

Turvallisuuden ulottuvuudet ja ilmiöt koulussa

Oppilaiden havaintoja ja kokemuksia

Jenni Apukka

Saara Tuomela

OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2023

Sosionomi YAMK
Sosiaalialan erityisasiantuntija

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi YAMK
Sosiaalialan erityisasiantuntija

APUKKA, JENNI & TUOMELA, SAARA:
Turvallisuuden ulottuvuudet ja ilmiöt koulussa
Oppilaiden havaintoja ja kokemuksia

Opinnäytetyö 92 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Marraskuu 2023

Perusopetus kokoaa yhteen kaikki lapset ja nuoret. Opinnäytetyössä tarkasteltiin oppilaiden havaintoja ja kokemuksia koulun turvallisuudesta. Tarkoituksena oli saada selville minkälaisia turvallisuutta heikentäviä ilmiöitä oppilaat kohtaavat koulussa. Lisäksi pyrittiin selvittämään oppilaiden näkökulmaa koulun turvallisuuden lisäämiseksi. Opinnäytetyön teoriapohjana käytettiin Opetushallituksen määrittelemiä turvallisuuden osa-alueita. Näiden osa-alueiden rinnalle nostettiin esiin myös nuorten elämän ajankohtaisia ilmiöitä. Mediassa oli tuotu esiin huolta nuorten häiriökäyttäytymisestä, kuten väkivaltatilanteiden kuvaamisesta ja jakamisesta someen sekä merkkejä jengiytymisestä ja roadman-ilmiön ihannoinnista. Opinnäytetyössä selvitettiin näiden ilmiöiden näkyvyyttä koulussa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella kaikilta 7–9-luokkalaisilta koulun oppilailta oppituntien aikana (n=321). Aineiston tilastollinen analyysi tehtiin Excelillä, jonka avulla muodostettiin havainnollistavia kaavioita. Lisäksi muuttujien välisiä suhteita ristiintaulukoitiin SPSS-ohjelmalla. Kyselylomake sisälsi avoimen kysymyksen, jonka vastaukset analysoitiin sisällön analyysin keinoin.

Keskeisinä tuloksina esiin nousi, että vastaajista suurin osa koki koulun pääosin turvalliseksi. Tulosten perusteella koulussa esiintyy jossain määrin huolestuttavia ilmiöitä, mutta nämä eivät näytä vaikuttavan merkittävästi oppilaiden turvallisuuden kokemukseen. Opetushallituksen turvallisuuden osa-alueiden mukaan turvallisuus koulussa näyttäytyi tasapainoisena. Oppilaat kokivat, että koulussa on turvallisuutta lisääviä aikuisia, mutta toisaalta oppilaat kaipaavat aikuisen puuttumista ja läsnäoloa silti enemmänkin. Oppilaat havaitsivat koulussa roadman-ilmiön ihannoitua. Roadman-ilmiö koettiin turvallisuutta heikentävänä ja siihen suhtauduttiin negatiivisesti.

Tulosten pohjalta turvallisuuteen vaikuttaa merkittävästi aikuisten läsnäolo koulussa. Koulun aikuisten läsnäolo oppilaiden keskuudessa voi edelleen tehostaa ja lisätä heidän tietoisuuttaan ajankohtaisista nuorten elämään vaikuttavista ilmiöistä. Ennaltaehkäisyyn ja tuen oikea-aikaisuuteen tulee panostaa.

Asiasanat: turvallisuus, kouluturvallisuus, perusopetus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme of Social Services

APUKKA, JENNI & TUOMELA, SAARA:
Dimensions and Phenomena of Safety in School
Pupils' Experiences and Observations

Master's thesis 92 pages, appendices 7 pages
November 2023

School brings all the children and adolescents together. Safety is an individual experience that affects everyone also in school. Security in society has recently been shaken due to the changed world situation. The disorderly behavior of adolescents has been brought up by the media, and in Finland there has been observed an increasing trend to gang involvement among adolescents. The thesis wanted to investigate primary school 7–9- grader pupils' experiences and observations about school safety. In addition, in thesis aims to find out if the pupils at school notice the concerns and phenomena brought up by the media.

The thesis was carried out as a quantitative study. The data was collected during school day using a digital survey form that included a qualitative part in the form of an open question. The quantitative data were analyzed using Excel and SPSS software. Answers in qualitative question were analyzed by the means of content analysis.

The main results emerged that the respondents (n=321) perceived the school to be mostly safe. Based on the results, there are some worrying phenomena in the school, but these do not seem to have a significant impact on the students' experience of safety. According to the safety aspects of the Board of Education, the safety at the school appeared to be balanced. The students felt that there are adults in the school who increase safety, but on the other hand, the students hope even more intervention and presence of adults. The students especially noticed the admiration of the roadman phenomenon at school. The Roadmans were perceived as safety undermining and negative phenomenon by the respondents.

Based on the results, safety is significantly related to the presence of adults at school. The presence of the school's adults among the students can still be enhanced and their awareness of current phenomena affecting adolescents' lives can be increased. Prevention and properly timed support should be invested in.

Key words: safety, school safety, primary school

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA	8
	2.1 Opinnäytetyön ajankohtaisuus	8
	2.2 Aiempia tutkimuksia	14
	2.3 Peruskoulu kontekstina	17
	2.4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	19
3	TURVALLISUUS	21
	3.1 Turvallisuuden määritelmiä	21
	3.2 Turvallisuus koulussa	23
	3.3 Opetusalan turvallisuuden kokonaismalli	26
	3.4 Turvallisuuden osa-alueet	28
	3.4.1 Fyysinen	28
	3.4.2 Sosiaalinen	29
	3.4.3 Psyykinen	30
	3.4.4 Pedagoginen	32
	3.5 Yhteenvetoa turvallisuudesta	33
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	35
	4.1 Suunnittelu	35
	4.2 Tutkimusote	36
	4.3 Aineistonkeruu kyselylomakkeella	36
	4.4 Aineiston käsittely ja analyysimenetelmät	41
5	TULOKSET	45
	5.1 Fyysinen turvallisuus	45
	5.2 Sosiaalinen turvallisuus	49
	5.3 Psyykinen turvallisuus	51
	5.4 Pedagoginen turvallisuus	54
	5.5 Ajankohtaiset ilmiöt	57
	5.6 Oppilaiden kehittämisehdotuksia turvallisuuden lisäämiseksi	62
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	65
	6.1 Tarve rauhallisille tiloille	65
	6.2 Turvalliset aikuiset oppilaiden tukena	67
	6.3 Ilmiöt muuttuvassa maailmassa	69
7	POHDINTA	72
	7.1 Aiheen yleistä tarkastelua	72
	7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	75

7.3 Jatkotutkimukset	78
7.4 Loppusanat	78
LÄHTEET	80
LIITTEET	86
Liite 1. Tiedote oppilaille ja huoltajille opinnäytetyöhön osallistumisesta 86	
Liite 2. Saatekirje ja linkki kyselyyn.....	87
Liite 3. Onko koulussa turvallista? Kyselyn kysymykset	88

1 JOHDANTO

Turvallisuus on ihmiselle luontainen perustarve. Lisäksi turvallisuus on Suomen perustuslaissa määritelty perusoikeus. Suomi kuuluu maailman turvallisimpiin maihin monien eri kansainvälisten vertailujen mukaan. Keskeisimmissä tutkimuksissa Suomi sijoittuu kansainvälisesti viiden kärkimaan joukkoon. Suomi sijoittuu korkeimmalle pohjoismaita vertaillen. Näissä vertailuissa mitataan arjen turvallisuutta ja yhteiskuntarauhaa, eli turvallisuuden tunnetta, onnettomuuksia, häiriöitä ja rikollisuutta, sekä demokratiaa, perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja luottamusta viranomaisiin sekä oikeusjärjestelmään. (Valtioneuvosto 2021, 8–10.)

Suomalainen peruskoulu on merkittävä instituutio. Se tarjoaa tasapuolisesti kaikille lapsille taustasta tai varallisuudesta riippumatta laadukasta yleissivistystä ja kasvatusta. Maksuton opiskelu ja kouluruoka ovat maailmanlaajuisesti harvinaista luksusta, joista Suomessa saadaan nauttia. Peruskoulu on äärimmäisen mielenkiintoinen tutkimusympäristö, sillä se tavoittaa koko ikäluokan. Sen voi ajatella olevan kuin pienoismalli yhteiskunnasta, sillä mitä tapahtuu yhteiskunnassa ja aikuisten maailmassa heijastelee myös koulun seinien sisälle ja nuorten elämään.

Ympäri Suomen on kaikunut lähiaikoina huolestuttavia uutisia nuorten elämästä. Nuorten elämän trendit näkyvät tavallisesti kaikissa heidän elinpiireissään ja ympäristöissään, joten luonnollisesti myös kouluissa. Rajuja pahoinpitelyitä, joita videoidaan sosiaaliseen mediaan, sähkötupakka- ja jopa huumekauppaa koulun seinien sisäpuolella, joillakin nuorilla teräaseita mukana koulussa. Jengiytymisen ja roadman-ilmiön ihannoinnista kuuluu kiihtyvällä tahdilla signaaleja pääkaupunkiseudun lisäksi myös muualta Suomesta, varsinkin isoista kaupungeista. Roadman-ilmiö on väkivaltaa ihannoiva nuorisokulttuurin suuntaus, jossa tärkeää on kalliit merkkivaatteet ja ulospäin vauras elämäntyyli ja eräänlainen katuelämä. Roadman-ilmiö on tietynlainen nuorisotrendi, joka on rantautunut Suomeen mm. sosiaalisen median ja suoratoistopalveluiden true crime-sarjojen myötä. Cambridge Dictionaryn mukaan roadman on brittiläinen slangisana, joka tarkoittaa "ihmistä, yleensä nuorta miestä, joka viettää paljon aikaa kaduilla ja saattaa käyttää

tai myydä huumeita tai aiheuttaa ongelmia" (Cambridge Dictionary n.d.). Tietynlainen pukeutumistyyli ei yksinään toki kerro siitä, tekeekö kyseinen nuori rikoksia.

Edellä mainittujen uutisten yhteydessä viranomaiset ja ammattilaiset kommentoivat, että vain pieni osa nuorista voi huonosti ja oireilee vakavasti myös käytöksellään. Suurimmalla osalla kerrotaan menevän hyvin. Näin toteaa myös tuore kouluterveyskysely. Valitettavasti kuitenkin osalla lapsia ja nuoria hyvinvointia kuormittavat monet erilaiset tekijät, kuten sairastelu, ahdistus, sosiaalisten tilanteiden pelko ja kiusaaminen. (Kouluterveyskysely 2023.)

Koulu tuo joka tapauksessa kaikki lapset yhteen. Turvallisuuden tai turvattomuuden ilmapiiri koskee kaikkia ihmisiä, myös nuoria, jotka voivat hyvin, ja jotka eivät oirehdi voinnillaan tai käytöksellään. Mitä oppilaat itse ajattelevat koulujen turvallisuudesta ja missä määrin heille näyttäytyvät median esiin nostamat huolenaiheet? Meitä opinnäytetyön tekijöinä ja sosiaalialan erityisasiantuntijoina kiinnostaa nimenomaan nuorten kokemukset laajemmin, ei pelkästään pienen marginaalin ääni.

Toteutamme opinnäytetyön aineistonkeruun eräällä tamperelaisella yläkoululla eli kaikille 7–9-luokkalaisille. Tällä tavoin meillä on mahdollisuus saada kaikkien oppilaiden ääni kuuluviin. Kyselyssä valitsemme tietoisesti nostaa esiin ajankohdaisia huolenaiheita ja ilmiöitä, joita mediassakin näkyy. Uutisissa maalaillaan kuvaa turvattomuudesta kouluympäristössä ja haluamme selvittää, miltä todellisuus oppilaiden silmin näyttää. Haluamme saada tietoon näkevätkö oppilaat näitä ilmiöitä koulussa ja missä määrin, sekä miten se vaikuttaa heidän turvallisuuden tunteeseensa. Keskeistä meille on aiheen valinnassa nostaa näitä ilmiöitä näkyväksi, jotta ratkaisut ja kehittäminen mahdollistuisivat, mikäli haasteita kouluympäristössä ilmenee vastausten perusteella. Kyselyn myötä tuotetaan uutta tietoa aikuisille oppilaiden turvallisuuden kokemuksesta ja oppilaitoksen ilmiöistä. Tutkimuksen tulosten perusteella koulu voi tarvittaessa kehittää toimintamallejaan vastaamaan oppilaiden tarvetta.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA

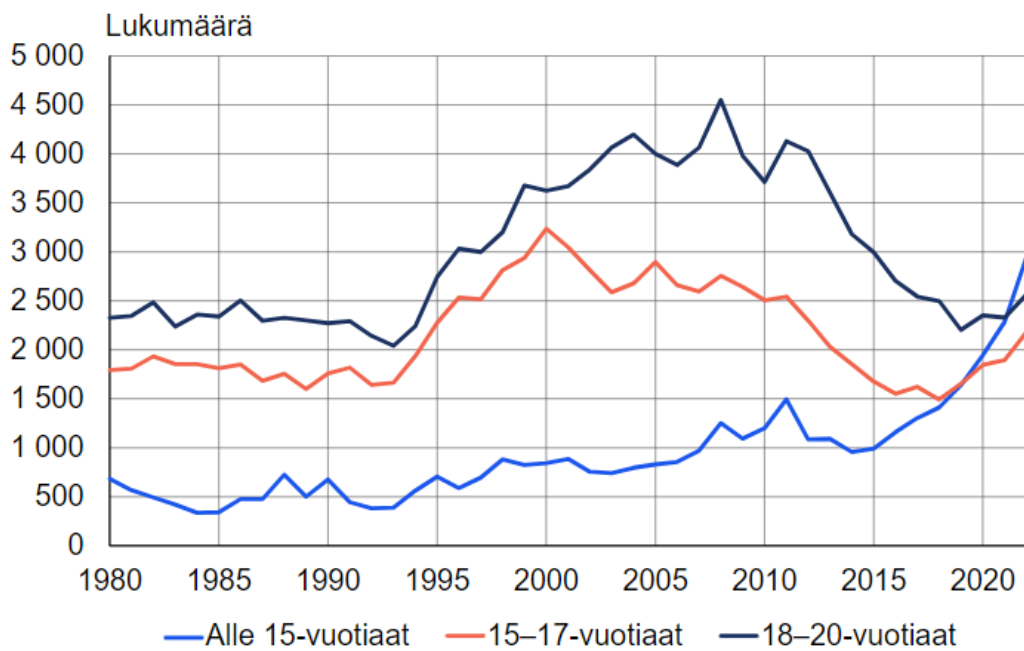
Turvallisuus on tällä hetkellä moniulotteisempaa ja ajankohtaisempaa kuin kenties koskaan. Turvallisuuden kokemus koskettaa kaikkia ihmisiä. Tässä luvussa tarkastelemme turvallisuutta mm. ajankohtaisten ilmiöiden kautta.

2.1 Opinnäytetyön ajankohtaisuus

Muuttuva maailmantilanne on vaikuttanut ihmisten turvallisuuden tunteeseen monin tavoin, niin myös nuorten. Sisäministeriön lokakuussa 2023 teettämän Sentimentti väestötutkimuksen mukaan suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt merkittävästi verrattuna vuoden takaiseen tutkimukseen (Valtioneuvosto 26.10.2023). Maailmassa on käynnissä niin sanottu monikriisiaika. Ensin tuli Covid-19 pandemia ja sitten Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Suomi on liittynyt Naton puolustusliittoon tänä vuonna. Israelin ja Gazan tilanne on kriisiytynyt kullavana syksynä. Turvallisuus on erittäin ajankohtainen teema tällä hetkellä monine ulottuvuuksineen.

Turvallisuus ja lapsen oikeudet olivat lapsiasiavaltuutetun vuoden 2022 painopisteenä. Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomuksessa turvallisuuden todetaan olevan moniulotteinen ilmiö, joka liittyy niin yhteiskuntapoliittisiin rakenteisiin, rakennettuun ympäristöön, kuin myös ihmisten välisiin suhteisiin ja yksilön kokemuksiin. (Mettinen & Pekkarinen 2023, 13.) Toimintakertomuksessa kootaan lapsilta kerättyjen tietojen perusteella toimenpidesuosituksiksi turvallisuuden edistämiseksi mm. tutustutaan lasten pelkoihin, keskustellaan lasten kanssa turvallisuudesta, kiinnitetään huomiota siihen, että kaikilla lapsilla on kotona, päivähoitossa ja koulussa jokin turvallisen tuntuinen tila ja tiedotetaan lapsille palveluista, joista saa tarvittaessa apua. (Mettinen & Pekkarinen 2023, 18.) Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomuksessa todetaan lasten mielenterveysongelmien kärjistyneen 2000-luvulla. Niin ikään todetaan myös alaikäisten väkivaltarikollisuuden kasvaneen ja päihteiden käytön muuttuneen entistä rajummaksi heillä alaikäisillä, jotka päihteitä käyttävät. (Mettinen & Pekkarinen 2023, 9.)

Alla olevasta tuoreesta tilastosta (kuva 1) voidaan nähdä, kuinka alle 15-vuotiaiden osuus pahoinpitelyihin ja ryöstöihin epäillyksi tulemiseen on kasvanut hitaasti koko 2000-luvun ajan. Erityisesti kasvua on vuodesta 2015 alkaen ja trendi on voimakkaasti nouseva vuosina 2021 ja 2022. Nousua on myös muissa ikäluokissa, mutta suurinta ja huolestuttavinta juuri alle 15-vuotiaiden kohdalla. Tutkimuksemme kannalta kiinnostavia ikäryhmiä ovat alle 15-vuotiaat ja 15–17-vuotiaat, sillä suuri osa heistä on peruskoulussa.

Kuva 1. Pahoinpitelyistä ja ryöstöistä epäillyt nuoret ikäluokittain 1980–2022 (Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto)

Meitä kiinnosti tutkia yläkoululaisten kokemuksia turvallisuudesta ja minkälaisia havaintoja he ovat tehneet ajankohtaisista ilmiöistä koulun seinien sisällä. Monien globaalien kriisien myötä ihmisten turvallisuuden tunne on horjunut ja haluamme tietää miten se näkyy oppilaiden kouluarjessa. Muutaman vuoden ajan on uutisoitu kiihtyvällä tahdilla nuorten uudenlaisesta rikoskäyttäytymisestä ja roadman-ilmiöstä. Pääkaupunkiseudulla on poliisin luokittelemia katujengejä. Järjestäytyneet rikollisuus ja katujengit ja kaduilla aikaa viettävät rikoksia tekevät nuoret ovat kuitenkin eri asia.

Myös Opetus- ja kulttuuriministeriö on havainnut Suomessa merkkejä kehityksestä, jonka on mahdollista johtaa nuorisojengien muodostumiseen ja kirjannut

havaintonsa toimenpideohjelmaan kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan nuorisojengien synnyn ehkäisemiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa tulee puuttua sellaiseen ryhmäytymiseen, joka lisää nuorten häiriökäyttäytymistä. Sen sijaan kouluissa tulee tukea ja edistää myönteistä ryhmäytymistä. Toimenpideohjelmassa mainitaan myös, että koulujen ja oppilaitosten henkilöstön tietoa jengiytymisestä ja siihen vaikuttavista seikoista tulisi lisätä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021, 5.)

Nuorten erilainen oireilu ja häiriökäyttäytyminen on lisääntynyt, mikä tulee esiin myös koulujen ja oppilaitosten arjessa. Kyseessä on monimuotoinen yhteiskuntaa, yhteisöjä ja yksilöjä koskeva ongelma, joka edellyttää monialaista ja poikkihallinnollista osaamista, ennaltaehkäisevää toimintaa sekä konkreettisia toimia, joilla väkivallalla ja rikoksilla oireilevia nuoria voidaan auttaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Myönnetyt rahoitukset n.d.) Valtio myönsikin vuosiksi 2023–2024 valtion erityisavustusta noin 4,8 miljoonaa perusopetuksen toimijoille koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin sekä toimenpiteisiin nuorten jengiytymisen ja rikollisuuden ehkäisemiseksi. Tästä erityisavustuksesta 3,5 miljoonaa suunnattiin erityisesti toimiin, joilla vahvistetaan ja tuetaan toimenpiteitä nuorten jengiytymisen ja rikollisen toiminnan ehkäisemiseksi. Avustuksella tehostetaan yhteistyötä mm. koulun ja ankkuritoiminnan tai poliisin välillä. Lisäksi sillä vahvistetaan opetus- ja kasvatushenkilöstön turvallisuus- ja hyvinvointiosaamista varhaisen tunnistamisen, puheeksi ottamisen ja puuttumisen osalta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö. Avustukset. N.d.)

Jengiytymisen liepeillä liikuskeleva tai siihen ainakin median mukaan jossain määrin yhdistettävissä oleva roadman-ilmiö on peräisin Iso-Britanniasta. Ilmiölle on tunnusomaista tietynlainen pukeutuminen kuten tummat verryttelyasut, kalliit toppaliivit ja -takit, tietyn urheilumerkin kengät. Ilmiöön liittyy voimakkaasti kalliit tietyn merkkiset vaatteet ja helpon vaurauden ihannointi, sekä eri rapin alagenret kuten drill- ja trapmusiikki. Kalliiden merkkivaatteiden ihannointi on kärjistynyt niin, että nuoret ryöstävät toisiltaan merkkivaatteita päältä. Väkivaltaisuutta saatetaan ihannoida ja teräasetta kannetaan monesti mukana (Ristmeri 2022). Roadmanin hahmo tulkitaan usein etnisen taustan omaavaksi nuoreksi mieheksi

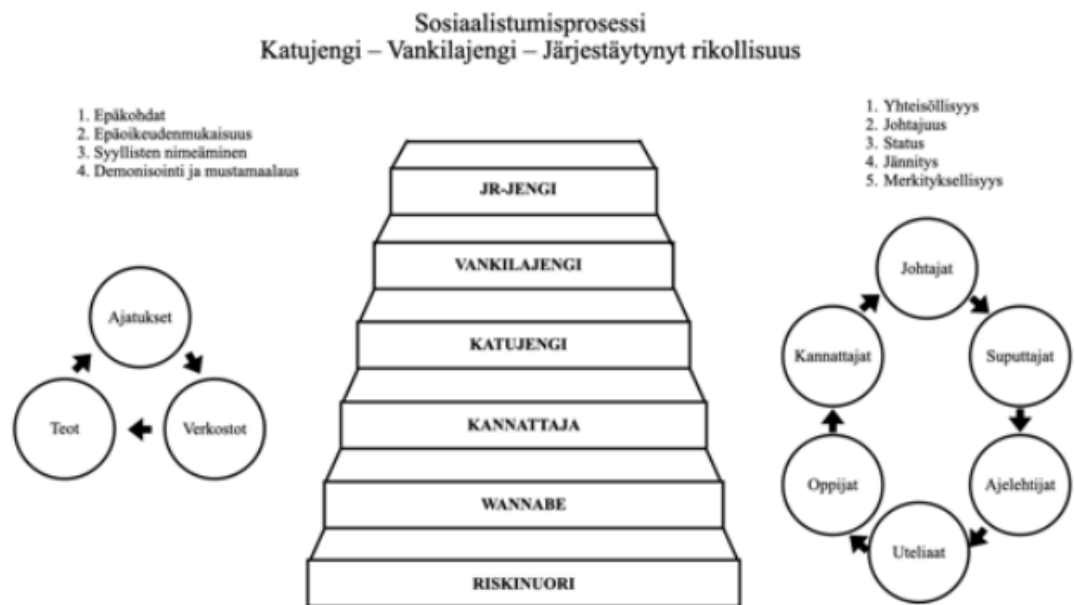
tai pojaksi. Näin ei aina ole, vaan myös valkoiset, ulkonäön perusteella valtaväestöön kuuluvat henkilöt voivat tulla nähdyiksi ja kohdatuiksi roadmanina. Roadman on terminä ja ilmiönä sukupuolittunut, sukupuolittava ja korostetun maskuliininen. On kuitenkin viitteitä siitä, että roadmaniksi kutsutaan ja luokitellaan nuorten keskuudessa välillä myös tyttöjä. (Malm & Åberg & Gröhn & Wadunombi 2023, 248–250.) Roadman-tyyliä ja pukeutumisen estetiikkaa voi toki ihailta ja käyttää sellainenkin nuori, joka ei koskaan syyllistyisi ryöstöihin tai muihinkaan rikoksiin. Monet tyyliin yhdistetyistä vaatteista ovat huomattavan kalliita, joten kaikilla nuorilla ei ole niihin mahdollisuutta esim. perheen sosioekonomisen taustan vuoksi ja tällöin voidaan ajatella riskin rikollisuuteen kasvavan. Toisaalta ryöstöihin voi osallistua myös hyvin toimeentulevan perheen lapsi yhtä lailla, vaikka hänellä olisikin varaa hankkia tietyt vaatteet.

Roadman on käsitteenä monitulkintainen ja ilmiön ymmärtämiseksi käsitteellisen epäselvyyden huomioiminen on ensiarvoista. Roadman-käsitteen epämääräisyydestä huolimatta, se tuntuu jäsentävän erilaisia asenteita ja kokemuksia. Sen sijaan selkeärajaisesta alakulttuurista ei tunnu olevan kyse, vaan pikemminkin globaalista, digitaalisesta, nuorisokulttuurisesta liikehdinnästä. (Malm ym. 2023, 255–256.)

Erilaisille jengeille on olemassa maailmalla paljon eri määritelmiä. Suomen poliisi määrittelee katujengin seuraavalla tavalla. Katujengit ovat pääosin täysi-ikäisten muodostamia rikoksia tekeviä ryhmittymiä, jotka leimautuvat tiettyyn kaupunginosaan. Katujengit käyttävät usein kaupunginosaan tai postinumeroon liittyviä tunnuksia. Katujengien keskuudesta on kyetty tunnistamaan johtohahmoja ja hierarkiaa. Katujengien väliset yhteenotot voivat olla hyvinkin väkivaltaisia, ja jengit suhtautuvat piittaamattomasti, vaikka ulkopuolisiinkin kohdistuisi vaaraa. Katujengien rikokset pyörivät pitkälti huumekaupan ympärillä. Kuten roadman-ilmiössä, myös katujengeille keskeistä on rap-musiikki ja väkivallan ja rikollisuuden ihannoiti. (Poliisi n.d.) Katujengien jäsenet saattavat usein pukeutua roadman-tyylisesti.

Poliisin mukaan alaikäisten nuorten toisiinsa kohdistama väkivalta on eri ilmiö, kuin katujengit. Katujengit eivät ole myöskään sama asia, kuin järjestäytynyt rikollisuus. Poliisilla on kuitenkin huolena, että kaikki edellä mainitut ilmiöt ovat

toistensa lähellä ja voivat ruokkia toinen toisiaan. Rikoksia ihannoivat ja niihin syyllistyvät nuoret voivat päätyä katujengeihin ja katujengeistä voi muotoutua järjestäytyntä rikollisuutta, mikäli kehityskulkuja ei päästä ajoissa katkaisemaan. (Poliisi. n.d.). Katujengejä on tutkittu paljon Yhdysvalloissa, sillä jengejä on esiintynyt siellä kauemmin. Malcom W. Klein tutkijaryhmineen aloitti vuonna 2017 Eurogang-projektin, jonka myötä haluttiin edistää jengitutkimusta Euroopassa. Projektissa luotiin Eurogang-määritelmä. Määritelmän mukaan jengi on kestävä, ka-tuorientoitunut joukko nuoria, jonka identiteettiä määrittää laittomaan toimintaan osallistuminen. (Weerman ym. 2009, 20.)

Kuva 2. Jengiytymisen sosiaalistumisprosessi. (Rikander & Sutela & Rikander, 2023. 9.)

Jengiytymisen sosiaalistumisprosessissa (kuva 2) nähdään alaportailta riskinuori ja wannabe. Katujengiin ei ajauduta ilman jonkinlaisia haasteita elämässään tai jos ei lainkaan ihannoit jengikulttuuria. Katujengi eroaa kahdella ylimmällä portailta olevista vankilajengeistä ja järjestäytyneen rikollisuuden jengeistä. Perinteisiin järjestäytyneen rikollisuuden jengeihin liittyminen on pitkällinen prosessi, jossa oma arvo osoitetaan rikollisten tekojen kautta ja näin päästään etenemään jengin hierarkiassa ylöspäin. Katujengissä yksilön näkökulmasta toiminnan tavoite on lyhytjänteisempi ja organisaatio liukuvampi ja löyhempi. Katujengiin on toisaalta helpompi päästä mukaan kuin järjestäytyneen rikollisuuden jengeihin.

Vaikka varsinaisia poliisin luokittelemia katujengejä on tällä hetkellä Suomessa tiettävästi noin kymmenen, on viitteitä nuorten muodostamien wannabe-porukoiden löyhistä katujengiyritelmistä ympäri Suomen. Näitä on havaittu mm. poliisin ja nuorisotyön toimesta.

Nuorten lisääntyvää häiriökäytöstä ja rikoksilla oireilua on havaittu myös kouluissa. Helmikuussa 2023 uutisoitiin poliisin epäilleen espoolaisella yläkoululla oppilaiden välistä huumekauppaa. Huumeita löytyi oppilaiden käytössä olevista tiloista. Koulun rehtori toteaa ilmiön esiintyvän laajemmin kouluilla ja tapauksen voineen sattua missä tahansa yläkoulussa. (Koskela 2023.) Maaliskuussa 2023 uutisoitiin tamperelaiskoulussa tehdystä nuorten välisestä väkivallan teosta, joka videoitiin. Videoista ilmeni väkivallan lisäksi myös uhrin nöyryyttämistä. Poliisi kommentoi nuorten keskuudessa väkivaltavideoiden ja nöyryyttävien elementtien näissä lisääntyneen (Punkari 2023.) Pirkanmaan kärjäoikeus tuomitsi yllä mainitussa tamperelaiskoulussa tapahtuneessa väkivallan teosta kolmen alaikäisen ehdolliseen vankeusrangaistuksen pahoinpitelystä nuorena henkilönä. Lisäksi oikeus piti kärjäoikeuden käsittelyn julkisena, sillä se katsoi tapauksen olevan yhteiskunnallisesti merkittävä. (Nyystilä 19.9.2023.) Näiden ja useiden muiden vastaavien uutisten myötä meitä kiinnostaa ovatko oppilaat havainneet koulun sisällä roadman-ilmiötä tai jengiytymiseen liittyviä kehityskulkuja. Kiinnostavaa on myös, eroavatko oppilaiden havainnot koulun aikuisten havainnoista.

Koulut ovat saaneet viime aikoina mediassa kritiikkiä siitä, että mm. oppilaiden välisiä pahoinpitelyjä vähätellään. Koulujen henkilökuntaa 15 vuoden ajan kouluksaamisesta kouluttanut varatuomari Kaija Kess toteaa Aamulehden artikkelissa, että oppilaalla on lainmukainen oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja koulun henkilökunnalla on velvollisuus se toteuttaa. Fyysisen turvallisuuden lisäksi on taattava oppilaalle pedagoginen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetustoimen henkilöstöllä on velvollisuus tehdä rikosilmoitus henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa, kuten pahoinpitelyissä ja lisäksi seksuaalirikoksissa. Kess painottaa, että henkilökunnan ei tarvitse tietää täyttyvätkö rikoksen tunnusmerkit tai kuinka vakavasta teotavasta on kyse. Tärkeintä on ottaa yhteyttä poliisiin, jossa arvioidaan rikosilmoituksen teon tarpeellisuus. (Rautanen 9.9.2023.) On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että koulupäivän aikanakin tulee vä-

kisinkin vapaamuotoisia tilanteita, joissa aikuinen ei ole läsnä, kuten siirtymätilanteita, tai silloin jos oppilaat eivät ole tunneilla kuten pitäisi. Siinä mielessä on mahdotonta ennalta estää kaikkia ikäviä tapahtumia sataprosenttisesti.

2.2 Aiempia tutkimuksia

Yhdysvalloissa 2020 tehdyssä tutkimuksessa haluttiin selvittää kouluväkivallan eri muotojen suoria ja epäsuoria vaikutuksia sukupuolen mukaan. Tulosten mukaan tappelut, uhkaukset ja kiusaaminen vaikuttivat koulun turvallisuuteen heikentävästi ja aiheuttivat oppilaille masennusta. Masennus johti tytöillä ja pojilla huonompaan akateemiseen menestykseen. Vaikutukset olivat huomattavasti suurempia tyttöihin, kuin poikiin. (Kim & Sanders & Makubuya & Yu 2020, 1.)

Ruotsissa teetetystä Koulurikollisuustutkimuksessa vuodelta 2021, kysyttiin 9-luokkalaisilta mm. ovatko he joutuneet rikosten uhriksi tai tehneet itse rikoksia ja missä rikoksia on tapahtunut. Kyselyyn vastasi koulupäivän aikana 5050 oppilasta nimettömästi. Tutkimuksesta kävi ilmi, että 45 % vastaajista oli joutunut varkauden, pahoinpitelyn, uhkailun, ryöstön tai seksuaalirikoksen uhriksi vähintään kerran viimeisen vuoden aikana. Tutkimuksesta ilmenee, että kouluympäristö on yleisin rikospaikka mm. lievälle ja vakavalle pahoinpitelylle. Rikollisuuden pelko aiheuttaa osalla oppilaista sen, että he välttävät tiettyjä ihmisiä tai paikkoja tai eivät liiku iltaisin ulkona. Pieni osa on jäänyt pois koulusta rikoksien pelon vuoksi. Hieman yli puolet vastaajista kertoo itse syyllistyneensä rikokseen. Rikoksen tekijöistä suurin osa on ollut myös rikoksen uhrina. (Axel 2022, 8–11.)

Matti Näsi ja Janne Kivivuori ovat toteuttaneet vuonna 2016 Oppilaitosten turvallisuustutkimuksen, joka on kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin teettämä sekä rahoittama. Tutkimusaineistossa käsiteltiin laajan kyselyn avulla suomalaisten oppilaitosten turvallisuuden liittyviä asioita, kuten erilaisia haitallisen käyttäytymisen ilmenemisiä kouluympäristössä ja turvallisuuden häiriöihin varautumista. Tutkimus toteutettiin kyselynä rehtoreille. (Näsi & Kivivuori 2016.) Tutkimuksessa kartoitettiin julkista epäjärjestystä, aseiden tuomista kouluun sekä henkilöstöön, oppilaisiin, opiskelijoihin ja kouluun kohdistuneita rikoksia, joita on havaittu kouluympäristössä. Roskaaminen, omaisuuden vahingoittaminen, sekä graffitit ja

seiniin piirtely olivat selvästi yleisempiä epäjärjestyksen merkkejä koulujen ympäristön osalta. Koulun omaisuuteen liittyvää vahingontekoa oli kohdistettu yli 40 prosenttiin kaikista oppilaitoksista lukuvuoden 2015–2016 aikana. Kunnianloukkaus oli yleisin teko koulujen henkilökuntaan kohdistuneiden tekojen osalta, ja sitä on esiintynyt joka kolmannessa oppilaitoksessa. Kouluissa, joissa on 7–9-luokkalaista, herjaamista ja kunnian loukkaamista esiintyy enemmän. Väkivallalla uhkaamista oli esiintynyt noin joka neljännessä oppilaitoksessa ja ruumiillista väkivaltaa joka viidennessä. Lukuvuonna 2015–16 oli havaittu oppilaisiin ja opiskelijoihin kohdistunutta vamman aiheuttanutta väkivaltaa 43 prosentissa oppilaitoksista. Yhtenäis- ja yläkouluissa osuus oli suurempi ja nousi yli 60 prosenttiin. Tärkeä sosiaalisen kontrollin virallistumista mittaava osoitin oli oppilaitosten alttius ilmoittaa tapahtuneista rikoksista poliisille. Alttius ilmoittaa oli yleisintä yhtenäiskoulujen ja yläkoulujen osalta. (Näsi & Virtanen & Tanskanen 2017, 17–18.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi teki arviota työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön osalta Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Arviointi käynnistettiin vuonna 2016 ja se kohdistettiin kaikkiin opetuksen järjestäjiin, otoksena valittuihin kouluihin ja lukioihin. Arviointiin osallistui laajasti opetuksen järjestäjiä, oppilashuoltoryhmiä, opettajia sekä perusopetuksen kolmas- ja kahdeksaluokkalaista oppilaita sekä lukiokoulutuksen toisen vuosikurssin opiskelijoita. Päätehtävänä arvioinnissa oli tuottaa tietoa koulujen työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön tilasta. (Julin & Rumpu 2018, 3.) Kouluturvallisuuden osalta arvioinnissa todetaan tulosten osoittavan, että oppilaat ja opettajat kokivat kouluturvallisuuden hyväksi. Tulosten mukaan yli yhdeksän kymmenestä oppilaasta koki olonsa erittäin tai melko turvalliseksi oppitunneilla sekä välitunneilla ja koulumatkoilla. Arvioinnin johtopäätöksissä kuitenkin todetaan, että huolimatta positiivisesta tuloksesta tämän kysymyksen osalta, yksittäisiä vakavia häiriö- ja ongelmatilanteita silti tapahtuu. Arvioinnissa todetaan, että oppilaiden välinen kiusaaminen on yksi yleisimmistä häiriötekijöistä koulussa. (Julin & Rumpu 2018, 266.)

Matti Waitisen väitöstutkimus (2011) Turvallinen koulu? Helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä on tutkimus, joka painottui fyysisen turvallisuuden osa-alueeseen. Tässä tutkimuksessa sivutaan joiltakin

osin myös sosiaalista ja psyykkistä oppimisympäristöä, mutta pääpaino on fyysisen oppimisympäristön turvallisuudessa (Waitinen 2011, 31.) Tutkimuksessa pyrittiin arvioimaan helsinkiläisten koulujen turvallisuuskulttuuria sekä määrittämään koulut turvallisuuskulttuurin tason mukaiseen pistejärjestykseen. Tutkimuksessa pyrittiin myös löytämään ja tarkastelemaan syitä, jotka aiheuttavat turvallisuuskulttuurin eroja eri koulujen välillä. Tutkimusaineistoa kerättiin peruskoulujen aikuisilta, erityisesti rehtoreilta kartoittamalla turvallisuuteen liittyvää osaamista sekä turvallisuusasenteita, ja -arvoja. Tutkimuksen tulosten perusteella Waitinen oli tullut johtopäätökseen, että helsinkiläisen koulun hyvän turvallisuuskulttuurin tuntomerkkejä olivat: käytännön hyvin toimiva turvallisuusjohtaminen ja kehittynyt vaarojen ja perustehtävän vaatimusten ymmärrys. Waitisen väitöskirjan mukaan hyvän turvallisuuskulttuurin tuntomerkkejä olivat myös työntekijöiden ja rehtorien kehittynyt ymmärrys turvallisuuden systemisestä luonteesta ja käytännön teoilla osoitettu turvallisuuden arvostus. Waitinen nostaa johtopäätöksissään hyvän turvallisuuskulttuurin tuntomerkeiksi myös turvallisuustyön osallistavan ja yhteisöllisen luonteen. (Waitinen 2011.)

Tutkimuksessa Safe School Day According to the Young tamperelaisen koulun 7.–9. luokkalaisilta kerättiin laadullisen tapaustutkimuksen keinoin tietoa, miten oppilaat näkevät turvallisen koulupäivän, mikä saa heidän olonsa epävarmaksi ja mitkä tekijät koulun arjessa lisäävät turvallisuutta. Aineisto kerättiin oppilailta ainekirjoitusten muodossa. Oppilaille turvallisuus tarkoitti ensisijaisesti tapaturmiin varautumista, sääntöjä ja kurinpitotoimia. Oppilaat toivovat turvallisuutta tukemaan lisää valvontaa ja kontrollia poikkeamien suhteen. Toisaalta osa oppilaista nosti esiin, että koulua ei koeta miellyttäväksi paikaksi, jos ilmapiiri on liian iloton ja kontrolloiva ja mikäli säännöt eivät tunnu mielekkäiltä ja oikeudenmukaisilta. Tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan, että kokonaisvaltaiseen turvallisuuden ymmärtämiseen tähtäävä järjestelmällinen koulutus peruskouluissa puuttuu. Turvallisuussuunnitelmilla tai säännöillä ja määräyksillä ei ole merkitystä, jos opiskelijat ulkoistavat vastuun turvallisuudesta muille. Hyvälläkään suunnitelmalla ei ole merkittävää vaikutusta, ellei sitä tue jaettu vastuu ja yhteisöllisyys. Turvallisuudella tulee nähdä sekä sosiaalinen ulottuvuus, joka kattaa osallistumisen ja ihmissuhteet, että humanistiskulttuurinen ulottuvuus, joka kattaa opiskelijan arvon ja identiteetin. Vasta niiden myötä on mahdollista löytää kestäviä ratkaisuja turvallisuutta heikentäviin ilmiöihin. Tämä tarkoittaisi myös kokonaisvaltaisempaa

lähestymistapaa turvallisuuskasvatukseen. (Syrjäläinen & Jukarainen & Värri & Kaupinmäki. 2015, 59–75.)

Oppilaat viettävät merkittävän osan arkipäivistään koulussa. Turvallinen koulu-ympäristö on tärkeä hyvinvoinnin tekijä oppilaille, kuten myös turvallinen työpaikka aikuisille. Aiempiin tutkimuksiin viitaten voidaan sanoa, että turvallisuusuhkia kuitenkin tapahtuu kouluissa ja turvallisuus ei ole koskaan täydellistä. Koulut kokoavat kaikki oppilaat yhteen ja yhteiskunnan tapahtumat vaikuttavat myös oppilaisiin. Tutkimukset kokoavat tärkeää tietoa päättäjille ja koulun aikuisille. Tiedon pohjalta on mahdollista kiinnittää turvallisuusasioihin kouluissa huomiota, kehittää sitä ja näin lisätä oppilaiden hyvinvointia. Mikäli koulua ei koeta turvallisenä, sillä voi olla kauaskantoisia seurauksia mm. heikkojen oppimistulosten, mielenterveysongelmien, koulupudokkuuden ja syrjäytymisen muodossa.

2.3 Peruskoulu kontekstina

Perusopetus opettaa elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja, sekä tukee oppilaiden kasvua ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä. Perusopetus tuottaa kaikille saman jatko-opintokelpoisuuden ja se on maksutonta. Peruskoulussa on vuosiluokat 1–9, ja se on tarkoitettu koko 7–16-vuotiaiden ikäluokalle. Suomalainen perusopetus on luonteeltaan yleissivistävää koulutusta, ja sillä on sekä opetus- että kasvatustehtävä. (Opetushallitus n.d.)

Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta alueensa oppivelvollisuusikäisille lapsille perusopetuslain nojalla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.). Oppivelvollisuus alkaa sen lukuvuoden alusta, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy oppivelvollisen täytettyä 18 vuotta. (Oppivelvollisuuslaki 2 §). ”Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, sekä edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseään kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti. Lisäksi oppivelvollisuuden tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja ja lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia.” (Oppivelvollisuuslaki 1 §).

Kunta osoittaa oppilaalle lähikoulun, jossa opetusta tarjotaan sellaisella oppilaan omalla äidinkielellä, jolla opetuksen järjestäjä on velvollinen opetusta järjestämään. Oppilas voi hakeutua huoltajiensa luvalla myös muuhun kuin hänelle osoitettuun lähikouluun. "Valtio osallistuu perusopetuksen kustannuksiin maksamalla opetuksen järjestäjälle valtionosuutta kunnan peruspalveluiden valtionosuudesta annetun lain mukaisesti." (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.)

Opettaja, tutkija ja kansainvälisen koulutuspolitiikan asiantuntija Pasi Sahlberg (2015) toteaa olevan ainutlaatuista, että suomalainen koulutus on tasaisesti kehittynyt yhdeksi maailman harvoista ja vahvoista julkisista koulutusjärjestelmistä. Sahlbergin mukaan Suomi on onnistunut kehittämään koulujen verkoston, jossa melkein kaikki menestyvät ja epäonnistuminen on ollut harvinaista. (Sahlberg 2015, 183.) Suomi nousi PISA-tutkimuksen myötä vuonna 2000 kansainvälisen ihailun kohteeksi oppimistulosten ja koulutuspolitiikan osalta. Tämän jälkeen Suomi ei ole loistanut PISA-tuloksilla samaan malliin. Sahlberg kritisoi, että PISA 2000:n jälkeen koulutuspolitiikassa on nähty vain hajanaisia projekteja ja uusia lakeja ja yhteinen käsitys kehityksen yleisestä suunnasta on loistanut poissaolollaan. Sahlberg linjaa tulevaisuuden visiona, että koulun tehtävä on auttaa kaikkia oppilaita löytämään oma intohimonsa ja sitä kautta lahjakkuutensa. Lahjakkuus voi olla akateemista, sosiaalista, taiteellista tai jotakin muuta. Jokaisen koulun tulee olla turvallinen yhteisö, johon oppilas voi kiinnittyä, oppia ja olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sahlberg nostaa esille, että tietojen ja taitojen lisäksi koulun olisi hyvä valmistaa oppilaita erehtymään ja olemaan väärässä, koska jos ihminen ei ole valmis olemaan myös väärässä hän ei luultavasti keksi uusia ideoita. (Sahlberg 2015, 258–259.)

Peruskoulun arjessa turvallisuus voidaan nähdä äkkiseltään pintapuolisesti fyysisiin tilojen turvallisuuden ja esim. paloturvallisuuden näkökulmasta. Todellisuudessa turvallisuus on niin moniulotteinen käsite, joka läpyleikkää monia eri tasoja mainittujen paloturvallisuusasioiden lisäksi myös sosiaalisten suhteiden, ryhmädynamiikan, kuinka esimerkiksi ruokailut ja välitunnit aikataulutetaan. Yhtenäiskoulu on monimutkainen suuri kokonaisuus hallittavaksi, johon kuuluu johto, opetushenkilöstö ja -kasvatushenkilöstö, muu henkilöstö esim. ruokapalvelutyöntekijät, mittava määrä eri ikäisiä oppilaita ja välillisesti heidän verkostonsa. Turvalli-

suus tulee ottaa huomioon joka tasolla ja jokaisen toimijan tulee olla siitä riittävästi selvillä, niin henkilöstön kuin oppilaidenkin. Nykyisten koulujen valtavat oppilas- ja työntekijämäärät haastavat uudella lailla turvallisuuden johtamista. Harvassa työpaikassa esihenkilöllä on niin paljon alaisia ja alaikäisiä asiakkaita vastuullaan, kuin yhtenäiskoulujen rehtoreilla.

Oppilaitoksen turvallisuuskulttuurin keinoin on mahdollisuus ennakoida ja jopa ennaltaehkäistä pieniä ja vakaviakin turvallisuusuhkia. Koulussa mahdollisia turvallisuusuhkia on laidasta laitaan. Niitä voivat olla esimerkiksi pihan liukkaus tai leikkittelineiden epäkunto, häiriökäyttäytyvä ja/tai aggressiivinen oppilas tai oppilaat, kielletty esine tai aine, tulipalo, koulu-uhkaus tai vakava väkivallan teko.

2.4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena on kartoittaa oppilaiden turvallisuuden tai turvattomuuden kokemusta omassa koulussaan. Kolmanteen tutkimuskysymykseen pyrimme saamaan vastauksia kyselylomakkeen avoimen kysymyksen avulla. Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoitus on saada oppilaiden näkemys siitä, mitä kehitettävää koululla olisi koulun turvallisuuteen liittyen.

Tutkimuskysymykset:

1. Minkälaiseksi oppilaat kokevat koulun turvallisuuden?
2. Mitä turvallisuutta heikentäviä ilmiöitä oppilaat kohtaavat koulussa?
3. Mitkä asiat lisäisivät koulun turvallisuutta oppilaiden näkökulmasta?

Mediassa on paljon uutisoitu koulujen turvallisuutta heikentäviä ilmiöitä. On mm. ilmennyt vakavia väkivaltatapauksia oppilaiden keskuudessa koulupäivän aikana. Uutisissa on tullut ilmi aikuisten huoli, esim. opettajien, viranomaisten ja vanhempien taholta. Mielestämme oppilaiden näkökulma ei ole tullut riittävästi huomioiduksi. Opinnäytetyössämme haluamme selvittää millaisena nimenomaan oppilaat kokevat koulun turvallisuuden. Lisäksi haluamme saada selville millaisia turvallisuutta heikentäviä ajankohtaisia ilmiöitä koululla ilmenee oppilaiden näkökulmasta vai ilmeneekö. Haluamme myös selvittää mitkä asiat lisäisivät oppilai-

den mielestä koulun turvallisuutta. Pyrimme näin nostamaan esiin oppilaiden äänen ja sitä kautta saamaan selville mitä kehittämistarpeita oppilailta mahdollisesti nousee koulun turvallisuuteen liittyen.

Koulu, jossa kysely toteutetaan voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia ja kehittää näin toimintaansa turvallisuuteen ja ennaltaehkäisevän työn kehittämiseen liittyen. Tulosten pohjalta voidaan lisätä koulun henkilökunnan, vanhempien ja päättäjien tietoisuutta ja ymmärrystä asiasta oppilaiden näkökulmasta ja sitä kautta kehittää toimintamalleja lasten ja nuorten tueksi. Kysely tuo arvokasta tietoa oppilaiden havainnoista myös muille Pirkanmaan kouluille ja miksei myös laajemminkin, kun ilmiöt esiintyvät kouluissa ympäri Suomen.

3 TURVALLISUUS

Turvallisuuden käsite on muuttuva ja kehittyvä, kuten ympäristökin. Turvallisuuden liitetään nykyään laajoja kysymyksiä kuten arjen turvallisuus, ihmisoikeuksien ja demokratiakysymysten toteutuminen. Eri tieteenalat määrittelevät turvallisuuden omasta näkökulmastaan ja sitä määriteltäessä on syytä tuoda esiin sen kontekstisidonnaisuus. (Branders 2016, 19.). Turvallisuuden käsite saattaa olla globaalistikin tarkasteltuna moniulotteisempi ja ajankohtaisempi kuin koskaan aiemmin.

3.1 Turvallisuuden määritelmiä

Turvallisuus määritellään Termipankin mukaan seuraavanlaisesti “Turvallisuudella voidaan tarkoittaa toimintaa tai toimintojen kokonaisuutta, jolla pyritään siihen, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa, tai tunnetta siitä, että uhkat ja riskit ovat hallinnassa.” Englannin kielessä turvallisuudella on kaksi vastinetta, security ja safety. Securityn voidaan katsoa viittaavan niin sanottuun kovaan turvallisuuteen ja safetyn taas voidaan katsoa viittaavan niin sanottuun pehmeään turvallisuuteen. Securitylla eli kovalla turvallisuudella tarkoitetaan tarkoitukselliselta vahingoittavalta toiminnalta (kuten aseellisen voiman käyttö, väkivalta, rikollinen toiminta) suojassa olemista (esimerkiksi valtion tai rakennuksen turvallisuus hyökkääjiä vastaan). Safety, eli pehmeä turvallisuus tarkoittaa turvallisuutta, joka ei vaarannu tarkoituksellisen toiminnan vuoksi vaan esimerkiksi tapaturmien, onnettomuuksien tai virheiden vuoksi (kuten työturvallisuus, potilasturvallisuus, tuotteiden käyttöturvallisuus). Myös ruotsin kielessä turvallisuudella on kaksi eri sanaa: säkerhet ja trygghet, joilla on hieman eri käyttötarkoitukset. Säkerhet sanaa voidaan käyttää, kun puhutaan yhteiskunnan turvallisuudesta ja trygghet-sanaa taas, kun puhutaan henkilön tai yhteisön subjektiivisesta turvallisuudentunteesta. (TEPA-termipankki n.d.) Suomen kielessä sen sijaan käytetään turvallisuus-sanaa määrittelemään erilaisia turvallisuuksia, ei ole olemassa erillisiä sanoja turvallisuuden sävyeroille.

Suomen lainsäädäntö määrittelee turvallisuuden kansalaisten perusoikeudeksi ja yhteiskunnan velvollisuudeksi. Suomen perustuslain 7 § säätelee seuraavaa “Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.” (Suomen perustuslaki 7 § 1999.) Suomen sisäinen turvallisuus perustuu ensisijaisesti ongelmien ja häiriöiden ehkäisyyn ennalta ja turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti erityisesti muilla kuin turvallisuusviranomaisten toimilla. Perustan hyvälle arjen turvallisuudelle muodostavat työllisyys, koulutus, yhteiskunnallinen osallisuus, ihmisten terveys, vähäiset päihdehaitat ja korkea hyvinvointi. Toiminnassa edistetään oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksia. (Valtioneuvosto 2021, 8.)

Sisäinen turvallisuus on usein henkilökohtainen kokemus. Ihmisen henkilökohtaisista ominaisuuksista, olosuhteista tai kokemuksista riippuu millaisia turvallisuusongelmia hän arjessaan kohtaa tai mitä hän pelkää. Näihin lukeutuu muun muassa ikä, sukupuoli, alkuperä, terveys, äidinkieli, asuinpaikka, sosioekonominen asema. (Valtioneuvosto 2021, 10.) Limnell ja Rantapelkonen toteavat, että turvallisuus on ennen kaikkea laadullinen tunne, jota ei voi määrittää ylhäältä päin. Turvallisuus on olotila, jossa uhkat ovat siedettävällä tasolla. Täydellistä turvallisuutta ei ole, sillä kokonaan uhkatonta ja riskitöntä olotilaa on mahdoton saavuttaa. Limnellin ja Rantapelkosen mukaan tunteen ja todellisuuden lisäksi turvallisuuteen liittyy resilienssi. Resilienssi eli sietokyky erilaisissa häiriö- ja poikkeustilanteissa on olennainen osa turvallisuutta, kun täydellinen turvallisuus on mahdottomuus. Turvallisuus on kokonaisuus, jossa on monia eri toimijoita ja ulottuuksia kuten yksilön turvallisuus, yhteiskunnan turvallisuus ja globaali turvallisuus. Lisäksi on yllä mainitun sisäisen turvallisuuden lisäksi ulkoista turvallisuutta, sotilaallista ja ei-sotilaallista, fyysistä ja digitaalista turvallisuutta. (Limnell & Rantapelkonen 2017, 24–29.)

Kuva 3. Maslowin tarvehierarkia (Tuomaala n.d.)

Maslowin tarvehierarkian pyramidissa (kuva 3) turvallisuus kuvataan toiseksi alimmalla portaalla, joten sillä on merkittävä asema osana ihmisen tarpeita. Maslowin mukaan hengissä selviytymisen kannalta merkittävät fysiologiset tarpeet ja turvallisuus luovat pyramidin perustan. Jos niitä ei saavuteta, ei korkeampia tasoja pystytä tavoittelemaan. Tarvehierarkia siis kuvaa tarpeiden toteutumisjärjestystä, ei niinkään keskinäistä tärkeysjärjestystä. (Maslow, 1943.). Koulumaailmaan sovellettuna edellä mainittua voisi ajatella, että jotta oppiminen mahdollistuu ja omien suuntien löytäminen elämässä pyramidin huipulla, tulee pohjan olla kunnossa. Oppilaan kannalta hänen tulee saada esim. tarpeellinen määrä unta, ravintoa ja puhtaat vaatteet. Oppilaan tulee tuntea olevansa turvassa fyysisiltä ja psyykkisiltä uhilta, niin koulussa kuin vapaa-ajallaan. Oppilaan tulee voida kuulua tuntevansa joukkoon ja hänellä tulee olla kaverisuhteita tai -suhteita. Jos hänellä on kaverisuhteita, tulisi hänen kokea tulevansa niissä arvostetuksi. Tähän portaaseen liittyy myös itsetunto ja itsekunnioitus. Mikäli nämä portaat on saavutettu, tulee lopuksi itsensä toteuttaminen. Tällöin oppilas näkee oman täyden potentiaalinsa ja on motivoitunut saavuttamaan sen.

3.2 Turvallisuus koulussa

Opetukseen osallistuvalla on laissa säädetty oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Kouluun ei saa perusopetuslain mukaan tuoda eikä työpäivän aikana hallussa pitää esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on muussa laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa itsensä tai muiden turvallisuutta tai joka soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen, ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä.

Opetussuunnitelman yhteydessä opetuksen järjestäjän tulee ohjeistaa ja laatia suunnitelma kasvatustieteiden ja kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä. Opetussuunnitelman perusteissa opetushallituksen on velvollisuus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta. (Perusopetus-laki 3012/2013/1267 § 29.)

Perusopetuslain mukaan opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteettömyyden sujuumista sekä kouluuyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. 4. momentissa tarkoitetuissa järjestyssäännöissä ja muissa järjestysmääräyksissä on mahdollista antaa kouluuyhteisön turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä käytännön järjestelyistä ja asianmukaisesta käyttäytymisestä kuin myös tarkempia määräyksiä 2 momentissa tarkoitetuista esineistä tai aineista sekä niiden käytöstä ja säilytyksestä. Määräyksiä voidaan lisäksi antaa koulun omaisuuden kohtelusta, koulun tilojen siisteydestä huolehtimisesta sekä liikkumisesta ja oleskelusta koulurakennuksissa tai koulun alueella. Pykälässä säädetyt oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa silloin, kun oppilas osallistuu opetussuunnitelman tai opetuksen järjestäjän hyväksymän muun tämän lain tai sen nojalla annettujen säädösten nojalla laaditun suunnitelman mukaiseen opetukseen tai toimintaan. Koulun opettajalla tai rehtorilla on velvollisuus ilmoittaa koulumatkalla tai oppimisympäristössä tietoonsa tulleesta tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. (Perusopetuslaki 3012/2013/1267 § 29.). Säännöt ovat osaltaan luomassa yhteistä turvallisuutta. Edellytyksenä on, että sääntöjä noudatetaan ja niiden noudattamattomuuteen puututaan koulun henkilökunnan taholta.

Koulujen tavoittaessa kaikki lapset ja nuoret, on koulun rooli epätoivottujen kehityssuuntien ehkäisyssä merkittävä. Kouluissa voidaan lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä monin keinoin. Syrjäytymiseltä suojaavat mm. terve itsetunto, yhteisöön kuulumisen tunne ja kokemus aidoista vaikuttamismahdollisuuksista. Koulun tehtävänä on opettaa demokraattisen kansalaisuuden keskeisiä osa-alueita, kuten uteliaisuutta, avointa mieltä, halua ymmärtää toista ja

erilaisia kulttuureja sekä demokraattisen väittelyn ja rauhanomaisen konfliktinratkaisun taitoja. Koulu opettaa myös kriittisen ajattelun taitoja, kuten kykyä erottaa tieto näkemyksistä. Kouluissa opetus perustuu aina tieteelliseen tietoon ja kouluilla on vaikuttava rooli siinä, että lapset ja nuoret oppivat pohtimaan asioita monelta kantilta sekä perustelemaan mielipiteensä. Nykymaailmassa korostuu tiedostamisen tärkeys siitä, että kaikki kannanotot eivät ole yhtä perusteltuja. On myös tärkeää oppia perustelemaan omat mielipiteet paikkansa pitävillä tiedoilla. (Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa 2018, 10.) Näin on mahdollista ennalta estää monet konfliktit niin koulussa kuin vapaa-ajallakin ja ennaltaehkäistä vakavimmillaan jopa väkivaltaista radikalisoitumista. Kaikki nuoret eivät saa kotoa tai omista verkostoistaan luotettavaa tietoa maailmasta.

Suomessa ja muissa Pohjoismaissa nähdään, että koulun perustehtävä on olla lapsille ja nuorille turvallinen paikka laadukkaalle oppimiselle ja huolehtia siitä, että kaikkien oppilaiden tarpeisiin vastataan mahdollisimman hyvin. Jokainen oppilas tulee huomata ja jokaisen haasteisiin tulee tarttua viipymättä myös silloin, kun oppilas on ajautumassa ongelmiin tai on vaarassa syrjäytyä tai radikalisoitua. Ennaltaehkäisyssä keskeisessä asemassa ovat toimivat monialaiset opiskelu- huoltopalvelut. (Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa 2018, 11.)

Jyväskylän yliopiston WHO-koululaistutkimuksesta käy ilmi, että tytöt kokevat kouluympäristön poikia harvemmin turvallisena. Alakoulussa turvattomuudesta raportoitiin yläkoulua vähemmän. Eniten turvattomuutta kokivat 9-luokkalaiset tytöt (12 %). 5-luokkalaisista tytöistä turvattomuutta koki 9 %. Tytöillä on negatiivinen trendi vuodesta 2014 alkaen myös koulusta pitämisen, koulutyön koetun kuormittavuuden ja kouluun kuulumisen osalta. Ilmiö on huolestuttava, kun koulukokemusten tiedetään olevan yhteydessä koulussa menestymiseen, sekä oppilaiden terveyteen ja hyvinvointiin. (Markkanen & Lyyra 2023, 49–55.)

Hurmeen ja Kyllösen (2014) mukaan oppilaan kokema turvallisuudentunne sisältää myönteisen käsityksen nykyhetkestä ja tulevaisuudesta. Tällöin oppilas kokee selviytyvänsä hyvin tulevasta oppitunnista, päivästä ja lukuvuodesta. Toimintayksikön, eli koulun turvallisuus on yksilöiden tunteista muodostuvaa varmuutta,

että toimintayksikkö tulee selviämään odotuksista, joita siihen kohdistuu. Ennakoimalla uhkia ja kehittämällä uhkia ehkäiseviä toimia vaikutetaan tähän varmuuden tunteeseen. (Hurme & Kyllönen 2014, 24.)

3.3 Opetusalan turvallisuuden kokonaismalli

Ohessa on Opetusalan turvallisuuden kokonaismalli (kuva 4), joka on kehitetty Turvallisuuden edistäminen opetuslalla Edusafe- tutkimushankkeessa vuonna 2018. Tutkimushanke toteutettiin Työterveyslaitoksen ja Turun yliopiston tutkijoiden toimesta. Turvallisuuden kokonaismallin kehittämisen lähtökohtana oli tällä kertaa henkilöstö ja työyhteisöt, ei niinkään oppilaat. (Teperi ym. 2018, 6.) Malli piirrettiin kehän muotoon, eikä esimerkiksi aikajanaksi, sillä hankkeen aikana kirjastui turvallisuuden hallinnan luonne, joka näyttäytyi jatkuvana, dynaamisena toimintana, jossa eri osa-alueet ja vaiheet vaikuttavat sekä toisiinsa, että turvallisuuden kokonaisuuteen. Mallin tarkoituksena on tehdä opetusalan turvallisuuden hallinnasta sekä systemaattista, että yhteisesti jaettua toimintaa ja lisäksi saavuttaa pysyviä tuloksia. (Teperi ym. 2018, 88.)

Kuva 4. Opetusalan turvallisuuden kokonaismalli (Teperi ym. 2018, 85)

Kokonaismallissa ennakkoinnilla tarkoitetaan toimenpiteitä, joita opetusalan organisaatioissa ja työyhteisöissä voidaan toteuttaa turvallisuuden kehittämiseksi, jotta riskit tunnistettaisiin aiempaa varhemmin ja näin niiden seuraukset jäisivät niin lieviksi kuin mahdollista. Kokonaisympäryksen luominen muuttuvasta työstä on ennakkoinnin näkökulmasta keskeistä. Näin pystytään myös paremmin käsittämään työhön ja sen muutokseen kytkeytyviä turvallisuushaasteita, sekä löytämään turvallisuuden ja sen poikkeamien ennakoivia yhteisiä toimintatapoja. Yhdessä määritellyn tilannekuvan pohjalta voidaan laatia yhteisiä toimintamalleja, sekä kehittää turvallisuusasioihin liittyvää perehdytystä, koulutusta ja neuvontaa. (Teperi ym. 2018, 86–87.)

Poikkeamatilanteen hoito kokonaisturvallisuuden mallissa kuvastaa toimintaa siinä tilanteessa, kun turvallisuuspoikkeama (esimerkiksi uhka- tai väkivaltatilanne) on jo toteutunut, ja tilannetta pyritään hallitsemaan oppilaitoksessa. EduSafe-hankkeessa kehitettiin erilaisia menetelmiä tilanteen tunnistamiseksi, raportoimiseksi ja analysoimiseksi, ja sitä kautta tulevien tilanteiden hallitsemiseksi. (Teperi ym. 2018, 87.). Hyvästä ennakkoinnista huolimatta poikkeamatilanteita tulee väistämättä välillä eteen kouluissa tai oppilaitoksissa. Siksi on tärkeää, että poikkeamatilanteiden hoitoon on toimintaohjeet.

Jälkihoito on keskeinen osa-alue turvallisuuden hallinnassa. Jälkihoidolla tarkoitetaan mallissa toimenpiteitä, kuten turvallisuuspoikkeamasta toipumista, sekä tilanteessa mukana olleiden psyykkistä tukea, poikkeaman raportointia, poikkeaman tutkintaa sekä mediaviestintää siihen liittyen. (Teperi ym. 2018, 86.) Hyvin tehty jälkihoito mahdollistaa työyhteisön paluun normaaliin turvallisuuspoikkeaman jälkeen. Se voi parhaassa tapauksessa ehkäistä sairauspoissaoloja töistä ja lisätä työyhteisön turvallisuuden tunnetta jatkossa.

Mallin ytimessä on kuvattuna turvallisuuden johtaminen, yhteinen oppiminen ja kehittäminen, sekä yhteisölliset toimintatavat arjen tilanteissa. Turvallisuusjohtamisella viitataan siihen, että organisaation johto (opetusallalla mm. rehtori ja sivistysjohtaja) luo organisaatiokulttuurin ja myös sen osana turvallisuuskulttuurin. Yhteisellä oppimisella ja kehittämisellä sekä yhteisöllisillä toimintatavoilla viita-

taan siihen, että yhteistoiminnallisella työskentelyllä ja henkilöstöä aidosti osallistamalla voidaan saavuttaa vaikuttavia lopputuloksia turvallisuuden rakentamisessa. (Teperi ym. 2018, 88.)

3.4 Turvallisuuden osa-alueet

Olemme valinneet opinnäytetyömme teoreettiseksi viitekehyyksi Opetushallituksen turvallisuuden eri osa-alueet, koska ne määrittelevät hyvin koulujen turvallisuuden kriteerit (Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus n.d.). Opetushallituksen turvallisuuden osa-alueet ovat fyysinen, sosiaalinen, psyykinen ja pedagoginen turvallisuus. Nämä osa-alueet on laadittu nimenomaan koulu- ja oppimisympäristöjä palvelemaan ja ne kattavat turvallisuuden monipuolisesti useasta eri tulokulmasta.

3.4.1 Fyysinen

Turvallisella fyysisellä kasvu- ja oppimisympäristöllä luodaan kokonaisvaltaisen turvallisuuden edellytykset. Fyysisen kasvu- ja oppimisympäristön turvallisuuteen lukeutuu turvallinen ja terveellinen ympäristö. Fyysiseen ympäristöön kuuluu esimerkiksi rakennukset ja rakenteellinen turvallisuus teknisine järjestelmineen. Fyysiseen ympäristöön kuuluu myös lähimetsät, liikenne- ja liikunta-alueet sekä ulkoilu- ja välituntipihat koulussa. (Fyysinen turvallisuus n.d.)

Oppiminen mahdollistuu parhaiten, kun koulu on rakennettu sitä varten ja opiskelu-ympäristö tukee opetuksen sisältöjä, tavoitteita ja koko oppimisprosessia. Myös oppimisympäristön esteettisyydellä on merkitystä oppimisen kannalta. Oppilaitoksen tulee olla rakennettu terveelliseksi ja turvalliseksi. Fyysistä oppimisympäristöä ohjaavat työturvallisuuslaki ja pelastuslaki. Molempien säädöksissä pyritään turvaamaan yhteisössä toimivien turvallisuus ennakkollisesti. Oppilaitosten johdolla on vastuullaan luoda ohjeet ja käytänteet turvallisuutta tukemaan, joita kaikkien käyttäjien on noudatettava. Lisäksi pelastustoimesta annettu valtioneuvoston asetus (407/2011) 1 § velvoittaa laatimaan pelastussuunnitelman kouluihin ja oppilaitoksiin, kuten myös mm. päiväkoteihin tai lastensuojelulaitoksiinkin. (Rikander 2021, 119–122.)

Yksikön koko vaikuttaa myös osaltaan turvallisuuteen. Turvallisuustavoitteet ovat yksinkertaisinta saavuttaa pienessä yksikerroksisessa yksikössä. On viitteitä siitä, että suurissa yksiköissä nuorten syrjäytymisriski on korkeampi ja häiriökäyttäytymistä esiintyy enemmän verrattuna pieniin yksiköihin. Tämä tulee ottaa huomioon toiminnan järjestämisessä. Turvallisuuden näkökulmasta suurissa yksiköissä tilat tulee ryhmitellä pienempiin toiminnallisiin kokonaisuuksiin. Toisaalta hyvin pienissä esim. kyläkouluissa, joissa ikäryhmät ovat vain muutaman oppilaan kokoisia, voi esiintyä syrjäytymisen kokemuksia sitä kautta, että kaikille lapsille ei löydy välttämättä itselle sopivaa ja samanhenkistä kaveripiiriä. (Fyysinen turvallisuus n.d.)

3.4.2 Sosiaalinen

Sosiaalisella turvallisuudella tarkoitetaan vuorovaikutukseen, osallisuuteen ja osallistumiseen liittyviä asioita. Koulun oppimisympäristön tehtävänä on tukea yksilöiden ja yhteisön kasvua. Oppimisympäristön tulee tukea oppilaiden oppimista sekä vuorovaikutusta koulussa. Turvallinen ja salliva sosiaalinen oppimisympäristö tarjoaa oppilaille mahdollisuuden jatkuvalle vuorovaikutustaitojen kehitykselle. Tämänkaltaisessa oppimisympäristössä oppilas kykenee esimerkiksi tekemään aloitteita vuorovaikutuksessa ja rohkaistuu toimimaan osallistuvammin ryhmässä. Oppilaan laajemman hyvinvoinnin kokemukseen liittyy tärkeänä osana kokemus, että hän kuuluu osaksi koulun sekä oman luokan sosiaaliseen yhteisöön. Turvallisuus rakentuu koulun aikuisten ja oppilaiden välisissä sekä oppilaiden keskinäisissä vuorovaikutustilanteissa. (Sosiaalinen turvallisuus n.d.)

Sosiaalinen turvallisuus muodostuu ryhmän kiinteydestä sekä sosiaalisista suhteista ja niistä rakentuvasta luottamuksesta. Puuttamalla riitoihin, häirintää tai kiusaamiseen matalalla kynnyksellä koulun henkilökunta viestii välittämisestä ja kunnioituksesta oppilaita kohtaan. Puuttuminen on voimakasta viestintää, jolla ilmaistaan missä menevät hyväksyttävän käytöksen rajat. Voidaan puhua myös sietämisen kulttuurista, eli siitä millainen käytös ja toiminta on oppilaitoksessa yhteisesti katsottu moitittavaksi. Koko oppilaitosyhteisön jäsenet rakentavat sietämisen kulttuuria. Keskustelua sietämisestä tulee käydä säännöllisesti ja ylläpitää nollatoleranssiajatus. Säännöllinen keskustelu aiheesta ja sen toteen näyt-

täminen luo luottamusta koko yhteisöön. Sietämisen kulttuuri muokkautuu henkilöstön sitoutumisen kautta. Oppilaiden turvallisuuden tunne lisääntyy, kun uhkaaviin tapahtumiin puututaan välittömästi ja riittävän jämäkästi. Sosiaalisen turvallisuuden tunne vaarantuu, mikäli henkiseen tai fyysiseen väkivaltaan ei puututa. (Rikander 2021, 141.)

Jokainen yhteisö muodostaa omat rajat sen suhteen mikä on sallittua käytöstä. Yksilöt ja pienemmät ryhmät saattavat kuitenkin haastaa yhteisiä rajoja ja testata niitä. Sietämisen raja saattaa venyä isoissa tai haastavammassa koulussa. Yhteisön jäsenet saattavat tulla resilientiksi yleistyneelle huonollekin käytökselle.

3.4.3 Psyykinen

Psyykkiseen kasvu- ja oppimisympäristöön voidaan ajatella kuuluvan turvallisuuden tai turvattomuuden tunteisiin sekä kognitioihin liittyvät asiat. (Psyykinen turvallisuus n.d.) Oppilaalla on oikeus kasvuun ja kehittymiseen psyykkisesti turvallisessa ympäristössä. Psyykinen turvallisuus nivoutuu vahvasti oppilaitoksen toimintakulttuuriin. Psyykinen turvallisuus muodostuu pitkälti subjektiivisesta tunteesta. (Rikander 2021, 122.) Psyykkisesti turvallinen ympäristö antaa mahdollisuuden myös oppilaan kielteistenkin tunteiden ilmaisulle sekä mahdollisuuden saada apua ja tukea luotettavalta ja turvalliselta aikuiselta. Kun ilmapiiri koulussa on luottamuksellinen, se kannustaa oppilaita kertomaan esimerkiksi kohtaamastaan häirinnästä tai kiusaamisesta aikuiselle. Tunnetaitoja ja itsetuntoa vahvistamalla voidaan edistää oppilaiden psyykkistä turvallisuutta. Psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää myös ryhmäytymistä tukemalla sekä varmistamalla, että jokainen oppilas pääsee osaksi ryhmää, eikä kukaan tule sosiaalisesti torjutuksi. (Psyykinen turvallisuus n.d.) Tunnetaitojen osaamisen merkitys on huomattu lähivuosina laajasti varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Tunnetaitojen harjoittelua on nykyään nivottu mukaan osaksi kasvatusta ja opetusta.

Opettajan ja muun koulun henkilöstön tulee kannustaa ja huomioida kutakin oppilasta ja ohjata häntä omien vahvuuksiensa löytämiseen. Sopivasti mitoitettu vaatavuus ja kannustavuus opettajan taholta lisää oppilaan motivaatiota, itsetuntoa ja itseluottamusta. Opettajan osoittama kannustus ja luottamus voi parhaim-

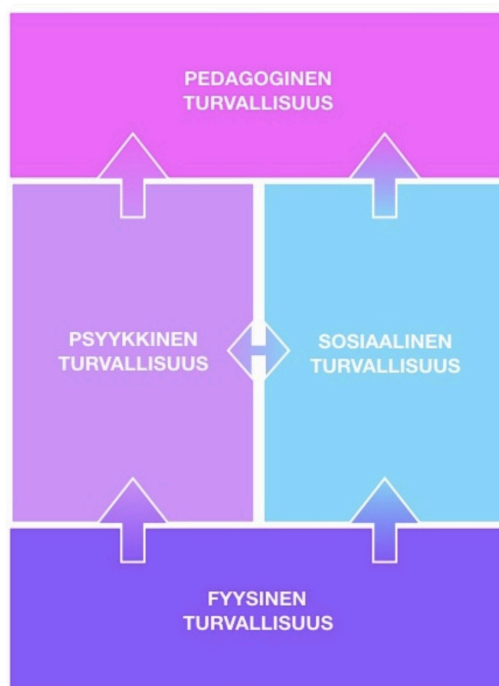
millaan vaikuttaa oppilaan myöhemmissäkin elämänvaiheissa positiivisesti. (Rikander 2021, 122–123) Yksittäisen oppilaan kohdalla koulu voi olla ainoa paikka, missä ympärillä on turvallisia aikuisia ja arki on rytmitettyä. Oppilaan subjektiivisella kokemuksella turvallisesta oppimisympäristöstä ja omaan viiteryhmään kiinnittymisestä on vaikutusta hänen koulumotivaatiolleen. Myönteisessä opiskeluympäristössä ja viiteryhmässä oppilaalle syntyy realistinen kuva omista toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksistaan. Suhtautuminen oppilaaseen tulisi olla välitöntä ja kunnioittavaa, jotta oppilaan minäpystyvyys kehittyisi. Vuorovaikutustilanteissa oppilaan tulee kokea olevansa ainutlaatuinen ja arvokas ja suhtautumisen tulisi olla välittävää ja kunnioittavaa. (Rikander 2021, 125.) Erityisen tärkeää olisi luoda merkityksellisiä kohtaamisen hetkiä jokaiselle koulun oppilaalle. Myös heille, joilla niitä ei ehkä muuten ole elämässään. Myös häiriökäyttäytyvä oppilas ansaitsee arvostavaa kohtaamista ja hyvän huomaamista. Usein hyvän kautta häiriökäytös-kin saattaa laimeta. Tämä ei luonnollisesti poista rajojen asettamisen tärkeyttä.

Kokemuksella siitä, ettei ole osa ryhmää tai jopa syrjinnästä koulussa ja on heikentäviä vaikutuksia oppimiseen ja opiskeluun liittyvään motivaatioon ja itsetuntoon. Heikko koulumenestys puolestaan yhdistyy syrjäytymisriskiin ja sen kehittymiseen. Ihmisellä on luontainen tarve ryhmään kuulumiseen ja kiinnittymiseen. (Rikander 2021, 125–126.) Psykkiseen turvallisuuteen liittyy erilaisuuden hyväksyntä. Kaikki oppilaat ovat erilaisia sekä persoonaltaan, että oppijoina. Oppilaiden psyykkistä turvallisuutta voidaan edistää varmistamalla, että kukin oppilas pääsee mukaan ryhmän toimintaan ja kokee tulevaisuutensa kuulluksi. (Rikander 2021, 127.) Tämä voidaan toteuttaa jatkuvalla ryhmäytymisellä ja kiinnittämällä tietoisesti huomiota koulun toimintakulttuuriin. Ryhmäytymisen ei ainoastaan paranna oppilaiden välistä ryhmädynamiikkaa, vaan tuo opettajan lähemmäksi oppilasryhmää ja mahdollistaa näin myös opettajan aktiivisen havainnoinnin suhteessa oppilaisiin. Kun opettaja on helposti lähestyttävä ja tuttu, sekä ilmapiiri välitön, se mahdollistaa paremmin oppilaiden suunnasta tulevat yhteydenotot. Kouluissa on tärkeää mahdollistaa myös oppilaiden ja henkilökunnan epämuodollisia kohtaamisia vaikkapa käytävillä muodollisten oppimistilanteiden lisäksi. Nämä epämuodolliset kohtaamiset mahdollistavat oppilaiden kertoa matalalla kynnyksellä itseen tai toiseen kohdistuneesta häirinnästä. (Rikander 2021, 127.) Pienillä teoilla, kuten tervehtimällä jokaista koulussa vastaantulevaa oppilasta koulun henkilökunta voi olla osaltaan luomassa välitöntä turvallista ilmapiiriä.

3.4.4 Pedagoginen

Pedagoginen turvallisuus muodostuu turvallisesta kasvu- ja oppimisympäristöstä ja siinä toimivista lapsista ja aikuisista sekä heidän välisistään verkostoistaan ja toiminnasta. Pedagogiseen turvallisuuteen kuuluu myös turvallisuuteen liittyvä tutkimus, turvallisuuskasvatus sekä turvallisuuskulttuurin rakentumista tukevat asiakirjat, esimerkiksi varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmat. Turvallisuuskasvatus tarkoittaa turvallisuuteen liittyviä kasvatus- ja opetustilanteita ja sillä pyritään oppilasta tukien ja kannustaen hänen kokonaisvaltaisen hyvinvointinsa edistämiseen. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan ja arvioimaan uhkia, riskejä ja vaaratilanteita ja pyytämään apua tarvittaessa, sekä tekemään turvallisia valintoja arjessa. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena on turvallisuusosaamisen lisääntyminen eli se, että oppilaalla on turvallisuuteen liittyviä tietoja ja taitoja, joita hän osaa myös soveltaa käytännössä. Turvallisuusosaamiseen liittyvät tiedot ja taidot kehittyvät läpi elämän. (Pedagoginen turvallisuus n.d.)

Pedagoginen turvallisuus muodostuu opettajan pedagogisista valinnoista. Opetuksen ohjaus, selkeät ohjeet, kannustus ja oppilaan taitotason mukaiset tehtävät vaikuttavat kaikki pedagogiseen turvallisuuden tunteeseen. Pedagogista turvallisuutta luo myös ikätasoinen turvallisuuskasvatus ja turvallisuuskulttuurin opetus. Turvallisuuskasvatuksen ytimessä on, että oppilas ymmärtää sen myötä olevansa itse aktiivinen toimija, jolla on vaikutusmahdollisuuksia omaan ja muiden hyvinvointiin ja turvallisuuteen. (Rikander 143). Pedagogiseen turvallisuuteen voi liittyä mm. istumajärjestys luokassa, miten esitelmiä tai laulukokeita pidetään muiden edessä ja miten ryhmätöiden ryhmiä muodostetaan tai miten turvallisuuden teemoja käsitellään opetuksessa.

KUVA 5. Turvallinen oppimisympäristö (Rikander & Hyyti 2019)

Rikander & Hyyti (2019) kuvaavat fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja pedagogista turvallisuutta yllä olevan kaavion (kuva 5) avulla. Tässä mallissa turvallisuuden osa-alueet ovat järjestyksessä: fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen. Kaavion pohjana on fyysinen turvallisuus, joka vaikuttaa psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Psyykkisen turvattomuuden tunne on suurempi fyysisesti turvattomassa tilassa. Fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden kokemus vaikuttaa myös sosiaalisen turvallisuuden tunteeseen ja jopa pedagogiseen turvallisuuteenkin. Ilman fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta muutkaan turvallisuuden tasot eivät siis ole optimaalisesti saavutettavissa. (Rikander & Hyyti 2019.)

3.5 Yhteenvetoa turvallisuudesta

Turvallisuus on moninainen ja kontekstisidonnainen käsite. Tässä opinnäytetyössä lähdettiin tutkimaan turvallisuutta ensin yleisenä terminä ja Suomen lainsäädännön kautta. Turvallisuus huomioitiin koettuna tunteena ja perustarpeena. Sitten lähdettiin tiivistämään turvallisuutta kouluympäristöön lainsäädännön ja opetusalan kokonaisturvallisuuden mallin kautta. Lopulta kiteytettiin turvallisuuden tarkastelu opetushallituksen määrittelemiin turvallisuuden osa-alueisiin fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja pedagogiseen turvallisuuteen. Kaikkien osa-alueiden tarkastelu on yhtä tärkeää ja ne limittyvät osin toisiinsa ja mahdollistavat

kokonaisvaltaisemmin turvallisuutta. Opinnäytetyössä haluttiin ottaa turvallisuuden liittyen mukaan tarkasteluun myös ajankohtaiset turvallisuutta kenties heikentävät ilmiöt ja näin sitoa tutkimus vahvemmin juuri tähän päivään ja nuorten kohtaamiin haasteisiin.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi myös avoimen kysymyksen, joka analysoitiin kvalitatiivisella eli laadullisella sisällönanalyysilla.

4.1 Suunnittelu

Opinnäytetyön suunnittelu alkoi syksyllä 2022. Halusimme tehdä opinnäytetyön ajankohtaisesta aiheesta. Nuorisoriikollisuudesta uutisointi oli kiinnittänyt huomiomme jo aiemmin. Olemme molemmat työskennelleet aiemmin lastensuojelussa ja tällä hetkellä teemme töitä koulumaailmassa. Tuntui luontevalta valita tutkimuskontekstiksi peruskoulu ja näkökulmaksi valikoitui oppilaiden kokemukset ja havainnot. Tutustuessamme aiempiin tutkimuksiin, huomasimme, että enimmäkseen on tutkittu ammattilaisten näkemyksiä tämän tyyppisiin aiheisiin (mm. Näsi & Kivivuori 2016). Peruskoulun tavoittaessa koko ikäluokan, päästään ns. suuren yleisön kokemuksiin kokonaisvaltaisesta turvallisuuden tunteesta. Joissain tutkimuksissa oli tutkittu mm. rikoksiin jo ajautuneiden nuorten kokemuksia tai uhrikokemuksia (mm. Kaakinen & Näsi, 2020). Yhden koulun koko ikäluokalta kysyttäessä saamme todennäköisesti sekä häiriökäytökseen tai rikoksiin syyllistyneiden, kuin syyllistymättömienkin näkemyksiä esiin.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme saaneet vahvistusta aiheen ajankohtaisuudelle ja olemme innostuneita ja kiinnostuneita aiheesta aidosti. Turvallisuuden käsite tuntuu saman aikaan todella ajankohtaiselta, kuin ajattomaltakin. Turvallisuus on myös universaali asia ja liittyy moneen tilanteeseen. Tuntuu merkitykselliseltä tuoda turvallisuuden näkökulmaa opinnäytetyössä esiin yleisesti, kuin toivottavasti saada myös oppilaita ajattelemaan aihetta monipuolisemmalta kantilta kuin ennen. Meille sosiaalialan erityisasiantuntijoina on tärkeää tuoda tasapuolisesti oppilaiden ääntä esiin, kun pohditaan kouluympäristöä ja siellä näkyviä ilmiöitä. Oppilailla on paras ymmärrys heidän omasta todellisuudestaan koulussaan.

Tammikuussa 2022 teimme kirjallisuuskatsauksen, jossa tutustuimme aiempiin tutkimuksiin aiheesta. Helmikuussa 2022 saimme tutkimussuunnitelman valmiiksi. Kirkkaana tavoitteena meillä on koko ajan ollut opinnäytetyön loppuun saattaminen vuoden 2023 aikana, kuin myös valmistuminen Sosionomi YAMK-tutkintoon.

4.2 Tutkimusote

Opinnäytetyömme on määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, joka tarkoittaa tutkimustapaa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti. Määrällinen yhteiskuntatieteellinen tutkimus pyrkii kuvailemaan ja selittämään. Tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään yleisesti kuvaillen numeroiden avulla. Kvantitatiivinen tutkimusote vastaa kysymyksiin, kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. Määrällisessä tutkimuksessa tutkija saa tutkimustiedon numeroina tai hän ryhmittelee laadullisen aineiston numeeriseen muotoon. Tutkija esittää tulokset numeroina, esimerkiksi tunnuslukuina. Hän tulkitsee ja selittää olennaisen numerotiedon sanallisesti. Lisäksi hän kuvaa, millä tavalla eri asiat liittyvät toisiinsa tai eroavat toistensa suhteen. (Vilkkä 2017, 14.) Kvantitatiivinen menetelmä valittiin tähän opinnäytetyöhön, koska haluttiin saada turvallisuuden kokemuksesta ja havainnoista suuren joukon ajatuksia ja pyrkiä tämän perusteella yleistämään suuren joukon kuvaa turvallisuudesta.

Tämä opinnäytetyö on kvantitatiivinen johtuen suuresta otannasta (n. 600 oppilasta, joille kysely mahdollistetaan). Näin suurelle volyymille olisi ollut mahdotonta laatia laadullista kyselyä. Opinnäytetyöstä haluttiin vaikuttavampi selvittämällä laajemman joukon näkemyksiä. Kanasen (2008) mukaan kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on pyrkiä yleistämään (Kananen 2008, 10.). Otoksen vastaajien edellytetään edustavan koko joukkoa, ja siksi kysely teetettiin koko yläkoululle.

4.3 Aineistonkeruu kyselylomakkeella

Tutkimusmenetelmänä käytetään kyselyä. Aineiston keräämisen tapana kyselyssä kysymysten muoto on standardoitu eli toisin sanoen vakioitu. Jokaiselta kyselyn vastaajalta kysytään siis samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselyssä vastaaja lukee itse kysymyksen ja vastaa sen jälkeen siihen.

Kyselylomaketta voidaan käyttää, kun havaintoyksikkönä on henkilö ja häntä koskevat asiat kuten mielipiteet, asenteet, ominaisuudet tai vaikkapa käyttäytyminen. (Vilkkä 2017, 28.) Kyselyn kysymykset muotoillaan neutraalisti passiiviin, jolloin vastaajan kynnys vastata madaltuu. Kyselyssä ei haluttu selvittää yksittäisen vastaajan tekemisiä, vaan saada yleiskuvaa heidän havaitsemistaan ilmiöistä. Ei siis koettu tarpeelliseksi selvittää onko kyseinen vastaaja itse nähnyt tai kokenut tiettyä asiaa, vaan onko hän havainnut tietyn ilmiön olemassaoloa ympäristössään.

Mittari on väline, jonka avulla on mahdollista saada määrällinen tieto tai määrälliseen muotoon muutettava sanallinen tieto tutkittavasta asiasta. Määrällisen tutkimuksen mittareita ovat kyselyiden, haastatteluiden tai havainnointilomakkeiden yksittäiset kysymykset. (Vilkkä 2017, 14.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin sähköistä kyselylomaketta (Liite 3.) saadaksemme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Henkilöitä koskevien asioiden tutkiminen määrällisen tutkimuksen keinoin on mahdollista siten, että tutkittavat asiat muutetaan rakenteellisesti. Toisin sanoen tutkittava asia tulee operationalisoida ja strukturoida.

Operationalisoinnilla tarkoitetaan teoreettisten ja käsitteellisten asioiden muuttamista sen tyyppiseen muotoon, että tutkittava ymmärtää asian arkiymmärryksellään. Strukturoinnilla puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkittava asia ominaisuuksineen suunnitellaan ja vakioidaan. Operationalisoinnin ja strukturoinnin tulee tapahtua ennen aineiston keräämistä. Tutkittavat asiat tulee vakioida lomakkeeseen kysymyksiksi ja vaihtoehdoiksi ennalta sen kaltaisesti, että kaikki vastaajat ymmärtävät kysymyksen samalla tavalla ja kysymykset voidaan kysyä jokaiselta vastaajalta samalla tavalla. Tämä on strukturointia. Jokaiselle muuttujalle eli tutkittavalle asialle annetaan arvo. Arvo tulee ilmaista symboleina, kuten kirjaimina tai numeroina. (Vilkkä 2017, 14–15).

Kyselylomakkeen kysymykset on operationalisoitu ja strukturoitu oppilaille ymmärrettävään muotoon käyttäen pohjana opetushallituksen turvallisuuden osa-alueita (taulukko 1). Kysymykset on luokiteltu etukäteen tasaisesti turvallisuuden osa-alueiden mukaan. Kysymykset on strukturoitu niin, että olemme käyttäneet samaa vakiointia jokaisessa kysymyksessä, jotta kysymyksiin olisi mahdollisimman helppo vastata sekä vertailla vastauksia toisiinsa. Halusimme saada myös

tietoa ajankohtaisten ilmiöiden vaikutuksesta kouluturvallisuuteen ja näitä kysymyksiä liitimme lomakkeeseen turvallisuuden näkökulmaa silmällä pitäen (taulukko 2). Kyselylomake sisälsi myös kokoavan kysymyksen oppilaan turvallisuuden kokemuksesta sekä avoimen kysymyksen koulun turvallisuuden kehittämiseksi (taulukko 3).

Taulukko 1. Kyselylomakkeen kysymykset jaoteltuna opetushallituksen turvallisuuden osa-alueiden mukaan.

Fyysinen turvallisuus	Onko koululla tiloja tai alueita, joissa koet olosi turvattomaksi?	Onko välitunneilla mielestäsi turvallista?	Koetko, että koululla on riittävästi rauhallisia tiloja?
Sosiaalinen turvallisuus	Oletko havainnut ulkomuodon arvostelua itseäsi tai toista oppilasta kohtaan?	Oletko havainnut epäasiallista kohtelua erilaisuuteen liittyen oppilaiden taholta?	Oletko havainnut uhkailua itseäsi tai toista oppilasta kohtaan koulussa?
Psyykinen turvallisuus	Koetko, että koululla on joku turvallinen aikuinen, jolle voit puhua asioista?	Onko koulun henkilökunta mielestäsi tietoinen, mitä koulupäivän aikana tapahtuu?	Pelkäätkö jotakin oppilasta koulusasi?
Pedagoginen turvallisuus	Koetko, että saat tukea ja kannustusta joltakin koulun aikuiselta?	Kerrotko jollekin aikuiselle, mikäli näet häiriökäyttäytymistä koulupäivän aikana?	Käsitelläänkö koulussa turvallisuuden liittyviä tai-toja?

Taulukko 2. Kyselylomakkeen kysymykset ajankohtaisten ilmiöiden mukaan.

Ajankohtaiset ilmiöt
Oletko havainnut, että oppilaat ovat käyneet keskenään kauppaa kielletyillä asioilla (esim. sähkötupakka, nuuska, päihteet) koulussa?
Oletko nähnyt somessa oppilaiden kuvaamia videoita, jotka sisältävät väkivaltaa?
Oletko nähnyt tai kuullut, että jollakin oppilaalla olisi koulussa hallussaan teräase?
Oletko havainnut koulullasi roadman-ilmiön ihannoitua?
Oletko havainnut koulullasi jengiytymisilmiötä?

Taulukko 3. Kyselylomakkeen kysymys kokoavasti turvallisuudesta sekä avoin kysymys turvallisuuden kehittämisestä.

Kokoava kysymys turvallisuudesta	Koetko, että koulu on turvallinen paikka?
Avoin kysymys turvallisuuden kehittämisestä	Mitkä asiat mielestäsi lisääisivät turvallisuutta koulussa? Vastaa omin sanoin.

Kyselylomakkeen kysymykset laadittiin niin, että vastausten asteikko on 1–5. Tämänkaltaisesta asteikosta käytetään nimitystä Likertin asteikko. Likertin asteikossa käytetään useimmiten viisiportaista mittaria, mutta mahdollisuus on käyttää myös esim. Seitsemän- tai yhdeksänportaista asteikkoa. Idea on se, että vastausvaihtoehtoja on pariton määrä. Vastausvaihtoehtojen arvot voidaan verbalisoida tai jättää osin verbalisoimatta. (Valli 2018, 106.) Tässä kyselyssä päätettiin verbalisoida vastausvaihtoehtojen arvot, jotta kyselylomake olisi mahdollisimman selkeä vastaajalle. Pyrittiin yhtenäistämään vastausvaihtoehtojen arvojen selitteen niin, että ne toistuvat kysymyksestä toiseen samankaltaisena. Tällä pyrittiin siihen, että kyselyn kysymykset vastausvaihtoehtoineen olisi mahdollisimman helppo ymmärtää ja vastaaminen olisi myös ajallisesti sujuvaa. Vallin (2018) mukaan kysymykset luovat perustan tutkimuksen onnistumiselle, joten kysymysten laatimisessa ja muotoilemisessa on oltava huolellinen. (Valli 2018, 93.) Kysely sisältää yhteensä 21 kysymystä, joista kaksi on taustatietokysymyksiä, 18 vastausvaihtoehdollista kysymystä ja yksi avoin kysymys.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa lomakkeen suunnittelija on paneutunut tutkimusongelmaan ja -kysymyksiin niin, että hän olettaa kaikkien muidenkin ymmärtävän kysymykset samalla tavalla (Kananen 2008, 12.). Tämän vuoksi kyselylomakkeesta tehtiin esitestaus pienelle joukolla (n=8) ennen varsinaista tutkimuksenkeruuta. Esitestausjoukossa oli myös lopullisen kyselyn kohderyhmän ikäluokkaan kuuluvia henkilöitä. Näin haluttiin saada kohderyhmän ikäisiltä nuorilta palautetta kyselyn ymmärrettävyydestä ja toimivuudesta.

Esitestauksen pohjalta saatiin testaajilta palautetta lomakkeesta, jotta saataisiin selville, onko lomakkeeseen syytä tehdä muutoksia ennen varsinaista aineistonkeruuta. Nuorilta esitestajilta saimme hyvää palautetta ja kiitosta, että kysymykset ovat ajankohtaisia ja ymmärrettäviä. Alaikäiset testaajat pitivät kyselyä myös sopivan pituisena ja nopeana vastata. Alaikäiset testaajat toivoivat, että anonymiteettia korostetaan kyselyyn vastaajille etukäteen ja näin teimmekin saatekirjeessä. Lisäksi kyselyssä oli aluksi kysymys ”Oletko havainnut laittomien asioiden kauppaamista koulussa?”. Testaajien palautteen perusteella sana laitton muutettiin kielletyksi, sillä esim. sähkötupakka ei ole laitton täysi-ikäisillä. Aikuiset testaajat eivät ymmärtäneet roadman-käsitettä. Kysymys päädyttiin pitämään kuitenkin kyselyssä, sillä tärkeintä on, että kohderyhmä ymmärtää kysymykset ja käsitteet. Palautteen perusteella yhdestä kysymyksestä muokattiin yksittäinen kirjoitusvirhe pois.

Tutkimuslupaa haimme Tampereen kaupungilta 4/2023 ja se hyväksyttiin saman kuukauden aikana. Laadimme opinnäytetyöstä tiedotteen (liite 1) oppilaille ja huoltajille. Koulun rehtori välitti tiedotteen oppilaille ja huoltajille Wilma-oppilastietojärjestelmän kautta. Rehtori välitti myös luokkien opettajille saatekirjeen ja linkin kyselyyn (liite 2), jonka opettajat näyttivät oppilaille juuri ennen kyselyyn vastaamista. Saatekirjeen tarkoitus oli kertoa vastaajille kyselyn tarkoituksesta, taustasta ja aihepiiristä ja tietysti saada heidät motivoituneeksi vastaamaan tietysti vapaaehtoisuutta korostaen. Kysely (liite 3) toteutettiin koululla 5/2023 hie-man ennen koulujen kesälomia. Kyselyyn vastaaminen toteutettiin ennalta rehtorin kanssa sovituilla oppitunneilla, jolloin näiden oppituntien opettajat olivat hyvissä ajoin tietoisia kyselystä etukäteen ja pystyivät motivoimaan oppilaita vastaamaan siihen. Oppilaat vastasivat kyselyyn linkin tai QR-koodin kautta omalla

älypuhelimellaan. Aineisto kerättiin Microsoft Forms- kyselyn avulla. Forms valikoitiin helppokäyttöisyyden vuoksi ja koska se oli oppilaille ennalta tuttu kyselyformaatti. Kyselylomakkeella kerättiin tietoa 7–9-luokkalaisten turvallisuuden kokemuksista ja ajatuksista tamperelaisessa yläkoulussa. Kysely teetettiin koko yläkoululle. Kysely tavoitti lähes 600 oppilasta. Tällä tavalla oli mahdollisuus saada kaikkien oppilaiden ääni kuuluviin ja mahdollisimman laaja otanta.

4.4 Aineiston käsittely ja analyysimenetelmät

Opinnäytetyön määrällisesti analysoituja kyselylomakkeita oli yhteensä 321 kappaletta. Vastauksia saatiin melko tasaisesti jokaiselta luokka-asteelta. Myös poika/tyttö-jakauma vastauksissa oli tasainen. (Taulukko 4)

Taulukko 4. Kyselylomakkeen vastausten sukupuoli- ja luokka-astejakauma

	Tyttö	Poika	Muu/en halua kertoa	Kaikki yhteensä
7.luokka	54	47	7	108
8.luokka	50	46	7	103
9.luokka	53	56	1	110
Kaikki yhteensä	157	149	15	321

Määrällisessä tutkimuksessa aineisto käsitellään kolmessa eri vaiheessa. Ensimmäisenä vaiheena on lomakkeiden tarkistus, jonka jälkeen on vuorossa aineiston muuttaminen sellaiseen muotoon, jossa mahdollistuu aineiston käsittely numeraalisesti. Viimeisessä vaiheessa tallennettu aineisto tarkistetaan. Tutkimusaineiston kerääminen, tutkimusaineiston käsittely sekä analysointi ja tulkinta jaetaan määrällisessä tutkimuksessa erillisiksi vaiheiksi. Aineiston käsittely alkaa sen jälkeen, kun kyselyllä kerätty aineisto on saatu ensin koottua. Kyselylomakkeilla saatu aineisto tarkistetaan, jonka jälkeen tarkistettut tiedot syötetään ja tallennetaan tietokoneelle. Aineiston tallennus tietokoneelle tapahtuu niin, että aineistoa voidaan tutkia numeraalisesti taulukko- tai tilasto-ohjelmilla. (Vilka 2017, 106.) Veimme palautetut kyselyt suoraan Excel-taulukkoon.

Täytettyjä kyselylomakkeita voi tarkastella niiden palautumistahdissa tai vasta, kun kyselyyn vastausaika on mennyt umpeen. Tutkija tarkastaa kyselylomakkeiden tiedot sekä arvioi vastausten laatua. Tutkija myös poistaa asiattomasti täytetyt lomakkeet kyselylomakkeiden joukosta. Tämän jälkeen tutkija arvioi puuttuvat tiedot ja virheet käymällä jäljellä olevat lomakkeet järjestelmällisesti läpi jokainen kysymys kerrallaan. Kyselylomakkeiden joukosta tutkija poistaa puutteellisesti täytetyt kyselylomakkeet. Tämä aineiston käsittelyvaihe antaa hieman suuntaa siitä, kuinka onnistuneita kyselylomakkeen kysymykset ovat olleet. On mahdollista, että tietyllä tavalla painottuneet tiedot (esim. ”En osaa sanoa”) saattavat olla merkki siitä, että kysymys on ollut vastaajalle vaikea tai kysymys on ollut huonosti muotoiltu. Mikäli on käynyt niin, että vastaajat ovat jättäneet suuren osan vastauksista täyttämättä, voidaan epäillä, että vastaajajoukolla on puutteelliset tiedot kysyttävästä asiasta. (Vilka 2017, 106.)

Aineiston tarkistuksessa tärkein asia on arvioida tutkimuksen kadon arviointi. Tutkimuksen kato tarkoittaa puuttuvien tietojen määrää tutkimuksessa. Kadon tiedot voivat olla havaintoyksiköiden tai niiden muuttujia koskevia tietoja. Kadon laatu tulee aina arvioida määrällisessä tutkimuksessa tekemällä katoanalyysi. (Vilka 2017, 106–107.) Kyselylomakkeeseen vastanneita oli yhteensä 336 kappaletta ja katoanalyysissä poistettuja kyselylomakkeita oli yhteensä 15 kappaletta. Poistettiin sellaiset kyselylomakkeet, joista oli jätetty kohtia vastaamatta. Tämä katoanalyysi ei kuitenkaan laajennettu koskemaan viimeistä kysymystä, joka oli avoin kysymys ja sen analysoimme toisella tavalla.

Kyselylomake laadittiin Microsoft Forms-ohjelmalla, josta saimme datan suoraan Excel-taulukon. Tästä syystä aineisto analysoitiin Microsoft Excel-ohjelman avulla. Tutkimustuloksia on kuvattu graafisten esitysten avulla pylväskuvioina. Tunnuslukuina käytettiin prosenttiosuuksia, koska se antoi selkeimmän kokonaiskuvan vastauksista. Kyselylomakkeen muuttujia ovat luokka-asteet sekä sukupuoli. Kuvioissa olemme ristiintaulukoineet näitä muuttujia. Ristiintaulukoinnilla selvitetään muuttujien välistä riippuvuutta. Ristiintaulukoinnit tehtiin SPSS-ohjelmalla. Ristiintaulukointien tilastollista merkitsevyyttä testattiin Khiin neliö- testillä. Khiin neliö- testillä kyetään tarkastelemaan sitä, kuinka paljon odotetut ja havaitut frekvenssit eroavat toisistaan. Mikäli erot ovat riittävän suuria, voidaan todeta,

että havaitut erot ovat löydettävissä myös perusjoukossa, eivätkä siis todennäköisesti johdu ainoastaan sattumasta. Kun Sig-arvo eli P on pienempi kuin 0,05 ero muuttujien välillä on tilastollisesti merkitsevä. (Tietoarkisto n.d.)

Kyselylomake sisälsi kvalitatiivisen eli laadullisen osion. Tämä viimeinen kysymys sisälsi kehittämisenäkökulman, jossa pyrimme saamaan vastauksia suoraan oppilailta. Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin: Mitkä asiat mielestäsi lisääisivät koulun turvallisuutta? Avoimen kysymyksen analysoimme laadullisella sisällönanalyysillä. Kanasen (2008) mukaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä, eikä tavoittele absoluuttista ja objektiivista totuutta toisin kuin kvantitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan oma kiinnostuneisuus ja kokemukset ohjaavat ja rajaavat tulkintaa, joten samasta aineistosta voi syntyä erilaisia tulkintoja. (Kananen 2008, 11.)

Avoimia vastauksia saatiin 151 kappaletta. Avoimet vastaukset analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin. Laadullisella sisällönanalyysillä tutkija tunnistaa ja nimeää aineistostaan löytämiä sisällöllisiä elementtejä, joka perustuu tutkijan tekemälle koodaukselle. Aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä puhutaan, kun tutkija etsii aineistosta sellaisia kohtia, jotka kertovat tutkittavasta asiasta jostakin tutkijalle kiinnostavaa (Vuori n.d.). Opinnytetyön avoimen kysymyksen analyysi on toteutettu aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Avoimista vastauksista poistettiin asiattomat vastaukset sekä vastaukset, jotka eivät kerro mitään (kuten "en tiedä"). Poistettuja vastauksia oli 65 kappaletta. Tämän jälkeen analysoitavia vastauksia jäi yhteensä 86 kappaletta. Avoimen kysymyksen vastaukset teemoiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Teemoittelulla tarkoitetaan sitä, että aineistosta löydetään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet ja nostetaan esiin tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia sekä usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä (Juhila n.d.). Opinnytetyön tulosluvussa esitetään sitaatteja aineistosta, joiden tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua ja luomalla kuvaa siitä mihin teemoittelu pohjaa. Avoimen kysymyksen vastauksista muodostui eri teemoja turvallisuuden kehittämiseksi esim. aikuisten puuttuminen ja rauhalliset tilat.

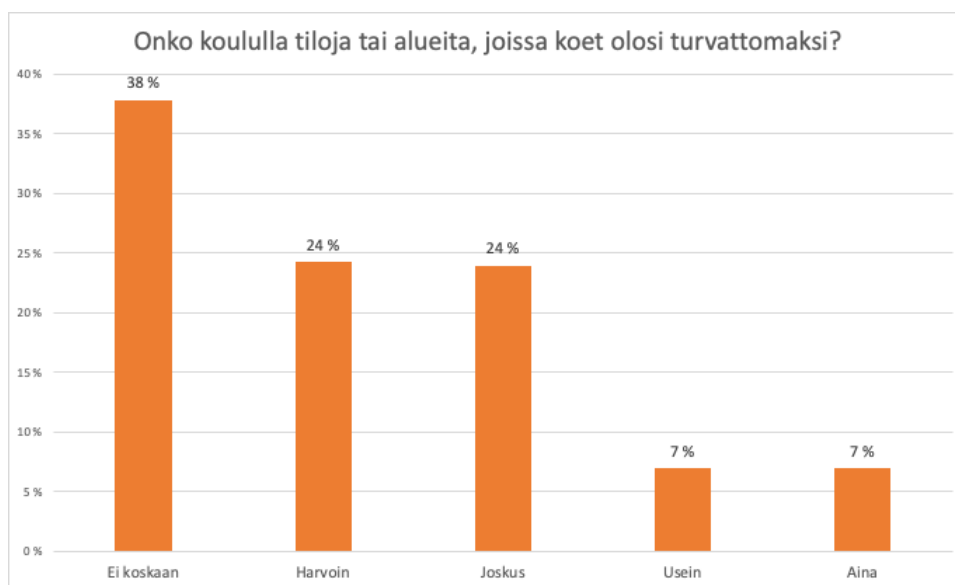
Teemoittelun lisäksi on laskettu kuhunkin teemaan kuuluvien määriä eli kvantifioitu laadullista osiota. Määrällinen analyysi voi olla käyttökelpoinen myös laadullisessa tutkimuksessa. Kvantifioinnilla laadulliseen aineistoon voi päästä joskus helpommin kiinni kuin vain lukemalla sisältöä. Laskemalla voi myös saada joskus varmuuden siitä, että tutkimuksen tuloksina esitettävät päätelmät eivät perustu vain omaan tuntumaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka n.d.) Kvantifioinnin avulla pyrittiin selkiyttämään teemoittelua ja teemojen painoarvoja ensin itsellemme. Kvantifioinnin jälkeen arvioimme, että kvantifioinnilla voi olla tärkeä ja olennainen merkitys avoimen kysymyksen vastausten tulosten esittelyssä ja sitä kautta johtopäätösten tekemisessä.

5 TULOKSET

Opinnäytetyössä haluttiin vastata kysymykseen, minkälaiseksi oppilaat kokevat koulun turvallisuuden. Haluttiin myös saada selville, mitä turvallisuutta heikentäviä ilmiöitä oppilaat kohtaavat koulussa. Avoimella kysymyksellä haluttiin saada vastaus kysymykseen, mitkä asiat lisäisivät koulun turvallisuutta oppilaiden näkökulmasta.

5.1 Fyysinen turvallisuus

Fyysinen turvallisuus on yksi opetushallituksen määrittelemä turvallisuuden osa-alue kouluissa. Kyselyssä kysyimme koulun fyysisten tilojen ja alueiden turvallisuudesta, rauhallisten tilojen tarpeesta sekä välituntiturvallisuudesta.

Kuvio 1. Turvattomuuden kokemus koulun tiloissa ja alueilla (n=321)

Oppilaat kokevat jossain määrin turvattomuutta koulun eri tiloissa tai alueilla (kuvio 1). Tästä ei käy ilmi missä tiloissa tai alueilla nämä oppilaat kokevat turvattomuutta ja minkä vuoksi. Vastausten perusteella turvattomuutta ei tunne koskaan koulun alueella 38 %. Vastausten perusteella luokka-asteiden, eikä sukupuolten välillä ollut juurikaan hajontaa.

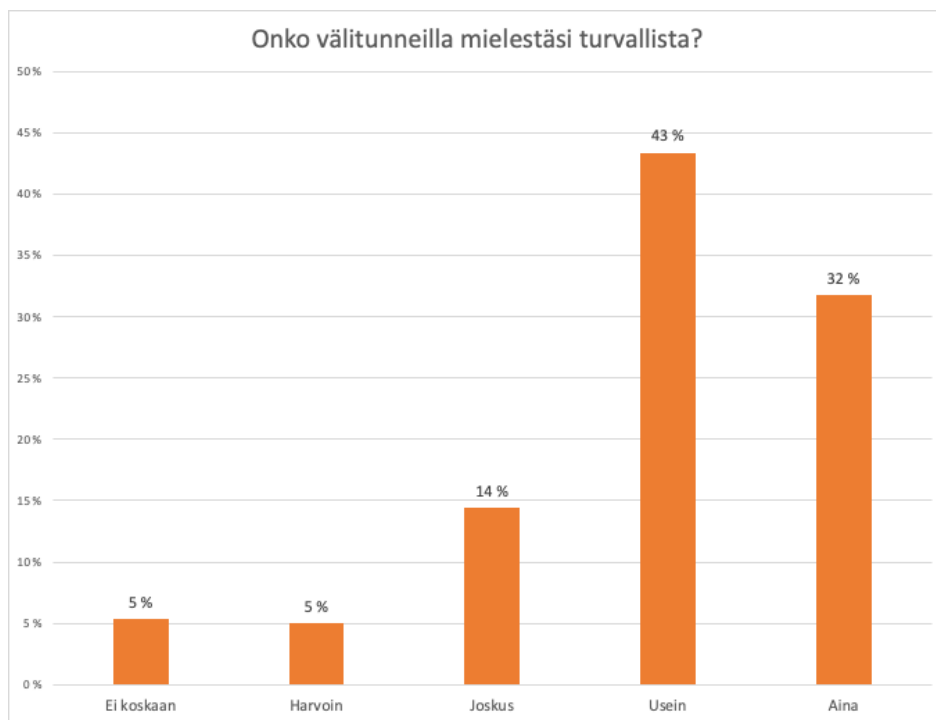
Avoimen kysymyksen vastausten perusteella osa oppilaista kokee koulun tilat riittämättömiksi ja kertoo kaipaavansa rauhallisia tiloja turvallisuuden kehittämiseksi. Avoimissa vastauksissa 86:sta vastauksesta 11 nostaa esille tämän seikan.

Isompi koulualue ja enemmän tilaa olla

enemmän rauhallisia tiloja kouluun sekä opettajien pitäisi puuttua pienemmällä kynnyksellä

enemmän hiljaisia paikkoja

Vähemmän oppilaita = paremmat olot yleisesti koulussa, nyt yli 1500 henkilöä rakennuksessa, ja tilat eivät riitä.

Kuvio 2. Välituntien turvallisuus (n=321)

Suurin osa oppilaista kokee välituntien olevan turvallisia (kuvio 2). Vastaajista 75 % kokee välitunnit turvallisiksi aina tai usein. Huomioitavaa kuitenkin on, että ei koskaan tai harvoin välitunteja turvalliseksi kokevia vastaajia on 10 %. Vastauksen perusteella näyttää siltä, että luokka-asteiden välillä on hieman hajontaa ja 7-luokkalaisten osalta välituntien turvallisuudessa on enemmän parannettavaa. Ristiintaulukoinnin perusteella luokka-asteiden välinen ero ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevä.

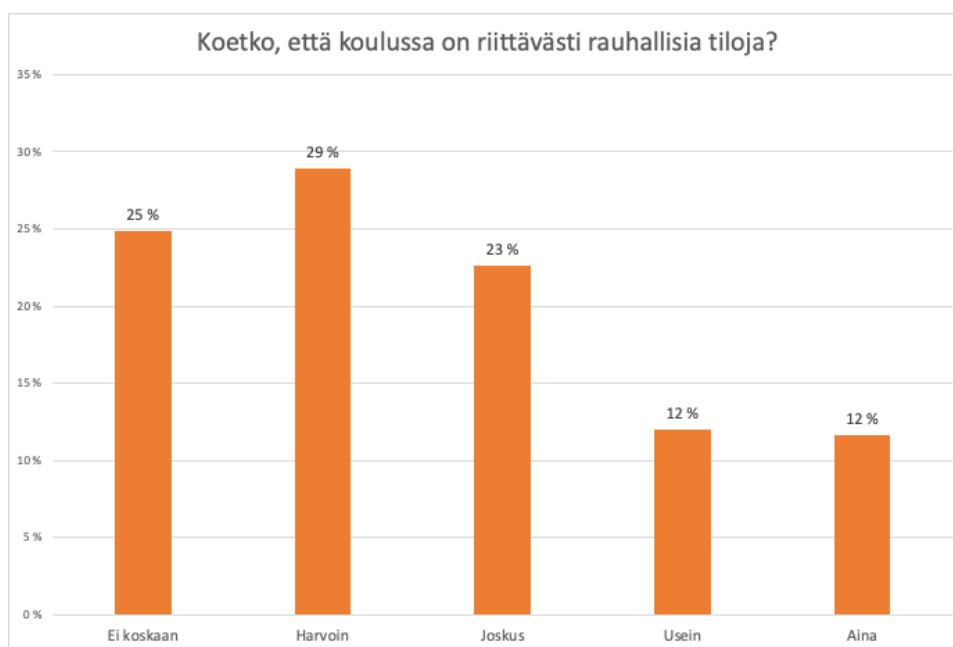
Avoimen kysymyksen vastauksissa oppilaat esittävät valvontaa turvallisuuden lisäämiseksi koulussa ja muun muassa välituntivalvontaa. Moni oppilas esittää ratkaisuksi turvallisuuden lisäämiseksi koulun sisäisen valvonnan lisäksi myös ulkopuolista valvontaa, kuten poliisia ja vartijoita, jopa turvatarkastuksiakin ehdotetaan. Avoimen kysymyksen 86:sta vastaajasta 22 lisäisi valvontaa sekä tiukempia rangaistuksia/sääntöjä turvallisuuden kehittämiseksi.

välituntivalvoja olisi enemmän ettei tappeluita tapahtuisi

Välituntivalvonnan tehostaminen esim. lisää valvovia opettajia

Valvonnan tehostaminen syrjäisille alueille

Jos valvottaisiin tiettyjä alueita

Kuvio 3. Rauhalliset tilat koulussa (n=321)

Näyttää siltä, että koulussa ei ole riittävästi rauhallisia tiloja (kuvio 3). Kaikista vastaajista 54 % kokee, että koulussa ei ole riittävästi rauhallisia tiloja. Tytöt kokevat hieman poikia useammin, että koulussa ei ole riittävästi rauhallisia tiloja. Noin kolmannes tytöistä kokee, että koulussa on harvoin ja ei koskaan riittävästi rauhallisia tiloja. Ristiintaulukoinnin perusteella tyttöjen ja poikien ero on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,001$) rauhallisten tilojen kokemisessa koulussa (taulukko

5). Tässä kysymyksessä on ristiintaulukoitu pojat ja tytöt ja jätetty muu/en halua kertoa pois taulukosta, koska heitä oli niin vähäinen määrä.

Taulukko 5. Ristiintaulukko: rauhalliset tilat koulussa

Crosstab

K12 Koetko, että koulussa on riittävästi rauhallisia tiloja?

			Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein	Aina	Total
sukupuoli	Poika	Count	31	25	40	25	25	146
		%	<u>43.1%</u>	<u>29.1%</u>	<u>58.8%</u>	<u>65.8%</u>	<u>69.4%</u>	<u>48.7%</u>
uusii	Tyttö	Count	41	61	28	13	11	154
		%	<u>56.9%</u>	<u>70.9%</u>	<u>41.2%</u>	<u>34.2%</u>	<u>30.6%</u>	<u>51.3%</u>
Total		Count	72	86	68	38	36	300
		%	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>

Chi-Square Tests

K12 Koetko, että koulussa on riittävästi rauhallisia tiloja?	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	27.617 ^a	4	<.001
Likelihood Ratio	28.299	4	<.001
N of Valid Cases	300		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 17.52.

Avoimen kysymyksen vastauksissa turvallisuuden kehittämiseksi nousee oppilaiden kokemus rauhallisten tilojen tarpeesta ja tilan tarpeesta ylipäätään. Oppilaat nostavat esiin tässä kysymyksessä myös suuren oppilasmäärän turvallisuutta heikentävänä tekijänä.

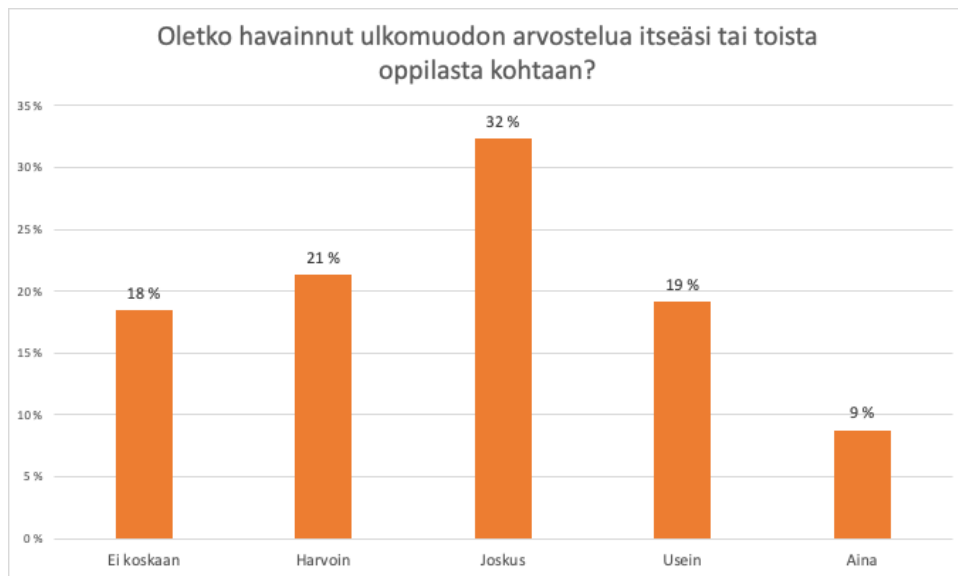
Vähemmän oppilaita ja enemmän tilaa

enemmän hiljaisia paikkoja

Vähemmän oppilaita = paremmat olot yleisesti koulussa

5.2 Sosiaalinen turvallisuus

Oppilaiden sosiaaliseen turvallisuuteen liittyen kysyimme, onko oppilas havainnut ulkomuodon arvostelua itseä tai toista oppilasta kohtaan ja onko oppilas havainnut epäasiallista kohtelua erilaisuuteen liittyen oppilaiden taholta. Kysyimme myös, onko oppilas havainnut uhkailua itseä tai jotakin toista oppilasta kohtaan.

Kuvio 4. Ulkomuodon arvostelu (n=321)

Suurin osa oppilaista on havainnut vähintään joskus ulkomuodon arvostelua itseä tai toista oppilasta kohtaan (kuvio 4). Tytöt ovat havainneet hieman poikia enemmän ulkomuodon arvostelua itseä tai toista oppilasta kohtaan (taulukko 6). Ristiintaulukoinnin perusteella tyttöjen ja poikien ero tässä kysymyksessä on tilastollisesti merkitsevä ($p < 0,009$).

Taulukko 6. Ristiintaulukointi: ulkomuodon arvostelu

Crosstab

K8 Oletko havainnut ulkomuodon arvostelua itseäsi tai toista oppilasta kohtaan?

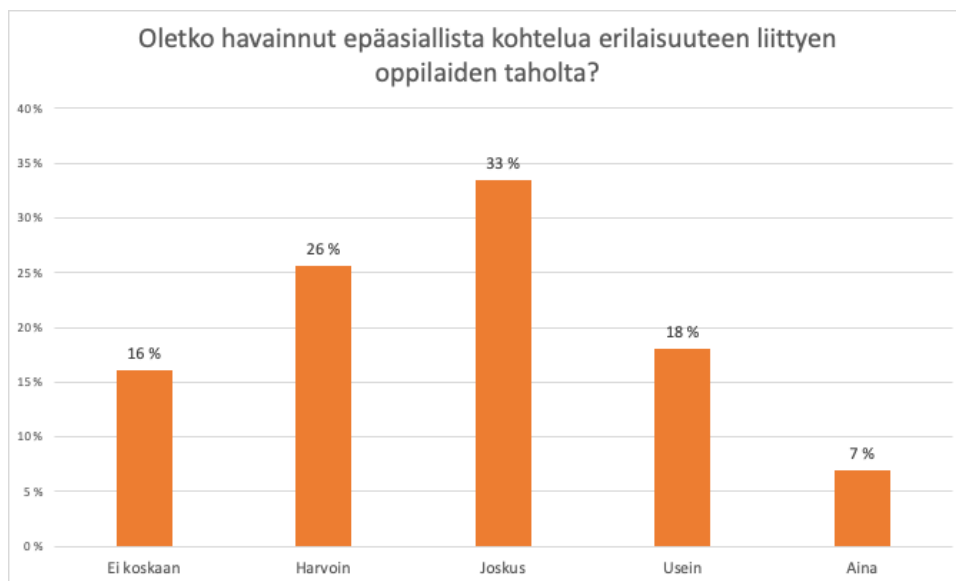
			Ei koskaan	Harvoin	Joskus	Usein	Aina	Total
sukupuoli uusi	Poi ka	Count	33	34	53	16	10	146
		%	60.0%	52.3%	53.0%	28.6%	41.7%	48.7%
	Tytt ö	Count	22	31	47	40	14	154
		%	40.0%	47.7%	47.0%	71.4%	58.3%	51.3%
Total		Count	55	65	100	56	24	300
		%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Chi-Square Tests

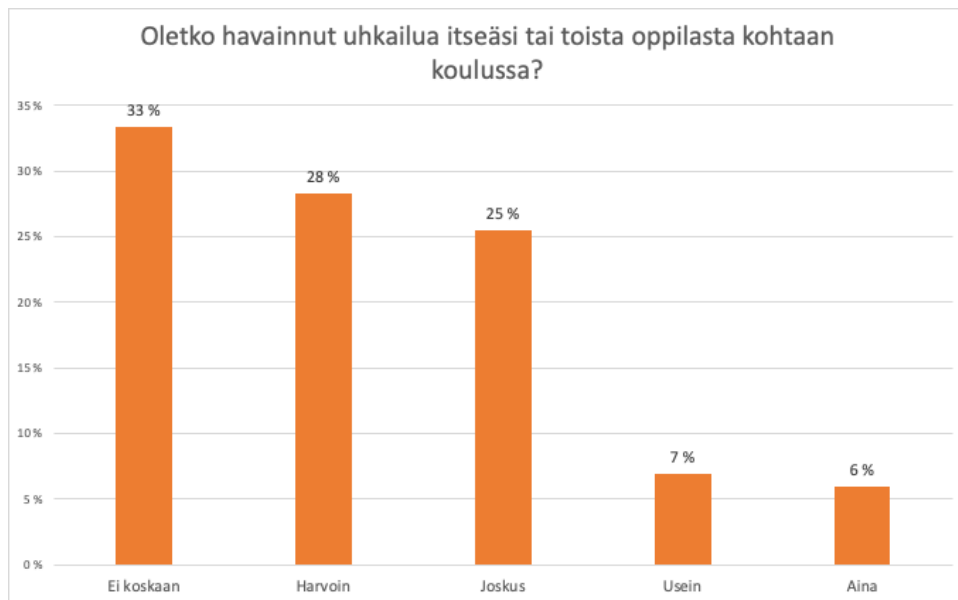
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	13.447 ^a	4	.009
Likelihood Ratio	13.796	4	.008
N of Valid Cases	300		

a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 11.68.

Kuvio 5. Epäasiallinen kohtelu erilaisuuteen liittyen (n=321)

Oppilaat ovat havainneet suurimmaksi osaksi vähintään joskus epäasiallista kohtelua erilaisuuteen liittyen muiden oppilaiden taholta. Luokka-asteiden välillä ei ole juurikaan eroavaisuuksia vastauksissa. Yleiskuvassa näkyy, että vastaukset jakaantuvat melko tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken

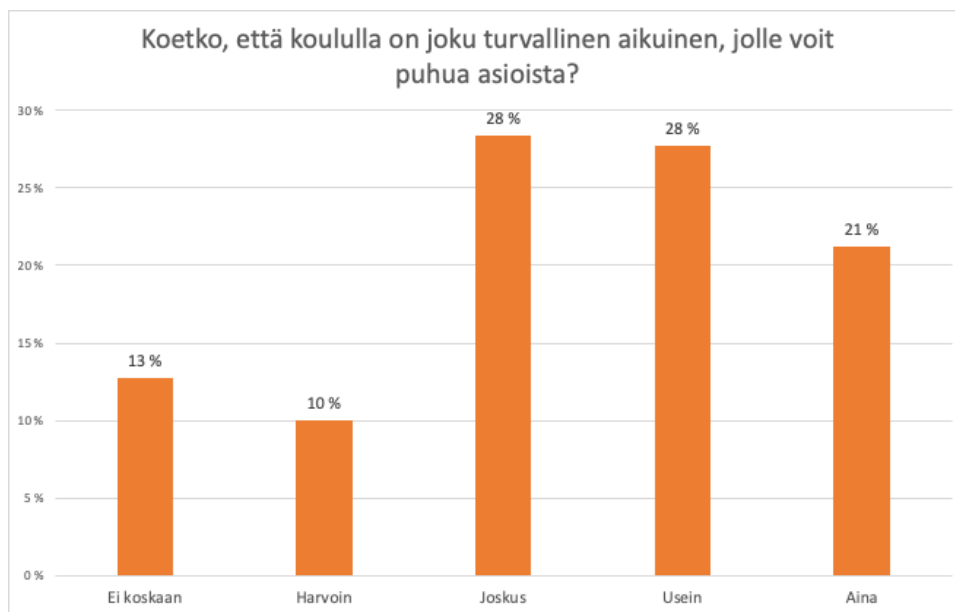

Kuvio 6. Havainto uhkailusta itseä tai toista oppilasta kohtaan (n=321)

Yllä olevassa kaaviossa (kuvio 6) näkyy, että uhkailua on havainnut aina tai usein yhteensä 13 %. Uhkailua on kuitenkin kokenut tai havainnut joskus 25 % vastaajista. Vastaajista 33 % ei ole koskaan havainnut uhkailua koulussa.

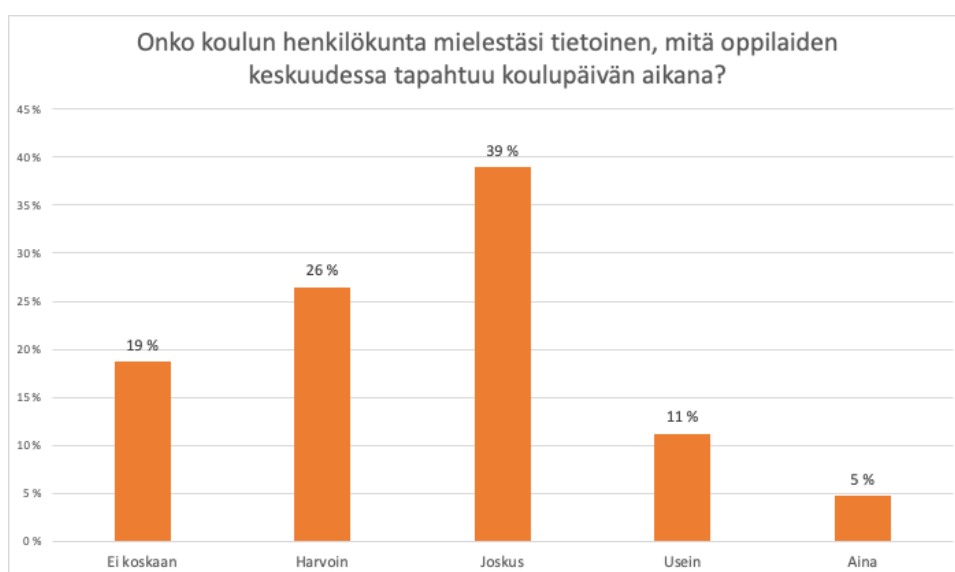
5.3 Psyykinen turvallisuus

Tässä osiossa kysyttiin oppilailta kokevatko he, että koululla on joku turvallinen aikuinen. Kysyttiin myös, onko henkilökunta tietoinen mitä oppilaiden keskuudessa tapahtuu koulupäivän aikana. Lisäksi kysyttiin oppilailta pelkäävätkö he jotakin oppilasta koulussa.

Kuvio 7. Turvallinen aikuinen, jolle puhua asioista (N=321)

Tulosten perusteella (kuvio 7) suurin osa (77 %) oppilasta kokee, että koululla on joku turvallinen aikuinen vähintään joskus. Huomionarvoista kuitenkin on, että osa oppilaista (23 % vastaajista) kokee vai harvoin tai ei koskaan koululla olevan turvallista aikuista. Tästä herää kysymys, ketä nämä oppilaat ovat ja onko heillä muualla elämässään turvallisia aikuisia ympärillään vai kokevatko nämä oppilaat aikuiset ylipäätään epäluotettaviksi tai etäisiksi. Luokka-asteiden ja sukupuolten välillä ei ole tässä kysymyksessä merkittäviä eroja.

Kuvio 8. Henkilökunnan tietoisuus koulupäivän aikana tapahtuvasta toiminnasta (n=321)

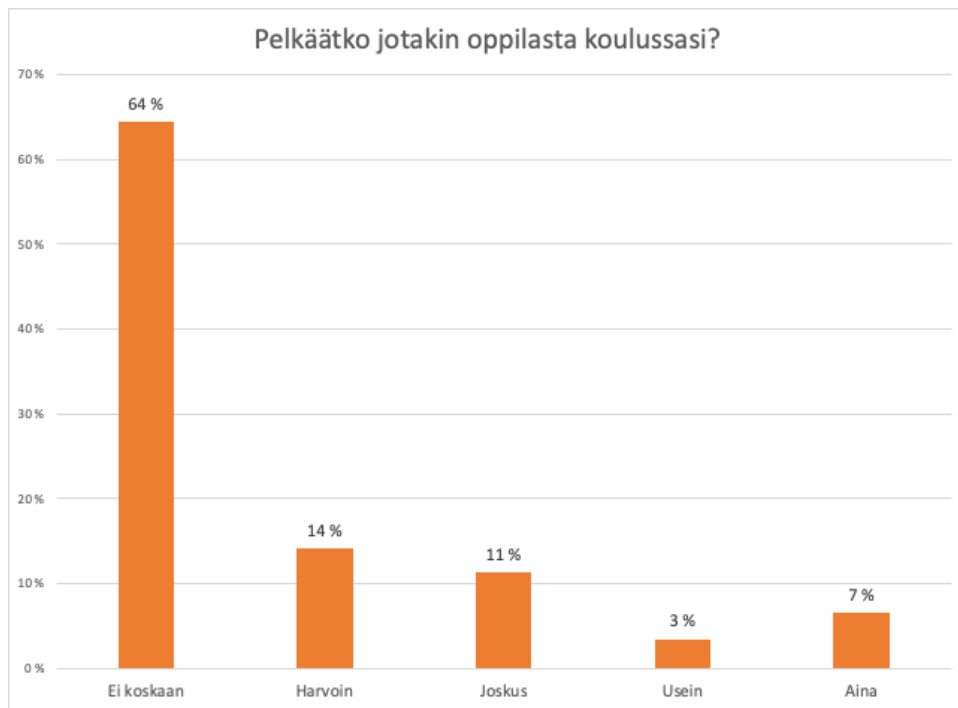
Oppilaat ovat vastanneet, että koulun henkilökunta on harvoin tai ei koskaan tietoisia (45 %) koulupäivän aikaisista tapahtumista (kuvio 8). Luokka-asteiden välillä ei näytä olevan merkittävää eroa vastauksissa. Aikuisten läsnäoloon vapaa-muotoisissa tilanteissa, kuten välitunneilla ja siirtymätilanteissa on hyvä kiinnittää huomiota. Oppituntien aikana opettaja on paikalla ja tunti on oppimista varten ja siellä ei kuuluisi tapahtua mitään mistä opettaja ei olisi tietoinen. Toki tässä kysymyksessä ei käy ilmi minkälaisia tapahtumia oppilaat tarkoittavat ja onko aikuisten tarpeen tietää kaikista tapahtumista.

Aikuisten puuttuminen ja tiukemmat rangaistukset oli suurin esiin noussut teema avoimen kysymyksen vastauksissa. Avoimen kysymyksen vastauksissa nousi esille, että oppilaat kokevat, että aikuiset eivät ole aina tietoisia koulupäivän aikana tapahtuvista asioista. Jotkut oppilaat nostivat esille, että aikuiset keskittävät huomion väärin asioihin.

Jos välillä edes noi "aikuiset" välittäisi tai edes selvittäisi asioita. Koskaan ei oteta kantaa eikä välitetä ja jos selvitetään, niin se tehdään kaukaa ja välinpitämättömästi ja huolettomasti. Opettajia ei lähinnä kiinnosta.

Tiukemmat opettajat ja kovat rangaistukset. Ei auta lellittely

Oppilaille sääntöjen vastaisesta toiminnasta tuntevat seuraukset ja rangaistukset koulussa

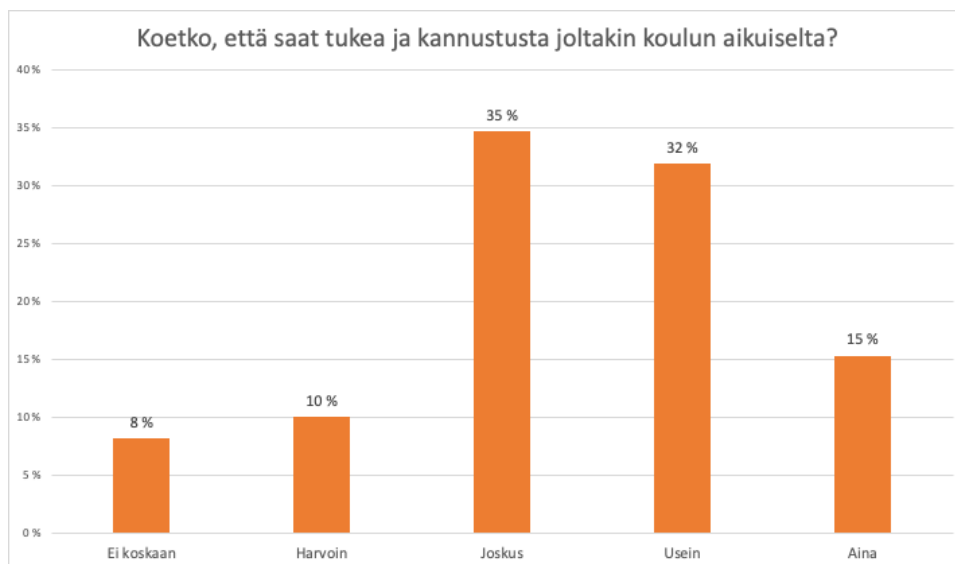

Kuvio 9. Pelko toista oppilasta kohtaan. (n=321)

Yllä olevasta kaaviosta (kuvio 9) ilmenee, että 80 % vastaajista pelkää harvoin tai ei koskaan jotakin toista oppilasta. Aina tai usein toista oppilasta pelkää 10 % vastaajista. Pelko toista oppilasta kohtaan on vastausten perusteella melko harvinaista.

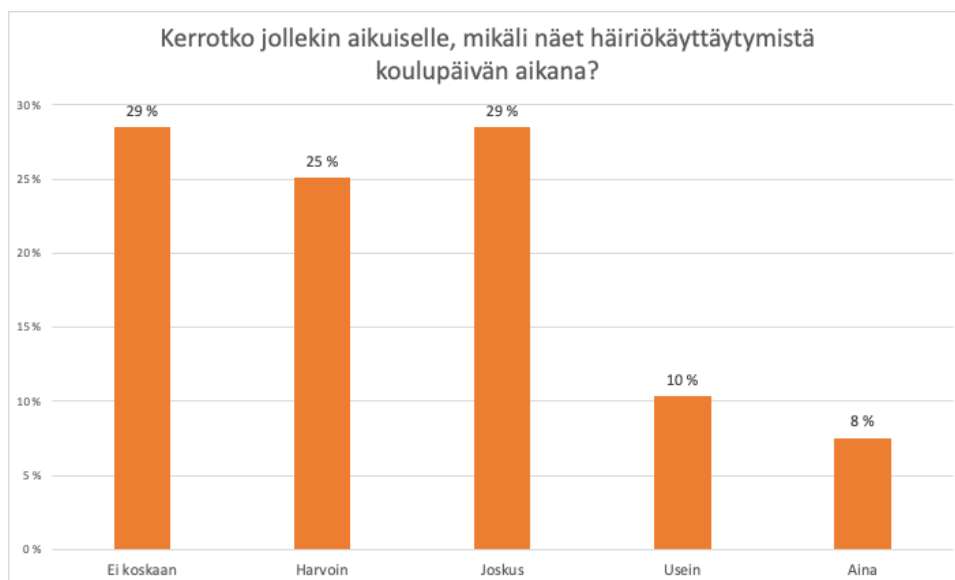
5.4 Pedagoginen turvallisuus

Tässä osiossa keskitymme pedagogisen turvallisuuden teemaan. Oppilailta kysyttiin kääntyvätkö he aikuisen puoleen häiriökäytöstä kohdatessaan, kokevatko he saavansa tukea ja kannustusta aikuisilta. Lisäksi kysyttiin myös, käsitelläänkö koulussa turvallisuuteen liittyviä taitoja.

Kuvio 10. Aikuisen tuki ja kannustus (n=321)

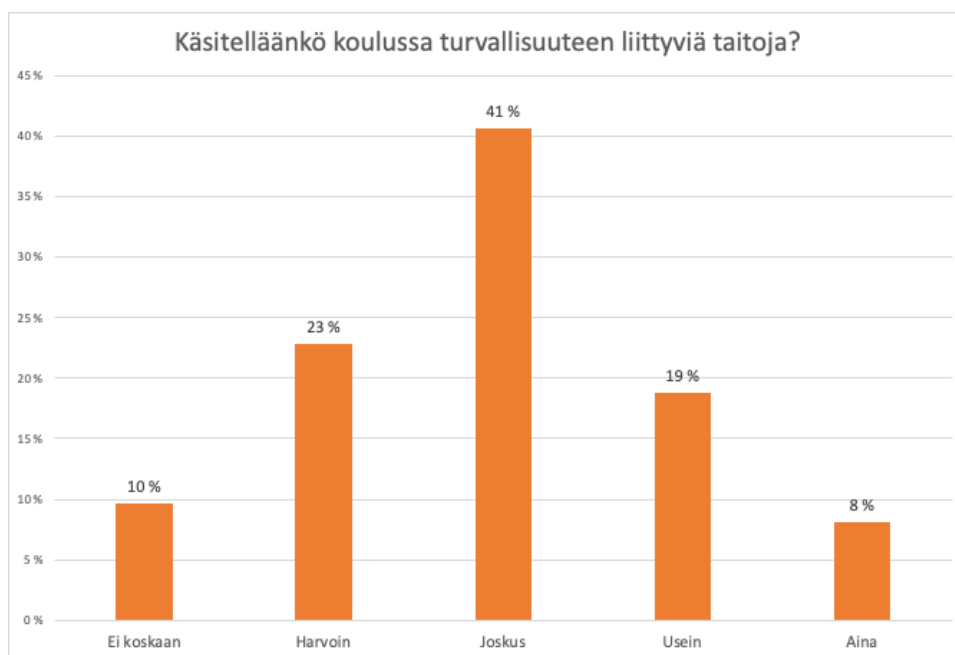
Suurin osa koulun oppilaista kokee saavansa tukea ja kannustusta joltakin koulun aikuiselta aina, usein tai joskus (82 %) (kuvio 10). Näyttäisi siltä, että koulun henkilökunta on orientoitunut myönteisen palautteen ja tuen ilmaisemiseen. Kannustusta harvoin tai ei koskaan kokee saavansa 18 % vastaajista.

Kuvio 11. Häiriökäyttäytymisestä kertominen aikuiselle. (n=321)

Tulosten perusteella kovinkaan moni ei kerro häiriökäyttäytymisen näkemisestä aikuiselle (kuvio 11). 54 % vastaajista kertoo ei koskaan tai harvoin aikuiselle havaitsemastaan häiriökäyttäytymisestä. Vanhempien luokka-asteiden oppilaat

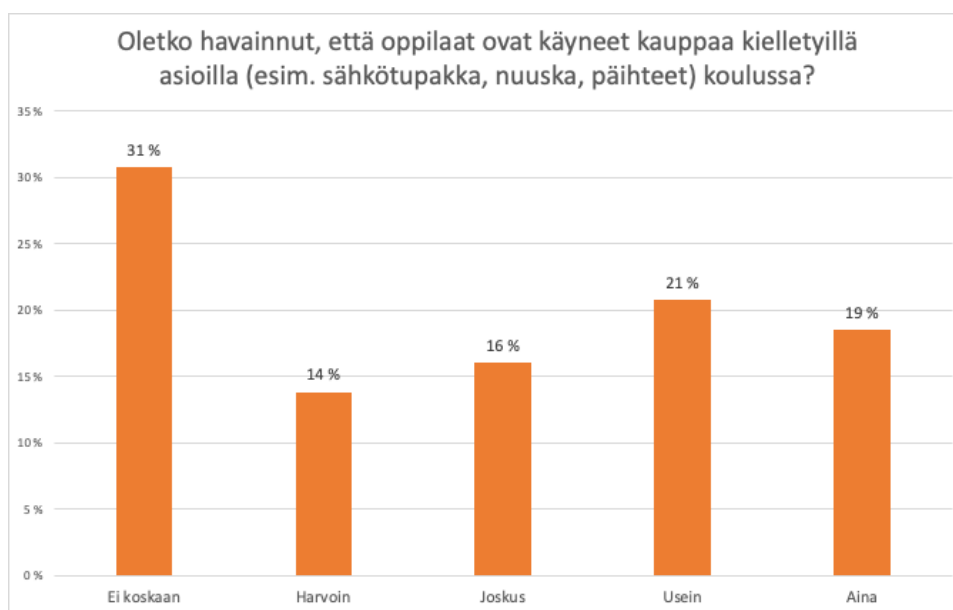
jättävät kertomatta aikuiselle hieman useammin häiriökäyttäytymisestä 7-luokkalaisiin verrattuna. Ristiintaulukoidessa kävi ilmi, että luokka-asteiden ero tässä kysymyksessä ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä. Tässä kysymyksessä huomion kiinnittäminen 7-luokkalaisten osalta luottamuksen rakentamiseen ja vahvistamiseen voi olla turvallisuutta lisäävää. Panostukset tähän seikkaan voivat vaikuttaa myönteisesti seuraavillakin luokka-asteilla.

Kuvio 12. Turvallisuuteen liittyvien taitojen käsittely koulussa (n=321)

Suurin osa jokaisen luokka-asteen oppilasta vastasi, että koulussa käsitellään vähintään joskus (68 %) turvallisuuteen liittyviä taitoja (kuvio 12). Opetushallituksen mukaan koulussa kuuluu käsitellä turvallisuuteen liittyviä tietoja ja taitoja. Turvallisuuskasvatuksen tavoitteena koulussa on, että oppilas oppii arvioimaan riskejä, tunnistamaan vaaroja ja pyytämään tarvittaessa apua sekä tekemään turvallisia valintoja arjessa. (Pedagoginen turvallisuus, n.d.)

5.5 Ajankohtaiset ilmiöt

Kuvio 13. Oppilaiden kaupankäynti kielletyillä asioilla (n=321)

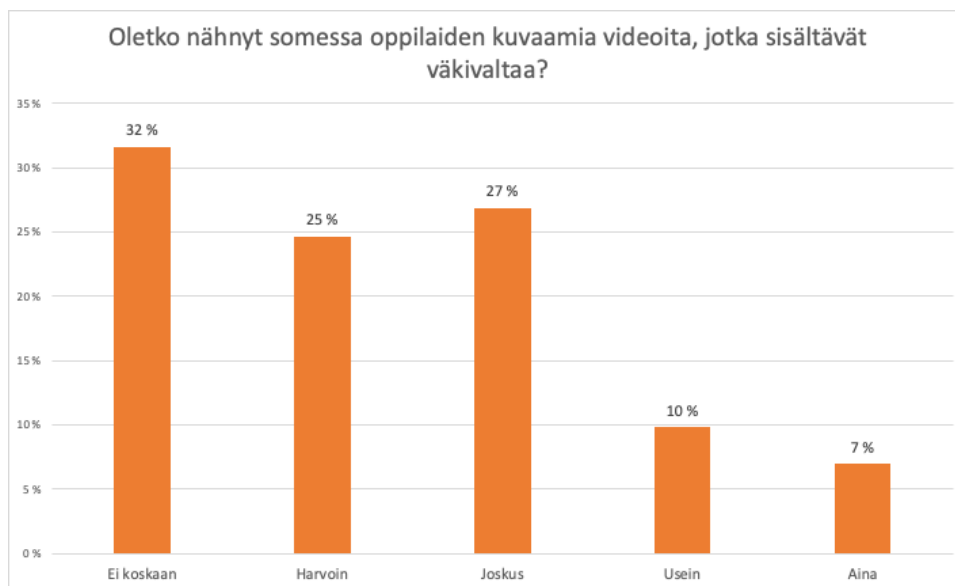
Vastaajista 56 % on havainnut vähintään joskus oppilaiden käyneen kauppaa kielletyillä asioilla (esim. sähkötupakka, nuuska, päihteet) koulussa (kuvio 13). 9-luokkalaiset ovat havainneet kaupankäyntiä kielletyillä asioilla hieman enemmän kuin 7- ja 8-luokkalaiset. 40 % 7-luokkalaisista ei ole havainnut koskaan kaupankäyntiä kielletyillä asioilla koulussa, kun taas vastaava luku 8-luokkalaisten osalta oli 29 % ja 9-luokkalaisten osalta 25 %. Tulosten perusteella kaupankäyntiä kielletyillä asioilla havaitsevat siis useammin oppilaat, jotka ovat ylemmillä luokilla. Ristiintaulukoidessa havaittiin, että luokka-asteiden välillä erot eivät olleet kuitenkaan tilastollisesti merkitseviä.

Avoimen kysymyksen vastauksissa aikuisten puuttuminen ja tiukemmat rangaistukset nousi suurimmaksi teemaksi. Avointen vastausten perusteella oppilaat ehdottavat selkeitä rajoja ja puuttumista turvallisuuden lisäämiseksi. Päihteiden käyttöön puuttuminen nousee esille useissa vastauksissa. Oppilaat toivovat päihteiden käytön tunnistamista ja puuttumista aikuisten taholta.

En tiää mutta miksi opettajia kiinnostaa, että on puhelin yms. mutta sitten sähkötupakkaa ei kiinnosta opettajia

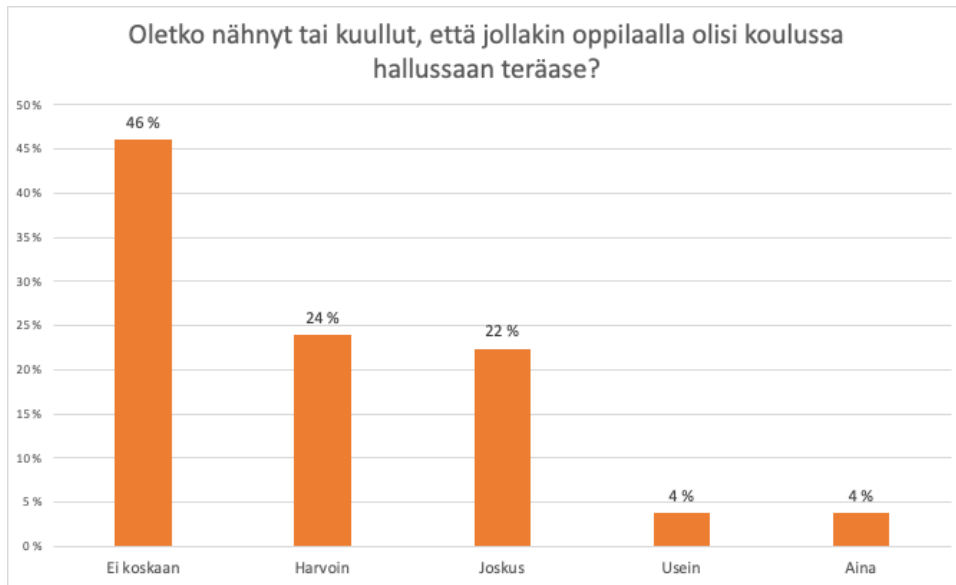
rangaistuksien ja valvonnan lisääminen etenkin päihteiden käytöstä tai hallussapidosta

opettajat olisivat tarkempia oppilaiden toiminnasta kuten kauppaan menosta tai mitä he koulussa käyttävät kuten tosi usein vape koulun vessassa itse en ole koskaan ollut osallisena sellaiseen.

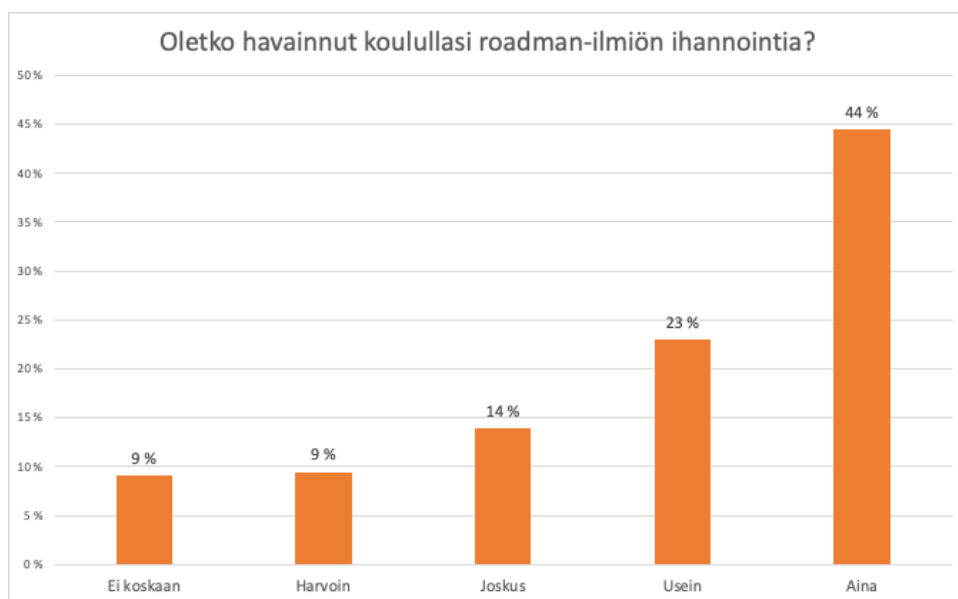
Kuvio 14. Havainnot oppilaiden kuvaamista väkivaltasisältöisistä videoista somessa (n=321)

Tulosten perusteella (kuvio 14) vähintään joskus (44 % vastaajista) on havainnut somessa oppilaiden kuvaamia videoita, jotka sisältävät väkivaltaa. Vastaajista 32 % ei ole havainnut koskaan oppilaiden kuvaamaan väkivaltaista materiaalia. Tämäkin ilmiö näyttää kasvavan hieman ylemmille luokka-asteille siirryttäessä. Riskiintaulukoidessa havaittiin, että ero luokka-asteiden osalta ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä.

Kuvio 15. Teräseet koulussa (n=321)

Tulosten perusteella (kuvio 15) 46 % vastaajista ei ole koskaan nähnyt tai kuullut, että jollakin oppilaalla olisi koulussa teräseä. Huomioitavaa on, että puolet on ylipäättään nähnyt tai kuullut teräseistä koulussa. Tässä kysymyksessä otetaan huomioon myös kuulopuheet, koska oppilailla voi olla tiedossa, että jollakin oppilaalla voi olla teräseä hallussaan, vaikka oppilas ei ole tätä itse nähnyt. Tämä tieto voi olla vaikuttamassa oppilaan turvallisuuden tunteeseen.

Kuvio 16. Roadman-ilmion ihannointi (n=321)

Lähes kaikki oppilaat tunnistavat ja havaitsevat roadman-ilmion koulussa. 9 % vastaajista ei ole koskaan havainnut roadman-ilmion ihannointia. Luokka-astevertailussa 9-luokkalaisista 5 % ei ole koskaan havainnut kyseistä ilmiötä, vastaavasti 7-luokkalaisten osuus on 16 %. 8-luokkalaisista 51 % vastaa havaitsevansa aina roadman-ilmion ihannointia. Ristiintaulukoinnin (taulukko 7) pohjalta havaittiin, että luokka-asteiden välinen ero ilmiön havaitsemisessa on myös tilastollisesti merkitsevä ($p=0,001$). Tässä kysymyksessä on hyvä huomioida, että roadman-ilmiota ihannoivien oppilaiden lukumäärää ei voi tästä kuitenkaan suoranaisesti päätellä. On myös huomioitava, että vastaajien käsityksen roadmanin käsitteestä voivat vaihdella. Vaikka roadman-ilmiota ihannoisi todellisuudessa vain pieni määrä oppilaista niin voidaan ajatella sen olevan selkeästi näkyvä ilmiö nuorison keskuudessa.

Taulukko 7. Ristiintaulukointi roadman-ilmio

Oletko havainnut koulullasi roadman-ilmion ihannointia?

			Aina	Usein	Joskus	Harvoin	Ei koskaan	Total
luokka-aste	7. luokka	Count	45	12	15	14	17	103
		%	<u>33.6%</u>	<u>16.7%</u>	<u>34.1%</u>	<u>50.0%</u>	<u>58.6%</u>	<u>33.6%</u>
	8. luokka	Count	48	20	17	4	6	95
		%	<u>35.8%</u>	<u>27.8%</u>	<u>38.6%</u>	<u>14.3%</u>	<u>20.7%</u>	<u>30.9%</u>
	9. luokka	Count	41	40	12	10	6	109
		%	<u>30.6%</u>	<u>55.6%</u>	<u>27.3%</u>	<u>35.7%</u>	<u>20.7%</u>	<u>35.5%</u>
Total	Count	134	72	44	28	29	307	
	%	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	<u>100.0%</u>	

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	31.108 ^a	8	<.001
Likelihood Ratio	31.105	8	<.001
Linear-by-Linear Association	4.488	1	.034
N of Valid Cases	307		

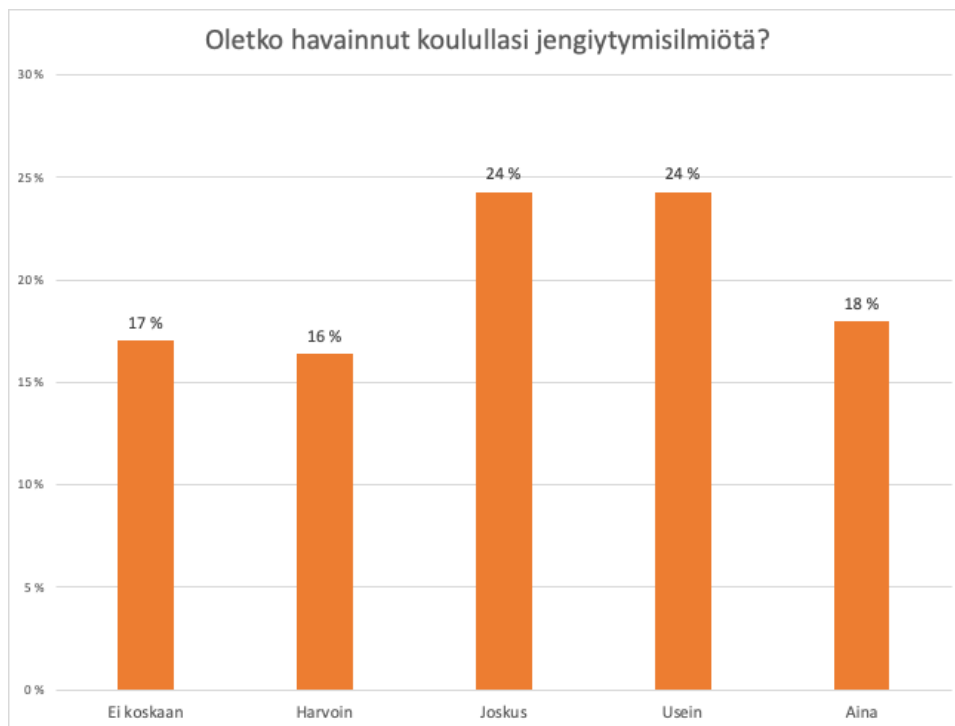
a. 0 cells (0.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 8.66.

Avoimen kysymyksen erääksi teemaksi nousi roadman-ilmioon puuttuminen. Avoimen kysymyksen vastausten perusteella roadman-ilmio on näkyvä ilmiö koulussa ja oppilaat toivovat, että siihen kiinnitetään huomiota ja puututaan aikuisten taholta.

Hommaamalla vartioita tai poistamalla roadmanit pois koulusta

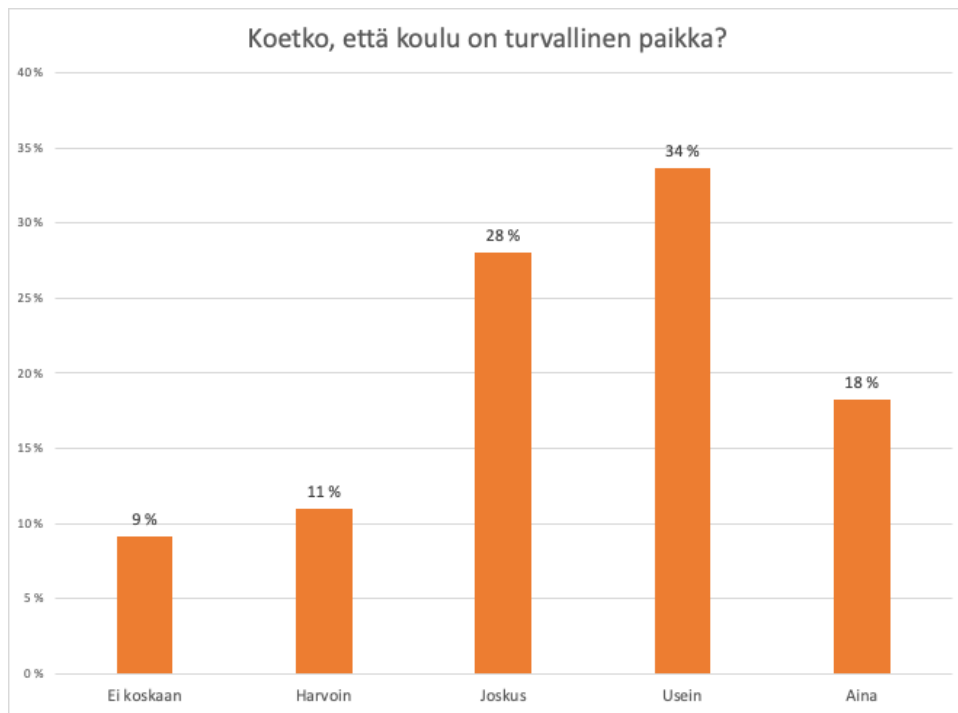
Roadmanit erotetaan

Lisää rauhallisia paikkoja ja opettajia vahtimassa roadmanit

Kuvio 17. Jengiytymisilmiö koulussa (n=321)

Tulosten perusteella (kuvio 17) vastaajat havaitsevat jengiytymisilmiötä koulussa. Vastaajista 42 % kertoo havainneensa ilmiötä koulussa aina tai usein. 17 % vastaajista ei ole koskaan havainnut jengiytymistä koulussa. Luokka-asteiden ja sukupuolten välillä ei näytä olevan juurikaan eroja jengiytymisilmiön havaitsemisen suhteen. Huomioitavaa on, että vastaajien käsitys jengiytymisen käsitteestä voi olla moninainen ja kirjava. Jokainen vastaaja vastaa tähän oman ymmärryksensä mukaan.

Kuvio 18. Turvallinen koulu (n=321)

Tulosten perusteella 52 % vastaajista kokee koulun turvalliseksi paikaksi aina tai usein (kuvio 18). Vastaavasti 9 % vastaajista kokee, että koulu ei ole koskaan turvallinen paikka. Tässä kysymyksessä sukupuoli ja luokka-asteilla ei näytä olevan merkittävää eroa vastauksissa.

5.6 Oppilaiden kehittämisehdotuksia turvallisuuden lisäämiseksi

Oppilaille teetetty kyselylomake sisälsi viimeisenä avoimen kysymyksen, jossa kysyttiin mitkä asiat lisääisivät turvallisuutta koulussa. Analysoitavia vastauksia tähän kysymykseen saatiin yhteensä 86. Sisällönanalyysin avulla vastauksista nousi eri teemoja (taulukko 8).

Taulukko 8. Avoimen kysymyksen vastauksista nousseet teemat turvallisuuden kehittämiseksi.

Teema	Lukumäärä
Aikuisten puuttuminen ja tiukemmat rangaistukset	24 vastausta
Valvonnan lisääminen	20 vastausta
Rauhalliset tilat	11 vastausta
Roadman-ilmiöön puuttuminen	11 vastausta
Mikään ei lisää turvallisuutta	5 vastausta
Oppilaiden positiivisuus	2 vastausta
Yksittäisiä ideoita turvallisuuden lisäämiseksi	13 vastausta

Aikuisten puuttuminen ja tiukemmat rangaistukset nousi suurimmaksi teemaksi avoimen kysymyksen vastausten analyysin jälkeen. Tähän teemaan lukeutui yhteensä 24 vastausta. Oppilaat nostivat esiin opettajien puuttumisen mm. riita- ja kiusaamistilanteisiin sekä päihteidenkäyttöön tai -epäilyyn. Oppilaat vastasivat myös aikuisten kurin oppilaita kohtaan ja tiukempien rangaistusten lisäävän turvallisuutta koulussa.

Rangaistuksien ja valvonnan lisääminen etenkin päihteiden käytöstä tai hallussapidosta

Opettajat puuttuvat riitoihin ja oppilaiden käyttäytymiseen

Aikuiset puuttuisivat enemmän ja tulisi pahempia rangaistuksia

Valvonnan lisääminen-teeman alle tuli yhteensä 20 kehittämisehdotusta. Oppilaat vastasivat valvonnan lisäämisen ja tiukemmat rangaistukset koulussa turvallisuutta lisääviksi keinoiksi. Tämä teema sisälsi valvonnan osalta sekä koulun sisäistä valvontaa että ulkopuolista valvontaa turvallisuuden lisäämiseksi. Useissa vastauksissa ehdotettiin välituntivalvonnan tehostamista esimerkiksi lisäämällä opettajia välituntivalvontaan sekä valvonnan lisäämistä syrjäisille alueille. Poliisi, vartijat ja turvatarkastukset mainittiin myös vastauksissa koulun turvallisuutta lisääviksi toimenpiteiksi.

Rauhalliset tilat-teemaan lukeutui 11 vastausta. Vastauksissa toivottiin yleisesti enemmän tilaa ja vähemmän oppilaitta turvallisuuden lisäämiseksi. Oppilaat vastasivat rauhallisten ja hiljaisten tilojen sekä isomman koulualueen lisäävän turvallisuutta koulussa.

Isompi koulualue ja enemmän tilaa olla

enemmän rauhallisia tiloja kouluun sekä opettajien pitäisi puuttua pienemmällä kynnyksellä

jos koulussa olisi vähemmän oppilaita

enemmän hiljaisia paikkoja

Oppilaat nostivat puuttumisen roadman-ilmiöön yhdeksi turvallisuutta lisääväksi asiaksi. Tähän teemaan lukeutui yhteensä 11 vastausta. Roadman-ilmiöön puuttumiseen ehdotettiin melko järeitä keinoja, kuten erottamista koulusta tai siirtämistä omaan koululaitokseen. Roadmaneihin tunnuttiin suhtautuvan hyvin vihamielisesti ja ala-arvoisesti useiden vastausten perusteella.

Roadmanit erotetaan

Hommaamalla vartioita tai poistamalla roadmanit pois koulusta

Viisi vastausta turvallisuuden lisäämiseksi lukeutui teemaan: Mikään ei lisää turvallisuutta. Näissä vastauksissa nähtiin, että mikään toimenpide ei voi lisätä koulun turvallisuutta. Kaksi oppilasta nosti oppilaiden positiivisuuden turvallisuutta lisääväksi asiaksi.

13 vastausta jäi ilman omaa teemaa ja kuuluivat siten joukkoon: Yksittäisiä ideoita turvallisuuden lisäämiseksi. Yksittäisissä vastauksissa nousi mm. seuraavia: Oppilaiden valikointi kouluun, väkivallaton käyttäytyminen, kiusaajan erottaminen koulusta, tiettyjen oppilaiden siirtäminen "erikoisluokille". Yksi oppilas mainitsi kodin turvallisuuden lisäämiseksi, mutta vastauksessa ei käynyt ilmi millä tavalla oppilas tarkoitti kodin lisäävän koulun turvallisuutta.

Avoimen kysymyksen vastauksissa on otettava huomioon, että vaikka oppilaat vastaavat näiden edellisten seikkojen voivan lisätä turvallisuutta koulussa, niin tämä ei välttämättä vielä tarkoita, että oppilaat toivovat tai haluavat, että kyseisiä muutoksia tehdään koulussa turvallisuuden lisäämiseksi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

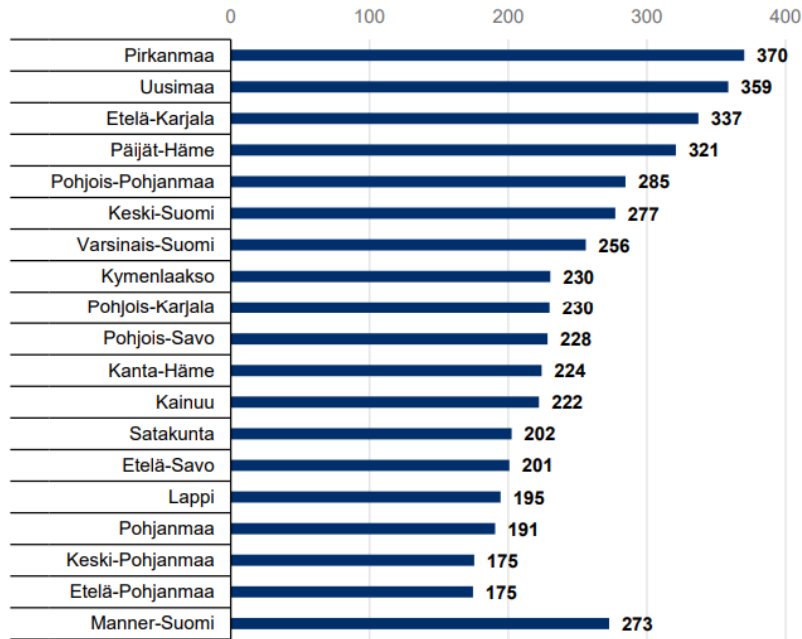
Opinnäytetyömme tulosten mukaan suurin osa oppilaista kokee koulun kokonais-turvallisuuden hyväksi. Yli puolet vastaajista kokee koulun turvalliseksi aina tai usein. Tulosten perusteella näyttää siltä, että kohdekoulun turvallisuus on tasa-painossa opetushallituksen turvallisuuden osa-alueiden mukaan.

Rauhallisten tilojen puute nousi esiin vastauksissa turvallisuutta heikentävänä tekijänä. Koululla on turvallisia ja kannustavia aikuisia myötävaikuttamassa oppilaiden turvallisuuden tunteeseen. Toisaalta oppilaat kokevat aikuisen läsnäolon ja puuttumisen tarvetta enemmänkin. Oppilaat havaitsivat mm. roadman-ilmiötä ja kaupankäyntiä kielletyillä asioilla jossain määrin koulullaan. Tämä ei kuitenkaan tunnu vaikuttavan merkittävästi yksilöiden turvallisuuden tunteeseen.

6.1 Tarve rauhallisille tiloille

Fyysiseen turvallisuuteen liittyvä rauhallisten tilojen puute nousi esiin opinnäytetyön tuloksissa. Tämä liittyy varmasti pitkälti kohdekoulun suureen kokoon ja oppilasmäärään. Suurissa yksiköissä turvallisuuden tunne järkkyy herkemmin, kuin vaikka pienessä yksikerroksisessa koulurakennuksessa (Fyysinen turvallisuus n.d.). Nykypäivän haasteena on se realiteetti, että isojen kaupunkien koulut ovat hyvin suuria yksiköitä niin kooltaan kuin oppilasmäärältään. Monissa kouluissa tilat ovat riittämättömiä suurelle oppilasmäärälle. Sen sijaan pienempiä yksiköitä lakkautetaan ja lapsia keskitetään suurempiin kouluihin. Tulevina vuosina syntyvyyden raju lasku näkyy merkittävästi myös kouluissa, mutta todennäköisesti ei suurissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa niinkään.

Alla olevasta tilastosta (kuva 6) nähdään, että Pirkanmaalla on Suomen suurimmat oppilasmäärät suhteessa koulujen kokoon. Oppilaita on siis määrällisesti paljon koulurakennuksissa. Tämä saattaa aiheuttaa haasteita tilojen käytön, melun ja häiriöiden suhteen. Pirkanmaalla on uusittu paljon koulurakennuksia ja rakennettu isoja yksiköitä. Tampere on kolmatta vuotta peräkkäin tutkimuksen mukaan Suomen vetovoimaisin kaupunki (T-Media, 29.3.2023). Kaupungin vetovoimaisuus näkyy myös Tampereen koulujen oppilasmäärissä.

Kuva 6. Peruskoulujen oppilasmäärä koulua kohti eri maakunnissa vuonna 2022 (Tilastokeskus, 2023)

Tytöt kokivat jossain määrin poikia enemmän rauhallisten tilojen riittämättömyyttä. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä ilmeni, että tytöt kokevat poikia enemmän ahdistusta ja sosiaalisten tilanteiden pelkoa (Kouluterveyskysely 2023). Tämä saattaisi osaltaan selittää tyttöjen ja poikien välistä eroa tässä kysymyksessä. Melu ja liiallinen ärsyketulva voi kuormittaa ketä tahansa. Mikäli oppilaalla on sosiaalisten tilanteiden pelkoa eikä koululla ole oppilaalle riittävän rauhallista paikkaa mihin voi vetäytyä halutessaan, psyykinen kuorma voi kasvaa liian suureksi. Myös neuropsykiatrisesti oirehtivalle oppilaalle rauhallisten tilojen puute voi aiheuttaa mm. levottomuutta ja keskittymisen haasteita.

Kouluissa olisi tärkeää löytää ratkaisuja rauhallisten tilojen luomiseksi, mikäli ne ovat puutteelliset tai vähäiset. Ratkaisuksi voisi tarkastella mahdollisuuksien mukaan mm. Toimintojen porrastaminen ja aikatauluttaminen, tilojen akustiikka sekä hiljaisia välitunteja ja ruokailuja järjestämällä. Tämän asian edistämiseksi koulun tiloihin voisi tuoda aistitoimintoihin liittyviä teknologiaratkaisuja esimerkiksi rauhoittava virtuaaliseenä.

6.2 Turvalliset aikuiset oppilaiden tukena

Opinnäytetyön tulosten perusteella näyttää siltä, että suurin osa oppilaista kokee, että koululla on välittäviä ja turvallisia aikuisia. Suuri osa oppilaista kokee saavansa myös kannustusta ja positiivista palautetta koulun aikuisilta. Vaikuttaisi siltä, että kohdekoulussa aikuiset ovat pääosin välittömiä ja helposti lähestyttäviä, sekä kiinnostuneita oppilaistaan. Tuloksista ei saada tarkemmin vastausta siihen, mihin asioihin tarkalleen oppilaat saavat kannustusta ja positiivista palautetta. Avoimeksi jää, liittykö positiivinen palaute ja kannustus opiskelun etenemisen edistämiseen vai yleisemmin oppilaan elämään.

Vaikka koulussa koetaan olevan turvallisten aikuisten läsnäoloa niin oppilaat nostavat kuitenkin esiin turvallisuuden lisäämiseksi aikuisen vahvan puuttumisen häiriökäytökseen. Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että oppilaat kokevat turvallisuutta edistäväksi jopa tiukemmat säännöt ja rajat, sekä aikuisten valvonnan. Tulosten perusteella aikuisen läsnäolo on keskeinen osa turvallisen kouluympäristön rakentumisessa. Voidaan todeta, että aikuisen läsnäolo, tuki ja ohjaaminen on tarpeen monenlaisissa tilanteissa kouluarjessa. Puuttuminen on osa sosiaalista turvallisuutta. Yhdessä määritellään mikä on yhteisössä sallittua ja mikä ei. Tämä yhteinen määrittely luo raamit mihin asioihin koetaan tarpeelliseksi puuttua. Oppilaiden tulee voida luottaa aikuisiin, että he puuttuvat aina tarvittaessa eivätkä käännä katsettaan muualle liian hankalan asian tai oppilasjoukon suhteen. Toisaalta aikuiset eivät voi puuttua sellaiseen mistä eivät ole tietoisia.

Tulosten perusteella oppilaat kokevat aikuisten puuttumisen ja läsnäolon turvallisuutta lisääväksi tekijäksi, mutta eivät toisaalta kerro aikuiselle koulussa tapahtuvasta häiriökäyttäytymisestä kovin usein. Tuloksista ei selviä, miksi oppilaat eivät yleensä kerro aikuisella näkemästään häiriökäytöksestä. Voiko olla kyse siitä, että oppilaat ajattelevat, että ei halua puuttua muiden asioihin, jos häiriökäytös ei kohdistu heihin itseensä. Saatetaan ajatella ennemminkin, että jokainen hoitaa omat asiansa. Tai saattaako oppilas tuntea olonsa uhatuksi, mikäli hän kertoo havaitsemastaan häiriökäyttäytymisestä aikuiselle. Ohjeistetaanko oppilaita koulussa riittävän selkeästi häiriökäyttäytymistilanteissa ja korostetaanko sitä, että kertojalle ei koidu seurauksia ja hänen anonymiteettinsä säilyy tilannetta sel-

viteltäessä. Jäimme pohtimaan vaikuttaako tämä edellä mainittu seikka häiriökäyttäytymisen vähäiseen kertomiseen. Onko jengiytymiskulttuurista voinut levitä nuorten keskuuteen ajatus, että ei voi kertoa tai ns. vasikoida asioista aikuisille? Tämä aikuisille puhumattomuus on seikka, joka vaatisi lisäselvittelyä.

Toisaalta sekin suuntaus yhteiskunnassamme on nähtävissä, että ihmiset toivovat monesti jonkin ulkopuolisen tahon ratkaisevan ongelmat, ilman että otetaan välttämättä itse vastuuta asioihin. Tämä näkyi myös tuloksissamme. Oppilaat toivovat jopa ulkoista valvontaa poliisin tai vartijan taholta, mutta jättävät itse ilmoittamatta häiriökäytöksestä aikuisille. Koulun aikuiset eivät voi jokaista asiaa nähdä, siksi olisi tärkeää tuoda esiin turvallisuuspoikkeamia, mikäli niitä havaitaan. Jokaisella yksilöllä on osaltaan vastuu yhteisen turvallisuuden rakentumisessa. Olisi tärkeää painottaa oppilaita ymmärtämään henkilökohtaisen vastuun merkitystä, vaikka asia ei suoranaisesti juuri heihin liittyisikään. Yksilön vastuun ymmärrystä turvallisuudesta tulee edistää. Yläkouluikäisiltä voi odottaa ja vaatia oman toiminnan vaikutusten ymmärtämistä ja vastuunkantoa. Opetusalan kokonaisturvallisuuden mallin (Teperi ym. 2018.) keskiöön on nostettu yhteisölliset toimintatavat arjen tilanteissa. Tätä voisi kouluilla painottaa oppilaille tuoden esiin sitä, että turvallisuus on yhteinen asia ja kaikki voivat siihen taholtaan vaikuttaa. Jo vuosikymmenten ajan on tiedostettu, että koulujen työrauhan turvaamiseksi ennaltaehkäisevä työ on tehokkaampaa kuin korjaava. Käytösongelmia voidaan ennaltaehkäistä tehokkaasti myönteisen huomioinnin ja palautteen keinoin (Laajasalo 2016, 149.) Kaikkien koulun aikuisten sitoutuminen positiivisen käyttäytymisen vahvistamisen periaatteisiin on keskeistä toivottujen tulosten kannalta (Laajasalo 2016, 154).

Ympäri Suomea koulut ovat lisänneet vahvuuteensa aikuisia, joilla ei ole opetusvelvollisuutta. Tampereella tämä ammattiryhmä on kouluvalmentajat. Tampereella kouluvalmentajan koulutusvaatimus on AMK-taso esim. sosionomi, yhteisöpedagogi tai liikunnanohjaaja. Joillain paikkakunnilla vastaavasti on käytössä nimike hyvinvointiohjaaja, koulu yhteisöohjaaja tai koulusosionomi. Kouluilla on havahduttu oppilaiden tarpeeseen kiireettömän aikuisen kohtaamiselle ja havainnoinnille ennaltaehkäisevästä näkökulmasta. Vaikka kouluihin on palkattu kouluvalmentajia kiireettömästi kohtaamaan oppilaita, tulee tietysti kaikkien koulun aikuisten omalta osaltaan tarjota oppilaalle kohdatuksi tulemisen kokemus. Myös

oppilaan kokemusta osallisuudesta ja sitä kautta yhteiskunnassa tulee koulujen toimesta mahdollistaa. Myös häiriökäyttäytyvät oppilaat tulee kohdata arvostavasti ja tätä kautta rakentaa heidän luottamustaan koulun aikuisiin ja yhteiskuntaan. Tällä voidaan saavuttaa merkittäviä vaikutuksia myös turvallisuuteen.

6.3 Ilmiöt muuttuvassa maailmassa

2020-luvun nuorisokulttuurille on tyypillistä globaalius, digitaalisuus ja jatkuva muovaantuminen (Malm ym. 2023, 245). Ilmiöt ovat häilyvärajaisia ja kuuluvat osin moneen turvallisuuden osa-alueeseen samanaikaisesti. Kaikki kysymämme ilmiöt limittyvät osin toisiinsa, toisaalta ne voivat olla yhtä lailla toisistaan irrallisia. Päihteet, väkivaltavideot, teräaseet ja jengiytyminen kuuluvat yhteen. Toisaalta jollain voi olla linkkuveitsi taskussaan ilman, että se liittyy mihinkään suurempaan ilmiöön. Sosiaalinen media muuttaa alakulttuurien tunnettavuutta ja tuo niitä esille voimakkaammin. Nykyajan ilmiöt ovatkin monikerroksisempia kuin ennen johtuen pitkälti juuri sosiaalisesta mediasta. Tuloksista ilmeni, että oppilaat ovat havainneet kysymyksissä nostettuja mahdollisesti turvallisuutta heikentäviä ilmiöitä koulussa jossain määrin. Mm. roadman-ilmiö tunnistettiin laajasti oppilaiden keskuudessa.

Nuoruus korona-ajan kaupungissa -tutkimuksessa havaittiin, että nuoret eivät tunnu kukaan itse identifioivan itseään roadmaniksi. Kuten Korona ajan kaupungit -tutkimuksen aineistonkeruussa kuin meidänkin opinnäytetyössämme havaittiin, että nuoret liittyvät roadmaniin kielteisiä ja halventaviakin sävyjä. Toisaalta samaan aikaan nuorten tulkinnassa roadmanin hahmoon näytti liittyvän ajoittain todellista uhkaakin. (Malm ym. 2023, 253–254). Avoimen kysymyksen vastausten perusteella tuli vaikutelma, että roadmanit aiheuttivat vahvoja negatiivisia mielipiteitä. Vastausten perusteella oppilaiden keinovalikoimassa oli jyrkkiä toimia, jotka mahdollisesti lisäisivät vastakkainasettelua. Opinnäytetyön avoimen kysymyksen tuloksissa kävi ilmi, että koulusta tulisi turvallisempi paikka, jos roadmanit laitettaisiin erityisluokalle, erotettaisiin tai poistettaisiin koulusta. Ulossulkeminen ei välttämättä ole hedelmällinen tie turvallisuuteen, vaan päinvastoin voi lisätä polarisaatiota.

Ratkaisujen kehittämisessä lähtökohta tulisi ennemminkin olla empatian ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen ja yhdessä tekeminen. Nuori, jonka tilanteesta ollaan huolissaan, pidetään mukana ja pyritään ottamaan mukaan yhteisöön eikä esimerkiksi suljeta uhkana pois. Keskustelun kautta syntyvät yhteiset näkemykset ja sellaiset päätökset, joiden kanssa kaikki voivat elää. Lasten ja nuorten kanssa voi viritellä keskustelua siitä, miltä me haluamme Suomen näyttävän esimerkiksi viiden vuoden kuluttua ja mitä kukin voi sen eteen tehdä (Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa 2018, 13) Erityistä huomiota koulun tulee kiinnittää siihen, että jokainen nuori tuntee varmasti tulevansa nähdyksi ja kuulluksi. Merkityksellisyyden kokemus on kaikkien ihmisten luontainen perustarve. Suomessa ja maailmalla on paljon hyviä käytänteitä oppilaita osallistavista toimintatavoista. (Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa 2018,14).

Sosiaalinen media on muuttanut maailmaa ennennäkemättömällä tahdilla. Nuorille digitaalinen ympäristö on luonnollinen osa elämää. Limnellin ja Rantapelkonen mukaan nuoren taidot miten hän ymmärtää digikanavien kautta maailmaa ja miten hän osaa turvallisesti toimia digitaalisissa ympäristöissä vaikuttaa oleellisesti hänen turvallisuuteensa (Limnell & Rantapelkonen, 2017. 171). Nykyajan digitaalisissa ympäristöissä nuorten keskuuteen on muodostunut myös virtuaaliyhteisöjä, joissa aikuiset eivät ole läsnä tai edes tietoisia näistä. Anonyymit keskustelualustat, joihin ei tarvitse ilmoittaa puhelinnumeroa, vaan pelkkä nimimerkki riittää mahdollistavat haittallisiakin ilmiöitä, kuten laitonta kaupankäyntiä ja väkivaltavideoiden jakamista. Tämän tyyppisiä alustoja ovat mm. Telegram, Wickr ja Signal. Algoritmien vuoksi aikuiset myös näkevät käyttämillään some-alustoilla täysin erilaista kohdennettua sisältöä kuin nuoret. Esimerkiksi Instagram voi olla hyvin erinäköinen sisältöineen keski-ikäiselle kuin nuorelle. Aikuisten vastuulla on olla kiinnostunut ja valveutunut mitä nuoret somessa tekevät ja minkälaista sisältöä kuluttavat. Tämä vastuu koskettaa ensisijaisesti oppilaiden huoltajia, mutta kouluissa tulee niin ikään olla valppaana uusien ilmiöiden suhteen.

56 % kyselyyn vastaajista on havainnut vähintään joskus oppilaiden käyneen kauppaa kielletyillä asioilla (esim. sähkötupakka, nuuska, päihteet) koulussa. Tämä tulos herättää huolen suuren havaitsemisprosentin vuoksi. Herää kysymys

mitä kiellettyjä asioita koulussa kaupataan ja keiden välillä sekä missä kaupankäynti fyysisesti tapahtuu? Avoimen kysymyksen vastauksissa nousi esille erityisesti sähkötupakka eli nuorten keskuudessa vape. Myös tapa millä tavoin kaupaa käydään herättää kysymyksiä; monet oppilaat ovat vastausten perusteella tietoisia kaupankäynnistä, mutta onko koulun aikuisilla tästä ilmiöstä havaintoja.

Kouluilla tulee olla riittävää ymmärrystä ja tunnistamiskykyä ajankohtaisista ilmiöistä kuten päihteiden käytön trendeistä ja jengiytymiskulttuurista. Tämä ei tarkoita sitä, että opettajien pitäisi olla välttämättä näiden asioiden asiantuntijoita, vaan kun huoli herää, otettaisiin asioita oppilaiden ja huoltajien kanssa puheeksi ja tarvittaessa oltaisiin matalalla kynnyksellä yhteydessä oppilashuoltoon ja poliisiin. Kuten opetusalan turvallisuuden kokonaismallissa (Teperi ym. 2018.) todetaan, tärkeäksi nousee yhteinen ymmärrys työn ja turvallisuustilanteen muutoksista ennakkoinnin näkökulmasta. Huomionarvoista on myös, että nykyisissä suurissa yhtenäiskouluissa on monesti opetusta 1-luokasta 9-luokkaan saakka. Tämä saattaa asettaa osin myös pienet oppilaat vaikutuksille alttiiksi. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta on kiinnitettävä huomiota siis tässäkin suhteessa ilmiöiden esiintyvyyteen ja yhteiseen turvallisuuteen.

7 POHDINTA

Hyvinvointi lisää turvallisuutta. Hyvinvoivista lapsista kasvaa hyvinvoivia aikuisia. Tästä syystä lapsiin ja nuoriin panostaminen on vaikuttavaa tulevaisuuden yhteiskunnan kannalta. Tällä tavalla varmistamme, että yhteiskunnassamme on toimintakykyisiä yksilöitä ja Suomi on jatkossakin maailman turvallisimpien maiden kärkipäässä. Ennaltaehkäisy ja hyvinvoinnin turvaaminen on vaikuttavinta ja kustannustehokkainta. Kaikissa oppilaissa hyvän huomaaminen ja sen esiin nostaminen, tunnetaitokasvatus ja välitön kohtaaminen luovat hyvän pohjan turvallisuudelle koululle.

7.1 Aiheen yleistä tarkastelua

Maailman tilanne on muuttunut voimakkaasti arvaamattomampaan ja turvattomaan suuntaan viime vuosien aikana. Covid-19 pandemia vaikutti ihmisten elämään rajoittavasti ympäri maailman. Lapset ja nuoret ovat olleet kovien rajoitusten kohteena, kun mm. Suomen peruskoulut suljettiin keväällä 2020 kuuden viikon ajaksi ja oppilaat määrättiin etäopetukseen. Helmikuussa 2022 turvallisuus järkkyy lisää Venäjän aloitettua hyökkäyssodan naapurivaltioonsa Ukrainaan. Sodanuhka rajanaapurin taholta hiipi tuolloin suomalaisten mieliin voimakkaampana kuin vuosikymmeniin. Maailman monikriisiaika tulee vaikuttamaan meihin kaikkiin. Lapsille ja nuorille epävarmasta maailmantilanteesta voi tulla jopa sukupolvikokemus. Turvallisuus näyttää täysin toisenlaiselta kuin vaikkapa vain viisi vuotta sitten. Tulevaisuuden näkymät tuovat tullessaan toisaalta mm. digitalisaation myötä paljon uusia mahdollisuuksia, mutta myös uhkia.

Tulevaisuudessa väestörakenne tulee olemaan aivan erilainen kuin tänä päivänä. 2010-luvun aikana syntyvyyden jatkuva ja nopea aleneminen on ollut suurin yksittäinen väestönkehityksessä tapahtunut muutos, väestö vähenee ja vanhenee. Väestöennuste osoittaa, että lähitulevaisuuden suurimmat väestölliset haasteet liittyvät ikärakenteen muutoksiin. Alle 15-vuotiaiden lasten ja 15–64-vuotiaiden työkäisten määrä alenee samaan aikaan, kun yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa. (Aro & Aro & Mäkelä 2020, 149, 153.) Alhainen syntyvyys 2010-luvulla heijastuu peruskouluikäisissä 2020-luvulla. Alhainen syntyvyys 2010-luvulla tulee

näkymään vastaavasti 2030-luvun alussa lukio- ja ammatillisen koulutuksen ikäluokissa ja 2030-luvun lopulla korkeakoulun aloittavissa ikäluokissa. (Aro & Aro & Mäkelä 2020, 153.) Se, että lapsia ja nuoria tulee olemaan vähemmän, ei mielestämme tarkoita, että heihin ja peruskouluun ei tarvitse tehdä panostuksia. Päinvastoin tulevaisuudessa meillä ei ole varaa hukata yhdenkään lapsen tai nuoren potentiaalia vaan on varmistettava, että jokaisen lapsen ja nuoren potentiaali nähdään ja tuetaan sen kehittymistä ja kehittämistä. Turvallisella peruskoululla rakennetaan pohjaa turvalliselle yhteiskunnalle.

Hyvästäkin ennaltaehkäisystä huolimatta aina tulee olemaan myös turvallisuuspoikkeamia, pahoinvointia ja korjaavalle työlle tarvetta. Mitä vähemmän sen parempi kokonaisturvallisuuden kannalta. Opinnäytetyömme tulosten kannalta näyttää siltä, että noin 10 % vastanneista oppilaista herättää huolta. Tämä noin 10 % toistuu eri tutkimustuloksissa yleisesti. Kouluilla on merkittävä rooli yhteiskunnassamme lasten hyvinvoinnin lisääjänä. Tulevien sukupolvien hyvinvointiin voidaan vaikuttaa systemaattisesti juuri kouluissa, sillä ne kokoavat käytännössä kaikki lapset ja nuoret. Koulun ollessa yhteiskunnan rahoittamaa ja säätelemää toimintaa voidaan sillä pyrkiä vaikuttamaan kaikkiin lapsiin ja nuoriin positiivisesti. Kotien vaikutusmahdollisuudet olisivat eittämättä vielä vahvempia, mutta kotien toimintaan ei voida vaikuttaa ulkoapäin kuten yhteiskunnalliseen koululaitokseen. Lapsi oppii ja kehittyy kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Näin ollen kaikki kohtaamiset, sanomiset, katseet sekä havainnot toisten toiminnasta, tunteista ja palautteesta ovat merkittäviä. (Ahtola 2016, 14.)

Kehittämisehdotuksena nostamme esiin, että valtion erityisavustuksilla tulisi jatkossa kohdentaa myös esi- ja alkuopetukseen, alakouluun, sekä nivelvaiheen tukeen alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Monet riskitekijät oppilaan elämässä ovat nähtävissä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Turun yliopiston Lastenpsykiatrian tutkimuskeskuksen kansallinen syntymäkohorttitutkimus osoittaa, että lapsilla, jotka kiusasivat toisia usein 8–9 vuoden iässä, on kohonnut väkivaltarikollisuuden riski 31 vuoden ikään mennessä (Tiiri ym. 2023, 3). Ennaltaehkäisy ja puuttuminen on vaikuttavinta, kun se tehdään oikea-aikaisesti riittävän varhain. Ja mitä pienemmistä oppilaista puhutaan, sen tärkeämpää olisi yhteistyö kodin kanssa ja perheen sitouttaminen oppilaan tukitoimia kohtaan.

Haitallisista ilmiöistä ja kokonaisturvallisuuden kehittämisestä puhuttaessa on aiheellista nostaa esiin myös vanhempien ja kodin vastuu. Mitä nuoremasta oppilaasta puhutaan, sen merkittävämpää yhteistyö kodin kanssa on. Esimerkiksi rikosoikeudellinen vastuu alkaa vasta 15-vuotiaana. Sitä ennen keinot puuttua ovat paljon sidoksissa vanhempien kanssa käytävään vuoropuheluun ja heidän kykyynsä rajata nuorta. Parhaat tulokset ennaltaehkäisyssä ja korjaavissakin tilanteissa saadaan, kun on toimiva yhteistyö kodin ja koulun ja muiden työskentelevien tahojen kesken. Varhaisessa vaiheessa moniammatillinen ja empaattiseen kohtaamiseen perustuva työ olisi tarpeen. Mm. kouluvalmentajaresurssia voisi kohdentaa enemmän myös alakouluille.

Emme nostaneet perhettä tai vanhempia kyselylomakkeen kysymyksissä esille. Myöskään avoimen kysymyksen kautta oppilailta ei noussut vanhempien roolia koulun turvallisuuden lisäämisessä ja kehittämisessä. Jäimme pohtimaan, näkevätkö oppilaat vanhemmat tai perheen täysin erillisenä koulun toiminnasta vai eivätkö oppilaat näe, että vanhemmat voisivat lisätä millään tavoin turvallisuutta koulussa. Kuitenkin esimerkiksi työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa raportin (2018) kehittämissuosituksissa on mainittu, että opetuksen järjestäjien ja koulujen tulisi luoda toimintakulttuuri, joka osallistaa huoltajia enemmän koulujen toimintaan sekä suunnitelmien ja sääntöjen laadintaan. (Julin & Rumpu 2018, 275.) Näkisimme, että tässä toimintakulttuurin luomisessa ja lisäämisessä on vielä kehitettävää. Toki koululla on viestintäkanavat ja vanhempainillat säännöllisesti, joissa on mahdollisuus myös turvallisuusasioista tiedottaa. Aito osallistuminen ja osallistaminen on asia jota voisi kehittää. Voi olla, että vanhemmatkin kaipaavat tietoa esimerkiksi näistä ajankohtaisista ilmiöistä, kuten nuorten somekäyttäytymisestä. Koulussa voisi esimerkiksi järjestää vanhemmille asiantuntijajohtoisia koulutusiltoja, joissa olisi myös mahdollisuus keskustelulle. Näihin koulutusiltoihin voisi olla hedelmällistä ottaa mukaan myös kokemusasiantuntijoita eli koulun oppilaita.

Asiat, jotka ovat oppilaiden keskuudessa trendejä saattavat olla aikuisille vasta heikkoja signaaleja. Ennen kaikkea keskusteluyhteys oppilaiden kanssa on tärkeää. Nuoret ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja aikuisten osoittaessa aitoa uteliaisuutta nuorten asioita kohtaan, voi moni ajankohtainen ilmiökin avautua eri tavalla. Tästä syystä halusimme kysyä oppilailta itseltään koulun turvallisuudesta

ja miten ilmiöt näkyvät koulussa. Myös jatkuva kouluttautuminen on tärkeää, että aikuiset pysyvät mukana siitä, mitä oppilaiden elämässä tapahtuu. On vaikea tunnistaa haitallisia ilmiöitä, jos ei tiedä niistä mitään.

Perusopetus ei ole muusta yhteiskunnasta erillinen saareke, vaan siellä näkyy samat ilmiöt kuin muuallakin. Vaikka oppilaat havaitsevat kielteisiä ilmiöitä, tuntevat he kuitenkin olonsa pääosin turvalliseksi. Tästä voidaan päätellä, että mikäli oppilas ei itse vietä aikaa epämääräisissä porukoissa tai osallistu rikollisuuksiin, on kokee hän riskin joutua turvallisuushkaan matalaksi. Pieni osa voi huonosti ja oireilee häiriökäytöksellä. Mikään taho ei yksin ratkaise ongelmia, mutta on syytä panostaa aidosti monialaiseen ja poikkihallinnolliseen yhteistyöhön.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Yleisten eettisten periaatteiden mukaan tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia tulee kunnioittaa tutkimusta tehdessä. Tutkittavina oleville ihmisille, yhteisöille ja muille tutkimuskohteille tulee myös välttää aiheuttamasta merkittäviä riskejä, vahinkoja ja haittoja. (Vuori nd.) Pyrkimys tuottaa uutta ja merkityksellistä tutkimustietoa asioista kuuluu tutkimuksen eettisyyteen ja keskeisiin arvoihin. Tutkija on viime kädessä vastuussa tieteestä. Tutkija ei saa haitata tieteen edistymistä toiminnallaan. Tutkijan tulee reflektoida valintojaan ja kertoa avoimesti ratkaisuisistaan perustelujen kera ja lopulta arvioida niiden merkitystä lopputulokselle. Tutkijan tulee kertoa myös tekemistään virheistä ja vaikeista ratkaisuisista. (Vuori n.d.) Olemme suunnitelleet ja toteuttaneet opinnäytetyömme eettisiä periaatteita noudattaen. Olemme arvioineet kriittisesti opinnäytetyöprosessin varrella tekemiämme valintoja ja käyneet yhdessä avointa ja kriittistä keskustelua tekemistämme valinnoista. Olemme pyrkineet myös lähdekriittisyyteen ja perustelemaan käyttämiemme lähdeaineiston sopivuus ja tarpeellisuus opinnäytetyössämme.

Vain hyvän tieteellisen käytännön (HTK) edellyttämällä tavalla suoritettu tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa ja sen tulokset uskottavia (Hyvä tieteellinen käytäntö HTK 2023). Hyvällä tieteellisellä käytännöllä tarkoitetaan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Vuori n.d.). Olemme noudattaneet hyvää tieteellistä käytäntöä läpi opinnäytetyöprosessin.

Halusimme saada mahdollisimman luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa opinnäytetyöhömme. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa luotettavuudesta käytetään validiteetti- ja reliabiliteettikäsitteitä. Validiteetilla tarkoitetaan oikeiden asioiden tutkimista tutkimusongelman kannalta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten pysyvyyttä. Reliabiliteetti tarkoittaa mittausten pysyvyyttä, eli jos kyselylomake toistettaisiin uudemman kerran niin tulisi tutkimuksessa tulla samat tulokset, mikäli pyrkisimme mahdollisimman hyvään reliabiliteettiin. Opinnäytetyössä reliabiliteetin mittaaminen ei useinkaan ole mahdollista, kuten ei tässäkään tapauksessa. (Kananen 2008, 79.) Aina on tietysti kyselyssä mahdollista, että osa vastaajista ei vastaa totuudenmukaisesti tai heittää vastaukset vitsiksi. Tämä on riskinä varsinkin nuorten vastaajien kohdalla. Kyselyssämme on kuitenkin suuri vastaajamäärä, joten todennäköistä on, että suurin osa on vastannut totuudenmukaisesti kyselyyn.

Validiteetti tarkoittaa mittarin tarkkuutta. Mittari on siis validi, mikäli se mittaa sitä, mitä sen kuuluukin mitata. Validiteetti varmistetaan oikean tutkimusmenetelmän valinnalla ja käyttämällä oikeaa mittaria sekä mittaamalla oikeita asioita. (Kananen 2008, 81.) Arviomme perusteella opinnäytetyömme luotettavuus toteutui hyvin. Saimme laadittua sopivat kysymykset, jotka perustuivat teoretietoon. Syvälinen perehtyminen teoretietoon oli ensiarvoisen tärkeää, jotta osasimme kysyä oikeita kysymyksiä. Hyvä perehtyneisyys teoretietoon voidaan katsoa myös lisänsä opinnäytetyön luotettavuutta. Kyselylomakkeen vastausten perusteella pystyimme vastaamaan opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen reliabiliteetti on kunnossa, jos mittari on validi eli validiteetin ollessa kunnossa ei reliabiliteettiin tarvitse puuttua. Validiteetti takaa yleensä reliabiliteetin. (Kananen 2008, 81.) Tämän perusteella opinnäytetyömme on luotettavaa tietoa.

Teetimme kyselylomakkeesta esitestauksen, johon kuului ikäryhmään kuuluvia nuoria sekä joitakin aikuisia. Pyrimme esitestauksen avulla saamaan selville mm. onko kysymykset ymmärrettäviä ja helposti vastattavissa. Pyrimme myös saamaan palautetta miltä kysymyksiin vastaaminen tuntuu, onko kysymykset esimerkiksi hämmentäviä tai liian rankkoja vastaajan mielestä. Esitestauksella halusimme varmistaa, että kyselylomake on toimiva eikä sisällä virheitä tai epä johdonmukaisuuksia.

Vastaajan henkilöllisyys ei selviä kyselylomakkeesta, ainoastaan luokka-aste ja sukupuoli. Opinnäytetyössämme ei myöskään käy ilmi missä tamperelaisessa koulussa kysely on toteutettu. Tulosten analysoinnissa on otettava huomioon, että osa vastaajista ei välttämättä vastaa kysymyksiin totuudenmukaisesti. Vastaajan ollessa anonyymi, voi olla kuitenkin helpompi vastata kysymyksiin totuudenmukaisesti.

Kyselylomakkeen oli mahdollista tavoittaa noin 600 vastaajaa. Kysely teetettiin koulupäivän aikana ja kyselyyn saatiin 321 vastausta. Kyselyn vastausprosentti oli näin ollen yli 50 %. Tämän perusteella voidaan sanoa, että vastausprosentti kyselylomakkeeseen oli oikein hyvä, joka lisää myös opinnäytetyömme luotettavuutta. Kysely toteutettiin keväällä toiseksi viimeisellä kouluviikolla ennen kesälomaa. Oppilailla oli takana kokonainen kouluvuosi ja näkemystä koulun turvallisuudesta, joten voisi ajatella, että kyselyyn vastaaminen onnistuu helposti. Toisaalta tässä vaiheessa lukuvuotta arvosanat oli jo annettu, ja voi olla, että oppilaat olivat jo levottomia kesäloman kynnyksellä. On huomioitava, että kysely toteutettiin opettajajohtoisesti oppituntien aikana, joten voidaan ajatella myös vastaajamäärän jääneen sittenkin pieneksi. Voi olla, että osa oppilaista ei lähettänyt kyselylomaketta jostain syystä eteenpäin tai sitten ei lainkaan täyttänyt kyselylomaketta. On myös mahdollista, että osalle luokista kysely ei mahdollistunut opettajien toimesta aiemmin ohjeistetulla tavalla. Kyselylomakkeen asteikkoon vastattavien kysymysten lisäksi syvyyttä tutkimukseen tuo kyselylomakkeen avoin kysymys turvallisuuden kehittämisestä koululla. Tähän saatiin analysoitavia vastauksia 86 kappaletta.

Kyselyyn saatiin monipuolisia vastauksia. Moneen kysymykseen ei tullut keskimäisellä vastausvaihtoehdolla painotettuja vastauksia. Vastauksista muodostui hyvin erinäköisiä kaavioita. Tämä siis kertoo siitä, että kysymykset oli laadittu hyvin ja selkeästi ja vastaajilla oli kysymysten aiheista selkeä havainto tai kokemus. Kysymysten järjestys oli rakennettu loogisesti ja vastaajien mielenkiinto näytti pysyneen koko kyselyn ajan yllä. Kysely oli sopivan pituinen määrällisesti ja ajallisesti, joten vastaajien keskittyminen näytti riittäneen vastaamiseen. Kyselyn vastasi melko sama määrä oppilaita eri luokka-asteilta ja tyttöjen ja poikien osuus vastaajissa oli myös tasainen. Kuulimme jälkikäteen kohdekoululta kyselyn

herättäneen keskustelua oppilaisissa mikä myös tukee sitä, että aihe näytti olleen oppilaiden näkökulmasta mielenkiintoinen.

7.3 Jatkotutkimukset

Koulun työntekijöille voitaisiin toteuttaa samankaltainen turvallisuuskysely työntekijän näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista tutkia mikä on työntekijöiden kokemus ja havainnot ajankohtaisten ilmiöiden esiintyvyydestä koululla. Onko työntekijöillä ja oppilailla yhteinen ja samankaltainen turvallisuuden kokemus koulussa vai löytyykö merkittäviä eroja. Tämän tiedon pohjalta olisi hedelmällistä rakentaa yhteistä turvallisuuskulttuuria sekä edistää turvallisuutta koulussa.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi mennä syvemälle turvallisuuden kehittämiseen oppilaiden kanssa. Siinä voisi hyödyntää esimerkiksi palvelumuotoilullista asiakasta osallistavaa työtettä. Oppilaista voisi koota toiminnallisia työpajoja pohtimaan turvallisuuden kehittämistä. Voisi kokeilla erilaisia käytäntöjä, tarkastella niiden toimivuutta ja tarvittaessa tehdä muutoksia niihin. Kehittämistyön tulokset voisi esitellä koulun johdolle ja näin oppilaat saisivat enemmän kuulluksi tulemisen kokemusta ja ymmärrystä siitä, että itse osallistumassa voi vaikuttaa asioihin.

7.4 Loppusanat

Opinnäytetyön tekeminen oli meille todella antoisa prosessi. Opimme valtavasti uutta mm. siitä kuinka moniulotteista turvallisuus on. Innostuimme turvallisuuden käsitteestä ja työn edetessä ymmärsimme sen olevan todella tärkeä ja hyödyllinen ihan millä tahansa alalla tai missä tahansa ympäristössä. Meitä yllätti hienoa, kuinka intensiivinen vuosi opinnäytetyöprosessista tulikaan. Turvallisuus on niin laaja käsite ja sitä voidaan tarkastella niin monesta kulmasta, että se tuntui välillä tahtomattakin ponnahtavan silmille eri yhteyksissä. Luimme paljon erilaista kirjallisuutta prosessin aikana ja kaikki eivät päätyneet opinnäytetyöhön hyödynnettäväksi lähdekirjallisuuden muodossa. Välillä tämä tuntui ajatuksena turhautavalta, mutta lopulta kaikesta luetusta kirjallisuudesta syntyi ajattelua ja oivalluksia omassa päässä ja toiselle jaettavaksi. Opinnäytetyön tekeminen vaati koko

prosessin ajan kriittistä ajattelua ja aiheen rajausta sekä palauttelua omiin uomiinsa.

Kyselylomakkeen laatiminen oli mielenkiintoinen työvaihe opinnäytetyöprosessissa ja ihan jokaista valinnan merkitystä ei osannut suunnitteluvaiheessa huomioida. Suunnitteluvaiheessa visioimme tietyn näköisiä kuvioita kuvaamaan tuloksia, mutta käytännön kokeilulla kuviot muuttuivatkin toisenlaisiksi. Kuvioita tehdessä heräsi ymmärrys siitä, että olisi voinut kysyä toisella tavalla joitakin kysymyksiä.

Turvallisuuden tarkastelu tulee varmasti hyödyttämään meitä myös jatkossa missä tahansa työskentelemmekään. Turvallisuus koskettaa kaikkia ihmisiä sekä paikallisesti, että globaalisti. Seurasimme lähes vuoden verran tiiviisti uutisointia ja tutkimuksia turvallisuudesta ja nuorisorikollisuuden ilmiöistä niin paikallisesti, kansallisesti, kuin kansainvälisestikin. Olemme keskustelleet aiheesta eri verkostojen ja asiantuntijoiden kanssa. Osallistuimme aiheeseen liittyviin koulutuksiin ja seminaareihin saadaksemme laajasti tietoa ja ymmärrystä ilmiöstä. Lisäksi seurasimme Suomen ja Ruotsin jengiytymiskehityksen uutisointia. Keskustelimme ja reflektoimme oppimaamme toistemme kanssa lähes päivittäin ja työstimme opinnäytetyöprosessia. Parityöskentely sujui meillä luontevasti, sillä olemme tunteet toistemme kauan ja täydennämme hyvin toistemme vahvuuksia. Meillä on myös yhteneväinen näkemys asioista ja kirjoittaminen on kummallekin luontevaa. Saimme sujuvasti tekstimme sovitettua yhteen. Työkokemuksemme mm. lastensuojelussa ja nyt perusopetuksen puolella tukevat hyvin aihevalintaamme. Halusimme tuoda näkyväksi sosiaalialan asiantuntijuutta perusopetuksen viitekehityksessä.

Haluamme kiittää Tampereen kaupungin perusopetusta ja erityisesti kohdekoulua hyvästä yhteistyöstä ja opinnäytetyömme mahdollistamisesta. Toivomme, että opinnäytetyöstämme on hyötyä koulun turvallisuuden kehittämisessä. Turvallisuuden tarkastelua ja kehittämistä tullaan varmasti tarvitsemaan yhteiskunnassamme.

LÄHTEET

Ahtola, A. 2016. Koulu hyvinvoinnin rakentajana. Teoksessa Ahtola, A. (toim.) Psykykinen hyvinvointi ja oppiminen. Juva: Bookwell Oy. 12–19.

Aro, T. & Aro, R. & Mäkelä, I. 2020. Väestöselvitys 2040. Sitra. Sitran taustaraaportti. Verkkosivu. Viitattu 21.10.2023.
<https://www.sitra.fi/app/uploads/2020/06/vaestonselvitys-2040.pdf>

Axel, S. 2022. Skolundersökningen om brott 2021 Om utsatthet för och delaktighet i brott Rapport 2022:5. Viitattu 12.10.2023. <https://bra.se/download/18.33b9c14e18388dc6ba21123c/1671713749540/2022%205%20Skolundersokningen%20om%20brott%202021.pdf>

Branders, M. 2016. Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus. Väitöskirja. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 14.4.2023. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98297/978-951-44-9996-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Campbridge Dictionary. N.d. Verkkosivu. Viitattu 11.4.2023.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/roadman>

Fyysinen turvallisuus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 17.4.2023.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opetustoimen-ja-varhaiskasvatuksen-turvallisuus/fyysinen-turvallisuus>

Hurme, K. & Kyllönen, T. 2014. Turvassa! Vahvista lapsen turvallisuuden tunnetta ja varaudu vaaratilanteisiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). 17.10.2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Juhila, K. N.d. Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkosivu. Viitattu 28.10.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

Julin, S. & Rumpu, N. 2018. Työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Julkaisut 6:2018. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Suomen yliopistopaino Oy. Tampere.

Kaakinen, M. & Näsi, M. 2020. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/17bbfc7-5a82-465b-a029-f7267345703e/content>

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän yliopistopaino.

Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 8.11.2023. <https://www.oph.fi/fi/kasvatuksen-ja-koulutuksen-turvallisuus>

Kim, Y. & Sanders, J. & Makubuya, T. & Yu, M. 2020. "Risk Factors of Academic Performance: Experiences of School Violence, School Safety Concerns, and Depression by Gender." *Child & youth care forum* 49.5: 725–742. Web. Viitattu 7.11.2023. <https://web-s-ebshost-com.lib-proxy.tuni.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=16a3e518-1a9f-4f9c-b739-0bb4b29eb6d1%40redis>

Koskela, M. 2023. Nyt puhuvat rehtori ja oppilaat espoolaisesta koulusta, josta poliisi löysi huumeita. Yle. Verkkosivu. Viitattu 21.8.2023. <https://yle.fi/a/74-20017245>

Kouluterveyskysely 2023. THL. Verkkosivu. Viitattu 22.9.2023. <https://thl.fi/fi/tiilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/nuorten-arki-kouluterveyskysely>

Laajasalo, T. 2016. Hiljennä häirikkö hyvällä – tutkittua tietoa käytösongelmien ehkäisystä. Teoksessa Ahtola, A. (toim.) Psykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Juva: Bookwell Oy. 147–162.

Limnell, J. & Rantapelkonen, J. 2017. Pelottaako? Nuoret ja turvallisuuden tulevaisuus. Jyväskylä: Docendo oy.

Malm, K. & Åberg, E. & Gröhn, J. & Wadunombi, M. 2023. Huolipuheesta kohti huolenpitoa? Tiemiehet tulkinallisissa kamppailuissa. Teoksessa Laine, S. & Kauppinen, E. & Malm, K. & Hoikkala, T. (toim.) Nuoruus korona-ajan kaupungissa. Hansaprint, 235–261.

Markkanen, I & Lyyra, N. 2023. Koulukokemukset. Teoksessa Ojala, K & Kulmala, M. (toim.) Koululaisten terveys ja muuttuvat haasteet 2022. WHO-koululaistutkimus 40 vuotta. Verkkosivu. Viitattu 8.11.2023. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/91381>

Maslow, A. H. 1943. "A Theory of Human Motivation." Psychological review.

Mettinen, K. & Pekkarinen, E. (toim.) 2022. Lapsen oikeus turvallisuuteen kolmois kriisin ajassa: Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2022. Turenki: Hansaprint Oy.

Nyystilä, S. 19.9.2023. Kolmelle nuorelle ehdollista vankeutta pahoinpitelystä. Aamulehti. Viitattu 19.9.2023.

Näsi, M. & Kivivuori, J. 2016. Oppilaitosten turvallisuustutkimus 2016. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkosivu. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3210>

Näsi, M. & Virtanen, M. & Tanskanen, M. 2017. Oppilaitosten turvallisuustutkimus 2016. Katsauksia 20/2017. Helsingin yliopisto. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Verkkosivu. Viitattu 29.10.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a87f09d2-b35b-48b8-af51-8425571a6a62/content>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkival-

lan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Verkkosivu. Viitattu 15.8.2023. <https://minedu.fi/documents/1410845/57515679/Toimenpideohjelma+kiusaamisen+v%C3%A4kivallan+ja+h%C3%A4irinn%C3%A4n+ehk%C3%A4isemiseksi+muis-tio.pdf/9a686c7f-60f7-2677-c182-b5fd21433367/Toimenpideohjelma+kiusaamisen+v%C3%A4kivallan+ja+h%C3%A4irinn%C3%A4n+ehk%C3%A4isemiseksi+muistio.pdf?t=1611661280060>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. N.d. Valtion erityisavustus esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin sekä toimenpiteisiin nuorten jengiytymisen ja rikollisuuden ehkäisemiseksi vuosille 2023–2024. Verkkosivu. Viitattu 10.10.2023. <https://okm.fi/-/valtion-erityisavustus-esi-ja-perusopetuksen-koulutuksellista-tasa-arvoa-ja-yhdenvertaisuutta-edistaviin-toimenpiteisiin-seka-toimenpiteisiin-nuorten-jengiytymisen-ja-rikollisuuden-ehkaisemiseksi-vuosille-2023-2024>

Oppivelvollisuuslaki. Verkkosivu. Viitattu 21.8.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>

Pedagoginen turvallisuus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 17.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-turvallisuus>

Perusopetus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 6.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetus> Opetus- ja kulttuuriministeriö. N.d. Peruskoulu. Verkkosivu. Viitattu 6.4.2023. <https://okm.fi/peruskoulu>

Perusopetuslaki. Oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Verkkosivu. Viitattu 6.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P29>

Poliisi. N.d. Perustietoa katujengi-ilmiöstä. Verkkosivu. Viitattu 17.8.2023. <https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>

Psyykinen turvallisuus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 17.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/psyykinen-turvallisuus>

Punkari P. 2023. Yle. AL: Tamperelaiskoulussa kuvatussa videossa pahoinpidellään rajusti yhtä oppilasta. Verkkosivu. Viitattu 21.8.2023 <https://yle.fi/a/74-20025302>

Rautanen, S. 9.9.2023. Koulukiusaaminen voi olla rikos. Aamulehti. Viitattu 11.9.2023.

Rikander, H. 27.11.2020. Näkökulmia oppilaitosturvallisuuteen - osa 1: Turvallinen oppimisympäristö. Verkkosivu. Viitattu 30.10.2023. <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/pedagogiset-ratkaisut/nakokulmia-oppilaitosturvallisuuteen-osa-1/>

Rikander, H. 2021. Oppilaitosturvallisuus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Rikander, H. & Sutela, M. & Rikander, S. 2023. Alaikäisten rikollisuudesta ja katujengeistä. 10.5.2023. Edilex 2023/17 10.5.2023. Viitattu 8.11.2023. Vaatii sisäänkirjautumisen. www.edilex.fi/artikkelit/30355

Rikander, H. 27.11.2020. Näkökulmia oppilaitosturvallisuuteen - osa 1: Turvallinen oppimisympäristö. TAMK-journal. Tampereen ammattikorkeakoulu. Verkkosivu. Viitattu 11.11.2023. <https://sites.tuni.fi/tamk-julkaisut/pedagogiset-ratkaisut/nakokulmia-oppilaitosturvallisuuteen-osa-1/>

Ristmeri, A. 2022. Kahnausta kaduilla. Yle. Verkkosivu. Viitattu 21.8.2023 <https://yle.fi/a/3-12280722>

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka. N.d. Kvantifiointi. KvaliMOTV. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_3.html

Sahlberg, P. 2015. Suomalaisen koulun menestystarina ja mitä muut voivat siitä oppia. Helsinki: Into kustannus Oy.

Sosiaalinen turvallisuus. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu 17.4.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sosiaalinen-turvallisuus>

Suomen perustuslaki. 11.6.1999. Verkkosivu. Viitattu 6.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=2342–9151. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 19.9.2023]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/rpk>

Syrjäläinen, E. & Jukarainen, P. & Värrö, V.-M. & Kaupinmäki, S. (2015). Safe School Day According to the Young. *YOUNG*, 23 (1), 59–75. <https://doi.org/10.1177/1103308814557399>

Teperi, A., Lindfors, E., Kurki, A-L., Somerkoski, B., Ratilainen, H., Tiikkaja, M., Uusitalo, H., Lantto, E., Pajala, R. (2018). Turvallisuuden edistäminen opetus-alalla. Edusafe-projektin loppuraportti. Työterveyslaitos. Verkkosivu. Viitattu 10.10.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136842/EduSafe_Loppuraportti.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Ristiintaulukointi. N.d. Verkkosivu. Viitattu 6.11.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi/>

Tiiri, E., Uotila, J., Elonheimo, H. *et al.* Bullying at 8 years and violent offenses by 31 years: the Finnish nationwide 1981 birth cohort study. *Eur Child Adolesc Psychiatry* 32, 1667–1678 (2023). <https://doi.org/10.1007/s00787-022-01964-1>

Tilastokeskus. 2023. Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset. Verkkosivu. Viitattu 27.10.2023. <https://stat.fi/tilasto/kjarj>

Tilastokeskus. 2023. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto. Verkkosivu. Viitattu 8.11.2023. <https://www.stat.fi/tilasto/rpk>

T-Media. 29.3.2023. Verkkosivu. Viitattu 29.10.2023. <https://t-media.fi/oulu-ainoa-vetovoimaansa-kasvattanut-kaupunki-tampere-edelleen-suurimpien-kaupunkien-ykkonen/>

Tuomaala, J. N.d. Maslowin tarvehierarkia (kuva). Verkkosivu. Viitattu 8.11.2023. https://peda.net/jao/schildtin_lukio/opiskelu/oppiaineet/yhteiskuntaoppi/yh2-taloustieto/juha-tuomaala/teht%C3%A4vi%C3%A4/1tptt/mt

Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Keuruu: PS-kustannus.

Valtionavustus. N.d. Opetushallitus. Nuorten jengiytymisen ja rikollisuuden ehkäiseminen sekä hyvinvointi- ja turvallisuusosaamisen vahvistaminen toisen asteen oppilaitoksissa. Verkkosivu. Viitattu 10.10.2023. <https://www.oph.fi/fi/funding/nuorten-jengiytymisen-ja-rikollisuuden-ehkaiseminen-seka-hyvinvointi-ja>

Valtioneuvosto. Suomalaisten turvallisuuden tunne on heikentynyt viime vuodesta. Tiedote. 26.10.2023. Verkkosivu. Viitattu 27.10.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/suomalaisten-turvallisuuden-tunne-on-heikentynyt-viime-vuodesta>

Valtioneuvosto 2021. Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:48. Helsinki. Verkkosivu. Viitattu 14.4.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163149/VN_2021_48.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Viikka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Tampereen yliopisto. Viitattu 7.2.2023. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vuori, J. N.d. Laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Tietoarkisto. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Vuori, J. N.d. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Tietoarkisto. Verkkosivu. Viitattu 10.11.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa. N.d. Opetushallitus. Verkkosivu. Viitattu. 23.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/189180_oph_ekstremismi_esite_210x210_suomi_verkko_3.pdf

Waitinen, M. 2011. Turvallinen koulu? Helsinkiläisten peruskoulujen turvallisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Weerman, F. M. & Maxson, C. L. & Esbensen, F-A. & Aldridge, J. & Medina, J. & van Gemert, F. 2009. Eurogang program manual background, development, and use of the Eurogang instruments in multi-site, multi-method comparative re-

search. Eurogang Network. PDF-dokumentti. Viitattu 17.8.2023. <https://eurogangproject.files.wordpress.com/2018/06/eurogang-manual.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Tiedote oppilaille ja huoltajille opinnäytetyöhön osallistumisesta

Hei, olemme Jenni Apukka ja Saara Tuomela ja opiskelemme Tampereen ammattikorkeakoulussa Sosiaalialan erityisasiantuntija, sosionomi YAMK-tutkintoa. Tutkintoomme kuuluu opinnäytetyö, jonka aineistonkeruun toteutamme sähköisenä kyselynä teidän koulullanne 7–9-luokilla. Koulun nimeä ei mainita valmiissa opinnäytetyössä. Vastaaminen kyselyyn on täysin vapaaehtoista. Kysely toteutetaan toukokuussa 2023 koulupäivän aikana sähköisellä kyselylomakkeella. Opinnäytetyömme aihe on ”Oppilaiden havaintoja ja kokemuksia koulun turvallisuudesta”. Toivottavaa olisi, että mahdollisimman moni oppilaista osallistuisi tutkimukseen, että saataisiin kattavasti tietoa oppilaiden näkemyksistä koulun turvallisuuteen liittyen.

15 vuotta täyttäneet oppilaat voivat osallistua oppilaitoksessa tehtävään kyselyyn omalla suostumuksellaan. Mikäli huoltaja ei anna lupaa alle 15-vuotiaan lapsensa osallistua kyselyyn, tulee huoltajan ilmoittaa siitä opinnäytetyön tekijöille.

Tutkimuksen tietoja käytetään ainoastaan opinnäytetyömme aineistona. Aineiston näemme vain me opinnäytetyön tekijät. Aineistosta ei käy ilmi vastaajan henkilöllisyys, emmekä kerää mitään henkilötietoja. Aineiston tunnistetietoina kysymme vain sukupuolen ja luokka-asteen. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja aineisto tullaan hävittämään opinnäytetyöprosessin jälkeen.

Ystävällisin terveisin

Jenni Apukka ja Saara Tuomela

Lisätietoja saa tarvittaessa

jenni.apukka@tuni.fi saara.tuomela@tuni.fi

Liite 2. Saatekirje ja linkki kyselyyn

Sosionomi YAMK-opiskelijat Saara Tuomela ja Jenni Apukka Tampereen ammattikorkeakoulusta keräävät tietoa opinnäytetyötään varten koulun turvallisuuden liittyen kyselyllä ”Onko koulussa turvallista?”.

Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja eli ei selvitetä oppilaan nimeä tai luokkaa. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyssä kysytään turvallisuuteen liittyviä asioita sekä sivutaan myös mediassa huomiota herättäneitä ajankohtaisia ilmiöitä kuten roadman-ilmiötä. Toivottavasti mahdollisimman moni vastaa tähän kyselyyn, jotta oppilaiden ääni tulee kuuluviin.

Kaikki 7–9-luokkalaiset oppilaat vastaavat kyselyyn oppituntien puitteissa. Kysely toteutetaan sähköisesti Forms-kyselynä ja vastaamiseen kuluu noin 5 minuuttia. Vastaamiseen riittää älypuhelin nettiyhteydellä.

Kyselyyn pääsee tästä linkistä: https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=r0Rp-nzM2EyR-VMARMnmJEP8U2CRs985KnL2vjUy_6GNUM0hBNU4wSDdWMzBKVFIFUjRPUVIXWFFKWi4u

Alla oleva QR-koodi vie myös kyselyyn.

Liite 3. Onko koulussa turvallista? Kyselyn kysymykset

1.Sukupuoli Yksi vaihtoehto.

Tyttö

Poika

Muu tai en halua kertoa

2.Luokka-aste Yksi vaihtoehto.

7. luokka

8. luokka

9. luokka

3.Koetko, että koululla on joku turvallinen aikuinen, jolle voit puhua asioista?

Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

4.Koetko, että saat tukea ja kannustusta joltakin koulun aikuiselta? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

5.Onko koulun henkilökunta mielestäsi tietoinen, mitä oppilaiden keskuudessa tapahtuu koulupäivän aikana? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

6.Kerrotko jollekin aikuiselle, mikäli näet häiriökäyttäytymistä koulupäivän aikana? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

7.Käsitelläänkö koulussa turvallisuuteen liittyviä taitoja? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

8.Oletko havainnut ulkomuodon arvostelua itseäsi tai toista oppilasta kohtaan?

Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

9.Oletko havainnut epäasiallista kohtelua erilaisuuteen liittyen oppilaiden taholta? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

10.Onko koululla tiloja tai alueita, joissa koet olosi turvattomaksi? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

11. Onko välitunneilla mielestäsi turvallista? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

12. Koetko, että koulussa on riittävästi rauhallisia tiloja? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

13. Oletko havainnut uhkailua itseäsi tai toista oppilasta kohtaan koulussa? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

14. Pelkäätkö jotakin oppilasta koulussasi? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

15.Oletko havainnut, että oppilaat ovat käyneet kauppaa kielletyillä asioilla (esim. sähkötupakka, nuuska, päihteet) koulussa? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

16.Oletko nähnyt somessa oppilaiden kuvaamia videoita, jotka sisältävät väkivaltaa? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

17.Oletko nähnyt tai kuullut, että jollakin oppilaalla olisi koulussa hallussaan teräase? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

18.Oletko havainnut koulullasi roadman-ilmion ihannointia? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

19.Oletko havainnut koulullasi jengiytymisilmiötä? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

20.Koetko, että koulu on turvallinen paikka? Yksi vaihtoehto.

Ei koskaan

Harvoin

Joskus

Usein

Aina

21.Mitkä asiat mielestäsi lisääisivät koulun turvallisuutta? Vastaa omin sanoin
alle: Yksirivinen teksti.

Kirjoita vastaus